

JALKAPALLON PERIFERIA JA ARVOKISATTOMUUDEN TRAUMAT

Helsingin Sanomien ja Urheilulehden suhtautuminen Suomen miesten jalkapallomaajoukkueeseen arvoturnauskarsinnoissa 1996–1997 ja 2006–2007

Oulun yliopisto

Historiatieteet

Pro gradu -tutkielma

18.5.2015

Juho Kanto

Sisällys

JOHDANTO	3
Arvoturnausunelmaa metsästämissä	3
Tutkimustilanne	6
Tutkimustehtävä	8
Lähteet	10
Menetelmät	13
1. MAAJOUKKUEELLE TAHDIT TANSKASTA – RICHARD MÖLLER NIELSENIN AIKA.....	16
1.1. Mahdoton tehtävä vaatii ammattimiehen	16
1.2. Ammattilaisuus ihanteena – Onko maajoukkue mitään ilman Littiä?	29
1.3. Yleisöä ja kansainvälistä menestystä vailla	37
2. VERKKAREISTA LIITURAITAPUKUUN – ROY HODGSONIN AIKA.....	44
2.1. Sir Roy – Brittiläinen realisti	44
2.2. Ikääntyvä monarkki ja menetetty tulevaisuus	59
2.3. Moukkamaisella lajikulttuurilla opittavaa länsinaapurista	64
LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS.....	73

JOHDANTO

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkitaan Suomen suurimman päivälehdessä Helsingin Sanomien ja maailman toiseksi vanhimman edelleen ilmestyvän urheilulehden Suomen Urheilulehden¹ kirjoittelua Suomen miesten jalkapallomaajoukkueesta arvoturnauskarsoissa vuosina 1996–1997 ja 2006–2007.² Viime vuosikymmenien aikana jalkapallo on kokenut niin lajina kuin kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönäkin merkittäviä muutoksia. Kansainvälistyminen ja kansainvälisen menestyksen merkityksen korostuminen sekä sen tavoittelu ovat tulleet yhä selkeämmin osaksi lajia. Kyseiset piirteet alkoivat leimata myös suomalaista jalkapalloilua viimeistään 1990-luvulla. Vaikka jalkapallon valmiiksi korkealla tasolla ollut suosio on samaan aikaan noussut nopeasti, ei laji ole Suomessa missään vaiheessa noussut varsinaiseksi valtalajiksi.³ Näin siitähän huolimatta, että harrastajamäärältään se on maan suurin.⁴ Myös kansalaisten mieliin juurtunut potkupallon maine tuntuu edelleen olevan lajin riippakivenä. Juuri tämänkaltaiset syyt tekevät jalkapallon ja jalkapallojournalismin tutkimuksesta mielenkiintoista.

Arvoturnausunelmaa metsästämissä

Suomea ei yleensä pidetä merkittävänä jalkapallomaana. Miesten A-maajoukkueen sijoitus kansainvälisen jalkapalloliiton FIFA:n ylläpitämällä maajoukkueiden rankinglistalla onkin liikkunut perinteisesti 40:n huonommalla puolella. Tuoreimmalla listalla Huuhkajat⁵ löytyvät FIFA:n 209 jäsenmaan joukosta vasta sijalta 78.⁶ Kansainvälisen menestyksen puuttuessa suomalainen jalkapalloilu ei ole vielä kokenut vastaavaa profiilin nousua kuin vaikkapa maan pitkäaikainen valtalaji jääkiekko koki 1990-luvun alkuvuosien onnistumisten myötä.

¹ Tunnetaan nykyisin nimellä Urheilulehti. Myös tässä tutkimuksessa käytetään jatkossa systemaattisesti nimitystä Urheilulehti.

² LT-Levikkitilasto 2013, Levikintarkistus Oy, elektr. dokumentti; ”Yli sadan vuoden historia” (art.). *Urheilulehti* (jatkossa UL) 10.1.2005.

³ Pänkäläinen 1998a, 31.

⁴ Lajien harrastaja- ja lisenssimäärät, Huippu-urheilun faktapankki, elektr. dokumentti.

⁵ Suomen miesten jalkapallomaajoukkueen lempinimi vuodesta 2007 lähtien. Kyseisen vuoden kesäkuussa pelattu Suomi–Belgia-ottelu keskeytyi tilanteessa 0–0, kun selostaja Bror-Erik Walleniuksen mukaan nimetty Bubi-huuhkaja liiteli Olympiastadionille. Ottelun päästyä jatkumaan Suomi teki kaksi maalia ja voitti ottelun luvuin 2–0. Eerola 2015, 322–323.

⁶ FIFA/Coca-Cola World Ranking, elektr. dokumentti.

Lajina jalkapallo rantautui Suomeen englantilaisten merimiesten mukana 1800-luvun viimeisellä vuosikymmenellä. HANNU ITKONEN ja ARTTO NEVALA kutsuvatkin laatimassaan kausijaottelussa suomalaisen jalkapalloilun ensimmäistä vaihetta lajin rantautumisen vaiheeksi. Maassa ei tuolloin ollut juuri minkäänlaista palloilulajien kulttuuria, vaan urheileminen keskittyi lähinnä voimisteluun ja muuhun voimailuun sekä talvisin luisteluun. Vuosi 1907 on tärkeä merkkipaalu suomalaisen jalkapallon historiassa, sillä tuolloin jalka- ja jääpalloa harrastaneet seurat perustivat yhteenliittymäkseen Suomen Palloliiton⁷. Itkosen ja Nevalan kausijaottelun toinen vaihe onkin nimetty lajin organisoitumisen kaudeksi.⁸ Palloliiton perustamisen myötä alettiin myös maajoukkue-toimintaa viritellä nopeasti. Ensimmäisen A-maaottelunsa Suomi pelasi länsinaapuri Ruotsia vastaan lokakuussa 1911. Helsingissä Eläintarhan kentällä pelattu ottelu päättyi ruotsalaisten voittoon luvuin 2–5.⁹

Jalkapallo oli pitkään muiden lajien varjossa, eikä nuorten saaminen lajin pariin ollut helppoa. Asutuksen painottuessa maaseudulle pakottivat jo pelkät pitkät etäisyydet urheilemaan yksin tai pienemmissä porukoissa. Tämä suosi hiihdon ja yleisurheilun kaltaisia perinteisiä yksilölajeja, jotka olivatkin Suomen suosituimmat urheilumuodot. Lajeissa saavutettu olympiamenestys oli niin ikään omiaan houkuttelemaan suomalaisia niiden pariin.¹⁰ Myös pesäpallo ja voimistelu olivat voimissaan. Lisäksi maan johtava urheiluvaikuttaja Lauri ”Tahko” Pihkala ei ollut kiinnostunut jalkapallon aseman kehittämisestä. Esimerkiksi koululiikunnassa jalkapallo ei juuri tästä syystä saavuttanut merkittävää asemaa 1900-luvun alkupuoliskon aikana.¹¹

Urheilulla nähtiin tuohon aikaan olevan myös vahva kansallinen tehtävänsä. Esimerkiksi sekä hiihtotaidolla että pesäpallossa, yleisurheilussa ja voimistelussa vaadittavilla ominaisuuksilla nähtiinkin liikunnallisen hyveen lisäksi olevan tärkeä maanpuolustuksellinen merkitys. Jalkapallon ja muiden palloilulajien lopullinen läpimurto Suomen suosituimpien urheilulajien joukkoon tapahtuikin vasta 1960-luvulle tultaessa.¹² Kaupungistumisen myötä lapset ja nuoret kasvoivat tiiviimmissä pihapiireissä ja naapurustoissa, mikä mahdollisti siirtymisen perinteisistä yksilölajeista sosiaalisempiin ja leik-

⁷ Käytetään tutkimuksessa myös lyhyempää nimitystä Palloliitto ja virallista lyhennettä SPL.

⁸ Itkonen & Nevala 2006, 70–71.

⁹ Arponen 2003a, 254–256; Arponen 2003b, 266.

¹⁰ Piispa 2013, 6; Vasara 1992, 335.

¹¹ Arponen 2003a, 262–263.

¹² Vasara 1992, 335–339.

kisämpiin joukkuelajeihin. Speaktaakkelinomaisemmat joukkuelajit alkoivat pian vallata myös yhä enemmän mediatilaa, mikä on näkynyt lajien suosion kasvussa.¹³

Jalkapallomaajoukkueen menestys oli 1900-luvun alkupuolella vaatimatonta. Ensimmäistä MM-karsintaottelun voittoaan Suomi sai odotella aina vuoden 1965 syyskuuhun saakka. Tuolloin maajoukkue kaatoi Helsingissä pelatussa ottelussa Puolan. Ensimmäinen EM-karsintavoitto saavutettiin puolestaan vuonna 1978 Kreikan kustannuksella. Suomalaisten pelaajien arvostuksen noususta kertoo ensimmäisten suomalaisten Aulis Rytkösen, Nils Rikbergin ja Kalevi Lehtovirran siirtyminen jalkapalloammattilaisiksi ulkomaille, Ranskaan.¹⁴ Maaotteluiden määrän lisääntyminen ja ensimmäinen suomalaispelaajien aalto ulkomaille olivat tunnuspiirteitä suomalaisen jalkapalloilun varhaisen kansainvälistymisen kaudelle, joka seurasi kansallisen jalkapallojärjestelmän muodostumisen vaihetta.¹⁵

Vielä 1980-luvun lopulla ulkomailla ammatikseen palloili ainoastaan parikymmentä suomalaista. Pitkään maajoukkueen päävalmentajana toiminut Martti Kuusela pitikin suomalaisen jalkapalloilun kehityksen kannalta ensiarvoisen tärkeänä, että yhä useampi pelaaja siirtyisi ulkomaisiin huippusarjoihin. Näin alkoi tapahtua 1990-luvulle tultaessa ja siirryttäessä suomalaisen jalkapallon yhä meneillään olevalle viidennelle kaudelle, jonka Itkonen ja Nevala ovat nimenneet globalisaation kaudeksi.¹⁶

Onnistuneimpana esimerkkinä Kuuselan toiveiden toteutumisesta toimii varmasti Jari Litmanen, joka siirtyi vuonna 1992 Myllykosken Pallosta hollantilaiseen huippuseuraan Amsterdamin Ajaxiin. Hollannissa Litmanen kehittyi Suomen maajoukkueen kantavaksi voimaksi ja yhdeksi maailman parhaista jalkapalloilijoista. Litmanen jalanjäljissä Euroopan kentille siirtyivät pian myös Sami Hyypiän ja Antti Niemen kaltaiset maajoukkueen runkopelaajat.¹⁷

Kansainvälisen menestyksen tavoittelu ja alati kasvava mediakiinnostus ovat jalkapalloilun globalisaation kaudelle ominaisia piirteitä.¹⁸ Kun suomalaispelaajia alkoi 1990-

¹³ Piispa 2013, 6–7.

¹⁴ Arponen 2003b, 290–295.

¹⁵ Itkonen & Nevala 2006, 71–73.

¹⁶ Arponen 2003b, 298; Itkonen & Nevala 2006, 73–74.

¹⁷ Arponen 2003b, 298–304.

¹⁸ Itkonen & Nevala 2006, 74.

luvun edetessä niin sanotun Bosman-tapauksen¹⁹ seurauksena löytyä yhä enemmän eurooppalaisista huippusarjoista, alettiin Suomen Palloliitossa haaveilla aiempaa vahvemmin kauan odotetusta arvoturnauspaikasta. Tavoitetta yritettiin pitkään saavuttaa kotimaisin voimin, kunnes vuoden 1996 kesällä Suomen A-maajoukkueen päävalmentajaksi pestattiin tanskalainen Richard Möller Nielsen. Myöhemmin ovat maajoukkuetta kohti arvokisaunelmaa vuorollaan johdattaneet myös englantilaiset Roy Hodgson ja Stuart Baxter. Toistaiseksi ei miesten maajoukkuetta ole kuitenkaan arvoturnauksissa nähty. Suomalaisen maajoukkuejalkapalloilun merkittävimpanä kansainvälisenä saavutuksena voidaankin pitää naisten etenemistä aina välieriin saakka vuoden 2005 EM-kisoissa Englannissa.²⁰

Tutkimustilanne

Jalkapallon yhteiskunnallisen merkityksen ja yleisen suosion kasvun myötä myös tutkijoiden kiinnostus lajia kohtaan on alkanut lisääntyä. Etenkin kansainvälisesti jalkapalloa on tutkittu paljon. Kokonaiskuvan akateemisesta kansainvälisestä jalkapallon tutkimuksesta saa CHRISTIANE EISENBERGIN kokoamasta bibliografiasta (2006), jonka hyödyllisin osio tämän tutkimuksen kannalta on listaus julkaisuista, jotka käsittelevät lajia median näkökulmasta. Eräs tällaisista tutkimuksista on LIZ CROLLEYN ja DAVID HANDIN *Football, Europe and the Press* -julkaisu (2002), jossa tutkijat vertailevat lehdistön tapoja luoda mielikuvia ja identiteettiä jalkapallojournalismin keinoin. Tutkimus perehtyy viiden merkittävän eurooppalaisen jalkapallomaan²¹ lehdistökirjoitteluun ja toimii hyvänä vertailupohjana tälle pro gradu -tutkielmalle. Samalla tavalla median ja jalkapallon välistä yhteyttä käsittelee KNUT HELLAND artikkelissaan *Sport som attraksjon: Symbiosen mellom fotball og medier* (2004).

Kotimainen jalkapallotutkimus on tutkimusperinteeltään vielä varsin hataraa, mutta viime vuosina myös Suomessa on jalkapalloa käsittelevien akateemisten tutkimusten määrä alkanut lisääntyä. Suomessa toteutettu jalkapalloaiheinen tutkimus on kuitenkin

¹⁹ Belgialaisen jalkapalloilijan Jean-Marc Bosmanin siirtoon liittyvä kiista, jonka seurauksena Euroopan Yhteisön tuomioistuin totesi urheilun siirtokorvausjärjestelmän olevan ristiriidassa EU:n perustamissopimuksen työvoiman vapaan liikkuvuuden kanssa. Päätöksen myötä ilman sopimusta olevien pelaajien siirtyminen EU-valtiosta toiseen helpottui huomattavasti. Itkonen & Nevala 2006, 73.

²⁰ Itkonen & Nevala 2006, 70.

²¹ Teoksessa käsiteltävät maat: Italia, Englanti, Espanja, Ranska ja Saksa. Crolley & Hand 2002.

pitkälti koostunut seurahistorioiden tapaisista perinteisemmistä urheiluhistoriallisista tutkimuksista, eikä lajin yhteiskunnallisia ja kulttuurisia kytköksiä ole vielä juurikaan tarkasteltu. Hannu Itkonen ja Arto Nevala käsittelevät jalkapalloa yhteiskunnallisena ja kulttuuri-ilmiönä toimittamassaan teoksessa *Kuningaspelin kentät – jalkapalloilu paikallisena ja globaalina ilmiönä* (2007). Yleiskuvaa maamme jalkapalloilun historiasta ja lajin kehityksestä tarjoavat JUHA KANERVAN päätoimittama *Jalkapallon pikkujättiläinen* (2003), YRJÖ LAUTELAN ja GÖRAN WALLENIN *Rakas jalkapallo: 100 vuotta suomalaista jalkapalloa* (2008) sekä ANTTI EEROLAN *Punapaidoista Huuhkajiksi – Suomen jalkapallomaajoukkueen historia* (2015).

Pro gradu -tutkielmia jalkapalloon ja mediaan liittyen on tehty jonkin verran. Tämän tutkimuksen kannalta hyödyllisiä ovat ainakin JARKKO PIISPAN tutkielma (2008) palloilulajien valmentajiin kohdistuvasta uutisoinnista merkittävässä suomalaisissa lehdissä, ANNIKA ANTTILAN ja ANNI FROSTIN tutkielma (2007) naisjalkapalloilun uutisoinnista vuoden 2005 EM-kisojen yhteydessä sekä JANNE PALOMÄEN tutkielma (2001) median käyttämistä metaforista jalkapallokirjoittelussa.

Tämän tutkimuksen kohteena toimii jalkapallojournalismi kahdessa suomalaisessa lehdessä, joten oleellista on myös perehtyä yleisempään urheilujournalismin tutkimusperinteeseen. SEPPO PÄNKÄLÄINEN esittää läpileikkauksen suomalaisesta urheilujournalismista ja sen historiasta julkaisussaan *Suomalainen urheilujournalismi* (1998). Median rooliin urheilussa perehdytään myös KALERVO ILMASEN, HANNU ITKOSEN, LIINA JASKARIN sekä PERTTI MATILAISEN *Media urheilun tulkkina ja tekijänä* -teoksessa (2008).

KALLE VIRTAPOHJA tutkii teoksessaan *Sankareiden salaisuudet – Journalistinen draama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä* (1998), miten urheilujournalismi on osallistunut urheilusankareiden tekemiseen ja esille nostamiseen Suomessa. ANTTI LAINE puolestaan vertailee suomalaisten ja ruotsalaisten iltapäivälehtien urheilu-uutisointia *Urheilujournalismin Suomi–Ruotsi-maaoittelu: Vertaileva tutkimus suomalaisten ja ruotsalaisten iltapäivälehtien Ateenan 2004 ja Torinon 2006 olympiauutisoinnista* -väitöskirjassaan (2011). Molemmat tutkimukset toimivat hyvänä vertailukohteena niin tutkimustulostensa kuin niissä käytettyjen tutkimusmetodien osalta.

Tälle tutkimukselle hyvää vertailupohjaa antaa myös KARI KOLJOSEN julkaisu *Asiamiesten selostuksista ammattilaisten analyysiin – Helsingin Sanomien urheilujournalismi vuosina 1973–1998* (2000), jonka yhtenä keskeisenä tutkimustehtävänä on ollut selvittää, miten suomalainen urheilujournalismi on muuttunut tutkimuksessa käsiteltävän ajanjakson aikana. Tässä tutkimuksessa perehdytään samaan kysymykseen tarkasteltavien lehtien jalkapallojournalismin näkökulmasta.

Tutkimustehtävä

Tutkimuksessa tarkastellaan Helsingin Sanomien ja Urheilulehden kirjoittelua nimekkäiden ulkomaalaispäävalmentajien johdattamasta Suomen jalkapallomaajoukkueesta arvoturnauskarsinnoissa vuosina 1996–1997 ja 2006–2007. Tutkimukselle on kysyntää, sillä vaikka urheilujournalismin ja sen vaikutuskeinojen tutkimus on viime vuosina aktivoitunut, on historiallinen urheilujournalismin tutkimus Suomessa edelleen lapsenkengissä.²² Etenkään tutkimuksia, jotka käsittelevät suomalaista jalkapalloa ja sen suhdetta yhteiskuntaan ei ole vielä merkittävästi toteutettu lajin kasvavasta suosiosta huolimatta.

Tutkimuksen keskeisimpänä tehtävänä on selvittää, miten tarkasteltavat lehdet suhtautuivat Suomen jalkapallomaajoukkueeseen tutkittavien ajanjaksojen aikana. Samalla tutkitaan, miten lehtien kirjoittelut poikkesivat toisistaan. Tutkimustehtävä jakautuu useisiin alatutkimuskysymyksiin:

- Miten lehdet suhtautuivat maajoukkueen päävalmentajiin? Mitkä tekijät vaikuttivat lehtien suhtautumiseen?
- Miten lehdet suhtautuivat maajoukkueen pelaajiin? Kirjoitettiinko joistain pelaajista eri tavalla tai enemmän kuin toisista?
- Miten lehdet kirjoittivat suomalaisesta jalkapallokulttuurista? Miten jalkapallon yleinen asema Suomessa ja lehtien suhtautuminen lajiin heijastuivat kirjoittelun taustalla?

Tutkimus rajoittuu ajallisesti kahteen eri ajanjaksoon, jotka sijoittuvat Hannu Itkosen ja Arto Nevalan nimeämälle globalisoitumisen kaudelle. Merkkinä jalkapallon globalisoi-

²² Pänkäläinen 1998b, 45.

tumisesta Suomen miesten A-maajoukkueen päävalmentajaksi nimettiin lähes tarkalleen kymmenen vuoden välein kansainvälisesti arvostetut ja ansioituneet päävalmentajat vuosina 1995 ja 2005. Tutkimuksen aikaisempi ajanjakso ajoittuikin tanskalaisen Richard Möller Nielsenin ensimmäisiin karsintoihin Suomen maajoukkueen päävalmentajana. Tuolloin vielä lempinimetön maajoukkue tavoitteli pääsyä vuoden 1998 MM-lopputurnaukseen Ranskaan. Toinen tutkimusajanjakso sijoittuu puolestaan englantilaisen Roy Hodgsonin aikaan Suomen A-maajoukkueen peräsimmässä. Hodgsonin johdolla maajoukkue tavoitteli pääsyä Itävallan ja Sveitsin yhdessä järjestämään vuoden 2008 EM-lopputurnaukseen. Itse karsintojen lisäksi molempiin ajanjaksoihin on sisällytetty myös karsintoja ja uutta päävalmentajaa ennakoiva kirjoittelu lehdistä siten, että lähdeaineistojen läpikäynti on aloitettu jo karsintoja edeltävän vuoden ajalta. Tarkka tutkimusajankohta käsittää siis vuodet 1995–1997 ja 2005–2007.

Seuraan itse aktiivisesti niin kotimaista kuin kansainvälistäkin jalkapalloa ja jalkapallojournalismia. Tämä näkyy tutkimuksessa varmasti esimerkiksi tiedostamattomina jalkapallojournalismille ominaisina ilmauksina. Tällaiset taustatekijät on tutkijana tärkeä tiedostaa, sillä vaikka pyrkimyksenä täytyy aina olla mahdollisimman objektiivinen tutkimusote, ei tutkimusta voi käytännössä milloinkaan tehdä täysin objektiivisesti.

Tutkimuksessa esiintyvät ainakin seuraavat käsitteet, joita on syytä selventää lukijalle:

Jalkapallokulttuuri-termille ei ole olemassa yksiselitteistä määritelmää. Sitä voidaan kuitenkin yrittää avata kulttuuri-termin kautta. Kulttuurilla viitataan yhteisön elämäntapaan liittyviin henkisiin, aineellisiin ja sosiaalisiin käytäntöihin. Tietystä kulttuurista puhuttaessa viitataan siis jonkin yhteisön elämäntapaan ja koko maailmankuvaan.²³ Usein kuuluu väitettävän, että Suomessa ei ole jalkapallokulttuuria. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Jalkapallokulttuuria ei nimittäin mitata vain maajoukkueen kansainvälisellä menestyksellä tai kotimaan pääsarjan yleisömäärillä. Suomessa pelataan Helsinki Cupin kaltaisia kansainvälisesti arvostettuja junioriturnauksia, ja lajin olosuhteita kehitetään jatkuvasti. Maajoukkueiden – niin miesten, naisten kuin nuortenkin – ottelut keräävät suuria yleisömääriä, minkä lisäksi sadattuhannet suomalaiset seuraavat kotikaupunkinsa tai kylänsä joukkueen edesottamuksia sarjatasosta riippumatta. Lisäksi lajin MM- ja EM-kisat sekä esimerkiksi Mestarien Liigan ottelut keräävät innokkaat jalka-

²³ Tieteen termipankki, Kirjallisuudentutkimus: kulttuuri, elektr. dokumentti.

pallon seuraajat televisiovastaanottimiensa ääreen. Tämä kaikki on osa suomalaista jalkapallokulttuuria.

Jalkapallon globalisoituminen tarkoittaa kansainvälisen kanssakäymisen voimakasta kasvua jalkapalloilussa. Lisäksi sillä viitataan kansainvälisen jalkapallon kulttuuristen ja sosiaalisten ilmiöiden entistä nopeampaa heijastumista myös kansallisille kentille. Suomi on viime vuosikymmenien aikana kytkeytynyt yhä tiiviimmin kansainväliseen jalkapallokulttuuriin. Maaotteluiden määrä on lisääntynyt merkittävästi, suomalaiset seuroj joukkueet pelaavat yhä enemmän ulkomaisia seuroja vastaan ja pelaajasiirtoja tapahtuu alati kasvavissa määrin niin meiltä muualle kuin muualta meille. Lisäksi useat ulkomailta tutut kulttuuri-ilmiöt, kuten vaikkapa katsomoihin väriä ja tunnelmaa tuovat fanit, ovat ilmestyneet suomalaisillekin kentille.²⁴ Vuonna 2002 myös Suomen maajoukkueen kannattajat perustivat oman yhdistyksensä.²⁵

Arvoturnauskarsinnat: Kansainvälinen jalkapallokalenteri koostuu maajoukkueiden osalta pääosin karsintaotteluista. Karsintojen avulla selvitetään ne maat, jotka pääsevät osallistumaan varsinaiseen lopputurnaukseen. Suomi pelaa ajankohdasta riippuen joko kansainvälisen palloliiton FIFA:n alaisia MM-karsintoja tai Euroopan jalkapalloliiton UEFA:n alaisia EM-karsintoja. MM-turnaus pelataan neljän vuoden välein siten, että seuraavan kerran maailman parasta jalkapallomaajoukkuetta selvitetään vuonna 2018 Venäjällä. Myös Euroopan mestaruudesta pelataan neljän vuoden sykleissä. Parhailaan pelataan karsintoja vuoden 2016 EM-lopputurnaukseen Ranskaan. Suomi ei ole toistaiseksi selvinnyt karsinnoista itse arvoturnauksiin.

Lähteet

Päälähteinä tässä tutkimuksessa tarkastellaan siis kahta suomalaista lehteä vuosilta 1995–1997 ja 2005–2007. Lehdet on käyty tutkimusta varten systemaattisesti läpi. Tutkimuksessa huomioidaan kaikki Suomen jalkapallomaajoukkuetta sekä sen pelaajia tai valmennusjohtoa koskeva kirjoittelu lehdissä kyseisillä aikaväleillä. Lisäksi lehtien kirjoittelusta huomioidaan suomalaista jalkapallokulttuuria yleisemmällä tasolla kommentoivat tekstit. Tutkimuksellisesti hedelmällisintä on lehdistä löytyvä niin sanottu kom-

²⁴ Itkonen & Nevala 2007, 18–20.

²⁵ Suomen maajoukkueen kannattajat, Suomen Palloliitto, elektr. dokumentti.

mentoiva aineisto, kuten tutkimusaihetta käsittelevät kolumnit ja pääkirjoitukset. Kuitenkin myös perinteinen tapahtumauutisointi sisältää etenkin urheilujournalismia tarkasteltaessa kannanottoja, joita voi näkyä esimerkiksi otsikoinnissa, uutisten sanavalinnoissa tai kirjoitusten sävyssä.

Helsingin Sanomat perustettiin lakkautetun Päivälehdessä tilalle vuonna 1904.²⁶ PERTTI KLEMOLAN mukaan Helsingin Sanomilla oli jossain vaiheessa eräänlainen tiedottamisen monopoli-asema Suomessa ja lehdellä katsotaan edelleen olevan merkittävä asema suomalaisena mielipidevaikuttajana.²⁷ Jokaisena viikonpäivänä ilmestyvä Helsingin Sanomat on jo pitkään ollut Suomen johtava sanomalehti. Vuonna 2013 sen levikki oli 313 062, eli lähes kolminkertainen seuraavaksi suurimpaan Aamulehteen verrattuna.²⁸ Tutkittavien ajanjaksojen aikana Helsingin Sanomien päätoimittajana toimi Janne Virkkunen.²⁹

Ensimmäisen urheilutoimittajansa Helsingin Sanomat palkkasi vuonna 1905. Varsinainen urheilutoimitus sai alkunsa vuonna 1931, kun lehden urheilutoimittajat alkoivat keskittyä ainoastaan urheiluun.³⁰ Ensimmäiset urheilutoimittajat olivat myös itse urheiluhommiensa siten, että he joko harrastivat urheilua tai toimivat muuten aktiivisesti urheilun parissa. Tämä heijastui kirjoittelussa varsin kriittikkömänä suhtautumisena urheilua kohtaan.³¹ Helsingin Sanomien urheilujournalismi siirtyi 1970-luvulta lähtien kohti yleisjournalismia. Tuolloin myös urheilutoimittajia alkoivat koskea alan yleiset säännöt, kuten Journalistin ohjeet³². Lehden urheilutoimittajiksi alettiinkin palkata väkeä mieluummin journalistisin kuin urheilujournalistisin perustein.³³

Urheilulehti perustettiin Ivar Wilskmanin toimesta vuonna 1898 ja se onkin italialaisen *La Gazzetta dello Sportin* jälkeen maailman toiseksi vanhin edelleen ilmestyvä urheilulehti. Lehteä ovat julkaisseet muun muassa Suomen Palloliitto ja Suomen Valtakunnan Urheiluliitto, joka luopui lehdestä talousvaikeuksiensa vuoksi 1990-luvulla. Lehden julkaisu-oikeudet siirtyivät ensin Lehtisepät Oy:lle ja myöhemmin A-lehdet konsernille,

²⁶ Tommila 1988, 130–131.

²⁷ Klemola 1981, 10–11.

²⁸ LT-Levikkitilasto 2013, Levikintarkistus Oy, elektr. dokumentti.

²⁹ *Helsingin Sanomat* (jatkossa HS) 27.5.2013.

³⁰ Arponen 1991, 16–18.

³¹ Pänkäläinen 1998b, 46.

³² Journalistisilla ohjeilla tarkoitetaan Julkisen sanan neuvoston kirjaamia hyviä journalistisia tapoja, joita jokaisen journalistin tulee noudattaa. ”Journalistin ohjeet”, 3.

³³ Koljonen 2000, 124–125.

joka vastaa lehden julkaisusta edelleen. A-lehdet konsernin hallituksen puheenjohtajana toimii Helsingin Jalkapalloklubin³⁴ puheenjohtaja Olli-Pekka Lyytikäinen, mikä ei varmasti ainakaan vähennä lehden jalkapallolle antamaa painoarvoa.³⁵

Urheilulehden päätoimittajana vuodesta 1993 vuoteen 2000 toimi Lauri Karppinen, joka oli ollut lehdessä toimittajana jo vuodesta 1975 lähtien.³⁶ Vuonna 2001 lehden päätoimittajana aloitti Jukka Rönkä, joka toimii tehtävässä edelleen. Uuden päätoimittajan johdolla Urheilulehdestä alettiin tietoisesti kehittää aiempaa kriittisempään ja jopa provosoivampaan urheilujournalismiin pyrkivää lehteä. Rönkän mukaan Urheilulehdelle lähdettiin tarkoituksellisesti luomaan omaa suorasukaista ja keskustelua herättävää tyyliä, joka salli myös ajoittaiset tietoisetkin ylilyönnit. Myös lehden julkaisijan vaihtuminen urheilujärjestöstä kaupalliseksi toimijaksi muutti selkeästi lehden tavoitteita. Kaupallisena tuotteena se on pyrkinyt saamaan kirjoituksilleen mahdollisimman paljon lukijoita ja täten lehdelle tilaajia.³⁷

Urheilulehden perjantaisin ilmestyvällä paperiversiolla on reilut 30 000 tilaajaa ja lehden verkkosivuilla 80 000–100 000 vierailijaa viikossa. Urheilulehteä pidetään kriittisen urheilujournalismin pioneerina Suomessa. Lehti ilmoittaakin motokseen ”Eri mieltä jo vuodesta 1898”.³⁸ Nimenomaan lehden kantaottavan luonteen vuoksi sen kirjoitusten analysointi on hedelmällistä tämän tutkimuksen kannalta.

Tutkimusaineisto koostuu siis sekä sanoma- että aikakauslehtikirjoittelusta. Lehtien kirjoituksia analysoidaan tutkimuksessa kuitenkin samoilla metodeilla. Analysoitaessa huomioidaan samalla lähteiden poikkeavuudet muun muassa ilmestymistiheyden ja lehtien rakenteen osalta.

Päälähteenä toimivan lehdistöaineiston lisäksi tutkimuksessa hyödynnetään myös Inka Airion ja Timo Waldenin kirjoittamaa *Huuhkajat – Suomifutiksen sankariaika* -teosta (2010), joka antaa omanlaisensa näkökulman Suomen miesten jalkapallomaajoukkueesta. Teoksen mukaan suomalaisen jalkapallon nousukausi alkoi nimenomaan Richard Möller Nielsenin päävalmentajakauden aikana. Timo Walden työskentelee Suomen Pal-

³⁴ Jatkossa HJK.

³⁵ Arponen 1997, 171–181; ”Yli sadan vuoden historia” (art.). UL 10.1.2005; Hallitus, A-lehdet, elektr. dokumentti.

³⁶ Arponen 1997, 180–181.

³⁷ Arponen 1997, 171–181; Pohjola, ”Taistelu urheiluhulluista” (art.). *Journalisti* 2/2015.

³⁸ Pohjola, ”Taistelu urheiluhulluista” (art.). *Journalisti* 2/2015.

loliiton palveluksessa maajoukkueen tiedotuspäällikkönä, joten teosta analysoitaessa täytyy huomioida lähdekritiikki erityisen tarkasti.³⁹

Menetelmät

Tutkimuksessa toteutettavan analyysin teoreettisen pohjan muodostaa diskurssianalyysi. Tutkimus on siis luonteeltaan historiallis-kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. SANNA VALTOSEN mukaan diskurssianalyysi ei ole sinällään tietty tutkimusmetodi, vaan hän kuvailee sen laajasti ”teoreettis-metodologiseksi viitekehukseksi, jonka avulla on mahdollista tutkia hyvinkin erilaisia kielen käyttöön liittyviä kysymyksiä”.⁴⁰ Diskurssianalyysin voidaan siis katsoa olevan enemmänkin tutkimuksellinen näkökulma kuin valmiit ohjeet tarjoava metodipaketti, jota tutkijan olisi orjallisesti seurattava.⁴¹ Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tutkijan omat tulkinnat, määritelmät ja menetelmävalinnat korostuvat tutkimuksessa.

Kriittisen diskurssianalyysin teoriassa tekstin merkitys rakentuu tekstin tuottaneen toimittajan, tekstin ja lukijan vuorovaikutuksessa. Tarkastelun kohteena on se, mitä on kirjoitettu tai sanottu kulloisessakin kontekstissa.⁴² On tärkeää huomioida, että lukija tekee tekstistä aina omat tulkintansa, jotka voivat poiketa suurestikin tekstin kirjoittajan tarkoittamasta viestistä. OSMO A. WIION viestintätapahtuman mallin pohjalta tiedon siirron voikin nähdä ketjuna, jossa kirjoittaja ja teksti sekä teksti ja lukija ovat linkittyneinä toisiinsa. Ketjun jokaisen lenkin välillä tapahtuu tulkintaa, eli olemassa on myös mahdollisuus virhetulkintoihin. Alkuperäinen sanoma muuttuu matkalla käytännössä aina, sillä jokaisen tekemä tulkinta on yksilöllinen.⁴³ Tämä tutkimus sijoittuu Wiion mallin pohjalta laaditussa ketjussa tekstin ja lukijan väliseen vaiheeseen.

Diskurssianalyysiin kuuluu myös pohdinta siitä, miksi johonkin mediatekstiin ovat valikoituneet juuri ne kielelliset valinnat tai vaikkapa kuvat, jotka lehti tai muu medialähde on päättänyt julkaisemaan.⁴⁴ Lehtikirjoitukset ja muut julkisuuden ilmentymät eivät mil-

³⁹ Hallinto, Suomen Palloliitto, elektr. dokumentti.

⁴⁰ Valtonen 1999, 96–97.

⁴¹ Nieminen & Pantti 2009, 124.

⁴² Richardson 2007, 15.

⁴³ Wiio 1984, 84–85.

⁴⁴ Fairclough 1997, 25.

loinkaan synny tyhjiössä. On siis huomioitava, mitä näkökulmia tiedotusvälineissä päätetään asioista nostaa esille ja mitkä taas jätetään julkaisematta. Aina diskurssien vaikutusta ei huomata, vaan ne vaikuttavat tiedostamatta toimittajan tai muun julkaisijan työskentelyyn. Tässä tutkimuksessa on siis kyettävä huomioimaan, miten lähteinä toimivat lehdet kirjoittavat Suomen jalkapallomaajoukkueesta ja miksi tietyt asiat nousevat kirjoittelussa korostetusti esille.

Diskurssianalyysin ohella tutkimusmetodina toimii lähdetekstien sisällönanalyysi. Tämä korostaa entisestään tutkimuksen laadullista luonnetta. Sisällönanalyysi keskittyy selkeämmin tekstin merkitysten selvittämiseen, kun taas diskurssianalyysi pohtii, miten näitä merkityksiä tekstissä tuotetaan.⁴⁵ Toisaalta on myös hyvä tiedostaa, että erilaiset tekstianalyysitavat kietoutuvat osittain toisiinsa, eivätkä ne suinkaan ole kovin selvärajaisia. Tutkija luokin lähdetekstejä analysoidessaan tarkoituksenmukaisesti oman tutkittavaan aineistoon soveltuvan menetelmäpakettinsa.

Tutkimuksen lähdeaineiston luonteen vuoksi on syytä tehdä myös huomioita lehdistöstä historian tutkimuksen kohteena. Lehtien sisältö historiallisena lähdeaineistona voidaan jakaa kolmeen kategoriaan. Ensimmäiseen kuuluu kognitiivinen eli arvovapaasti tiedotettava aineisto, kuten suurin osa uutisista. Toiseen kategoriaan sisältyy normatiivinen aineisto, joka antaa mahdollisuuden selvittää lehden asenteiden lisäksi myös tekstien kirjoittajien tavoitteita ja pyrkimyksiä. Tätä normatiivista aineistoa edustavat lehdissä selkeimmin pääkirjoitukset ja kolumnit. Kolmanteen kategoriaan kuuluvia kirjoituksia kutsutaan niin sanotuksi normatiivis-kognitiiviseksi aineistoksi. Tähän kategoriaan kuuluvat esimerkiksi arvovälitteiset uutiset ja useat artikkelit.⁴⁶ Perinteisesti lehtien kirjoitteluun keskittyvässä tutkimuksessa lähteinä on käytetty pääasiassa kommentoivaa, eli normatiivista ja normatiivis-kognitiivista aineistoa. Tässäkin tutkimuksessa pääpaino on kommentoivissa kirjoituksissa. Kuitenkin myös arvovapaammat uutiset ovat tärkeä osa lähdeaineistoa, sillä jokainen lehdessä julkaistu kirjoitus antaa viitteitä lehden taustavoimien arvojärjestelmästä.⁴⁷

Käsittelytapa tutkimuksessa on päälukujen osalta kronologinen siten, että molemmat pääluvut käsittelevät omaa kolmen vuoden ajanjaksoaan. Tutkimuksen alaluvut jakau-

⁴⁵ Tuomi & Sarajärvi 2002, 105–106.

⁴⁶ Teräväinen 2008, 3–4.

⁴⁷ Teräväinen 2008, 4–5.

tuvat puolestaan temaattisesti: ensimmäisissä alaluvuissa tarkastelun kohteena on lähteiden suhtautuminen Suomen jalkapallomaajoukkueen ulkomaalaisiin päävalmentajiin, toiset alaluvut keskittyvät lähteiden kirjoitteluun maajoukkueen pelaajista ja kolmansissa alaluvuissa tarkastellaan lähteiden välittämää kuvaa suomalaisesta jalkapallokulttuurista yleisemmin.

1. MAAJOUKKUEELLE TAHDIT TANSKASTA – RICHARD MÖLLER NIELSE- NIN AIKA

Suomalainen jalkapallo oli 1990-luvun puolivälissä merkittävässä murrosvaiheessa. Jari Litmanen teki Suomea tunnetuksi Hollannissa Amsterdamin Ajaxin paidassa. Hänen vanavedessään moni muukin suomalainen lähti kokeilemaan onneaan eurooppalaisiin jalkapallosarjoihin. Lisäksi entistä vahvemmin ulkomailla pelaavista ammattilaisista koostuvalle Suomen miesten A-maajoukkueelle palkattiin ulkomailta Euroopan mestaruudenkin voittanut meritoitunut päävalmentaja. Maajoukkueella oli ennen Richard Möller Nielsenäkin ollut ulkomaalaisia päävalmentajia, mutta edellisen Suomen visiivistä oli ehtinyt vierähtää jo lähes 40 vuotta. Lisäksi yhdelläkään aiemmista ulkomaalaisista ei ollut vastaavia meriittejä kuin tanskalaisella, joten kyseessä oli Suomen Palloliitolta poikkeuksellisen kova panostus. Uusi päävalmentaja toimi piristysruiskeena suomalaiselle jalkapallolle, mikä näkyi myös Helsingin Sanomien ja Urheilulehden kirjoittelussa.⁴⁸

1.1. Mahdoton tehtävä vaatii ammattimiehen

Richard Möller Nielsenin pesti Suomen jalkapallomaajoukkueen päävalmentajana alkoi 1. heinäkuuta 1996. Alustavia neuvotteluja miehen saamiseksi Suomeen oli kuitenkin käyty jo lähes vuotta aiemmin. Suomen Palloliiton pääsihteerinä toiminut Pertti Alaja lähestyi Möller Nielsenä valmennustehtävän tiimoilta ensimmäisen kerran Brysselissä Belgian jalkapalloliiton 100-vuotisjuhlassa vuoden 1995 elokuussa. Saman vuoden lokakuussa osapuolet olivat valmiit julkaisemaan tanskalaisen nelivuotisen sopimuksen Suomen maajoukkueen peräsimessä.⁴⁹

Palloliitto onnistui pitämään aikeet Möller Nielsenin palkkaamisesta salassa lähes sopimuksen julkistamiseen saakka. Helsingin Sanomien haastattelussa pääsihteerä Alaja myönsi, että yhden ulkomaalaisen valmentajavaihtoehdon kanssa oli käyty keskusteluja, mutta tämän henkilöllisyyttä ei vielä oltu valmiita julkaisemaan. Alajan mukaan tulevasta päävalmentajasta oli tarkoitus tiedottaa myöhemmin pidettävässä SPL:n liittohalli-

⁴⁸ Eerola 2015, 259–260, 278; Kanerva 310–314.

⁴⁹ Airio & Walden 2010, 44–47; Miettinen, ”Maajoukkueelle tahdit Tanskasta” (art.). HS 28.10.1995.

tuksen kokouksessa.⁵⁰ Möller Nielsenin sopimuksen julkistamista kuitenkin aikaistettiin Helsingin Sanomien uutisoitua tanskalaisen olevan vahvasti ehdolla Suomen jalkapallomaajoukkueen päävalmentajan tehtävään.⁵¹

Urheilulehdessä ei tulevan päävalmentajan henkilöllisyydellä tai kansalaisuudella juuri ennakkoon spekuloitu. Möller Nielsenin edeltäjän, Jukka Ikäläisen, aseman tiedettiin toki olevan uhattuna maajoukkueen kärsittyä kirvelevät tappiot EM karsintaotteluissaan niin Venäjää kuin Skotlantiaakin vastaan. Etenkin 0–6 kotitappio Venäjälle teki Ikäläisen asemasta tukalan.⁵² Urheilulehti otti päätoimittajansa Lauri Karppisen suulla kantaa Ikäläisen jatkoon puolesta.

*Tappiosta huolimatta Ikäläisen soisi jatkavan A-maajoukkueen ruorissa. Joukkueen esitys Skotlantia vastaan ottelun toisella puoliskolla oli sen verran vahva, että se osoitti Ikäläisen olevan oikealla tiellä. Olemmehan me suomalaiset tottuneet kärsivällisesti odottamaan nousua huipulle, joten miksi emme jaksaisi edelleenkin?*⁵³

Urheilulehden kommentista voi Ikäläisen jatkoon kohdistuvan tuen lisäksi havaita uskon puutetta suomalaista jalkapalloa ja sen profiilinnousua kohtaan. Ainakaan lehti ei uskonut, että Suomen maajoukkueen menestys merkittävästi kohentuisi päävalmentajaa vaihtamalla.

Suomalaisen maajoukkuejalkapalloilun uskottavuus oli sekä Urheilulehden että Helsingin Sanomien mukaan kärsinyt kovan kolauksen kahden perättäisen karsintatappion myötä.⁵⁴ Urheilulehdessä Richard Möller Nielsenin palkkaaminen nähtiinkin yrityksenä nostaa koko suomalaisen maajoukkuejalkapalloilun imagoa. Lehti kuitenkin epäili, riittäisikö tähän imagon kohotukseen edes Möller Nielsenin tanskalainen optimismi.⁵⁵ Myös Helsingin Sanomien mukaan Möller Nielsenin palkkaamisella pyrittiin pelillisen kehityksen lisäksi nostattamaan suomalaisen jalkapalloilun profiilia kokonaisuudessaan.⁵⁶ Molempien lehtien näkemykselle oli perusteita, sillä kansainvälisen huippuval-

⁵⁰ Järviö, ”Hakeeko Palloliitto ulkomaista päävalmentajaa?” (art.). HS 21.10.1995.

⁵¹ HS 24.10.1995; HS 26.10.1995.

⁵² Karttunen, ”Pitkäjänteisyyttä ja positiivisuutta” (art.). UL 24.8.1995.

⁵³ Karppinen, ”Antaa Ikäläisen jatkaa” (kolumni). UL 14.9.1995.

⁵⁴ Miettinen, ”Maajoukkueelle tahdit Tanskasta” (art.). HS 28.10.1995; Nimimerkki Kuudes mies (jatkossa Kuudes mies), ”Jalkapalloilumme uskottavuus” (kolumni). UL 14.9.1995.

⁵⁵ ”Kymmenen totaalista tyrmäystappiota suomalaisessa urheilussa” (lista). UL 15.8.1996.

⁵⁶ Miettinen, ”Maajoukkueelle tahdit Tanskasta” (art.). HS 28.10.1995.

mentajan palkkaaminen Suomen maajoukkueen vetäjäksi herätti maailmalla huomiota ja jopa ihmetystäkin.⁵⁷ Suomen Palloliitossa varmasti tiedostettiin Möller Nielsenin tuovan rautaisen ammattitaitonsa ja taktisen osaamisensa lisäksi mukanaan myös merkittävän annoksen uskottavuutta suomalaiselle jalkapalloilulle. Olihan kokenut tanskalainen yksi maailman ehdottomia huippuvalmentajia, joka oli johdattanut kaikkien yllätykseksi kotimaansa Euroopan mestaruuteen kesällä 1992 ja tullut samana vuonna valituksi parhaaksi valmentajaksi maailmassa⁵⁸. Vastaavia meriittejä ei Suomen jalkapallomaajoukkueen aiemmilla päävalmentajilla ollut.

Helsingin Sanomissa pohdittiin myös, miksi Möller Nielsen päätyi valmentamaan juuri Suomea, vaikka tälle olisi varmasti ollut ottajia, paksumpine palkkapusseineen, myös muualla. Ilmaiseksi tanskalaisen ei uskottu Suomeenkaan saapuvan. Molemmat tutkitavat sanomalehdet olettivat Euroopan mestarivalmentajan palkkaamisen olevan Suomen Palloliitolta merkittävä taloudellinen satsaus.⁵⁹ Helsingin Sanomat pohtikin sopimuksen olevan arvoltaan sellaista luokkaa, että pesti Suomen maajoukkueen päävalmentajana olisi mahdollistanut 58-vuotiaalle Möller Nielsenille eläkkeelle jäämisen nelivuotisen sopimuskauden päätyttyä.⁶⁰ SPL ei julkistanut sopimuksen yksityiskohtia, mutta liiton puheenjohtajana nykyään toimiva Pertti Alaja on myöntänyt, että Möller Nielsenin nelivuotisen valmennuskauden kustannukset olivat Palloliitolle tuolloisena markka-aikana kokonaisuudessaan miljoonaluokkaa.⁶¹

Pertti Alajan mukaan yksi tärkeä syy Möller Nielsen Suomeen päätymiselle oli sinivalikoisen maajoukkueen valmentamisen mukanaan tuoma valtava haaste: tanskalainen halusi olla ensimmäinen, joka johdattaa Suomen miehet jalkapallon arvokisoihin. Lisäksi maajoukkueen pelaajamateriaali oli Jari Litmasen, Sami Hyypiän ja muiden euroopalaisiin ammattilaissarjoihin siirtyneiden myötä kehittymässä sellaiseksi, että arvokisatavoite ei tuntunut enää utopistiselta.⁶² Möller Nielsen itse kertoi, ettei hän ollut aluksi kovinkaan innostunut Suomeen tulemisesta.

⁵⁷ Eerola 2015, 278.

⁵⁸ Järviö, ”Richard Möller Nielsen” (muistokirjoitus). HS 14.2.2014.

⁵⁹ Miettinen, ”Maajoukkueelle tahdit Tanskasta” (art.). HS 28.10.1995; Syvänen, ”Möller Nielsen kutsuttiin poppamieheksi” (kolumni). HS 28.10.1995; Kuudes mies, ”Jalkapalloilun näytön paikka” (kolumni). UL 19.9.1996.

⁶⁰ Syvänen, ”Möller Nielsen kutsuttiin poppamieheksi” (kolumni). HS 28.10.1995.

⁶¹ Järviö, ”Richard Möller Nielsen” (muistokirjoitus). HS 14.2.2014.

⁶² Airio & Walden 2010, 45.

*Tulin vaimoni Jonnan kanssa lähinnä kohteliaisuussyistä Helsinkiin keskustelemaan pestistä. Emme ajatelleet tulevamme Suomeen, jos rehellisesti puhutaan. Kun lähdimme Helsingistä pois, kaikki oli muuttunut. Ihasuimme Suomeen ja suomalaisiin, henkilöt Palloliiton puolelta olivat loistavia, tapasin tulevat lähimmät apulaiseni ja kaikki oli järjestetty niin hyvin. Mieli muuttui nopeasti. – – Tämä kaikki johti siihen, että päätimme ottaa haasteen vastaan. Se oli jotenkin rakkautta ensisilmäyksellä Suomea kohtaan.*⁶³

Helsingin Sanomissa tanskalainen kertoi kolme tärkeintä syytä, jotka vaikuttivat hänen päätökseensä hyväksyä Palloliiton sopimustarjous. Suomen maajoukkueen valmentaminen ei vaatinut muuttoa Suomeen, joten hän pystyi viettämään paljon aikaa perheensä kanssa. Tämä inhimillinen näkökulma oli yksi Möller Nielsenin päätökseen vaikuttanut tekijä. Toinen pääsyy oli se, että hän todella uskoi Suomen mahdollisuuksiin menestyä jalkapallossa. Kolmantena tanskalainen korosti sitä, että Jukka Ikäläinen ja Jyrki Heliskoski jatkoivat SPL:n palveluksessa ja osana maajoukkueen valmennusryhmää. Ikäläisestä tuli kakkosvalmentaja Möller Nielsenin valmennusryhmään. Heliskoski puolestaan jatkoi alle 21-vuotiaiden maajoukkueen päävalmentajana.⁶⁴ Möller Nielsenin tasoisin valmentajan saaminen Suomeen oli lopulta usean tekijän summa. Palloliiton mak saman rahallisen korvauksen ohella, kehittyvä pelaajamateriaali ja mahdollisuus olla johdattamassa Suomi ensimmäisenä arvokisoihin olivat varmasti tärkeitä tekijöitä Möller Nielsenin päätöksen taustalla. Tanskalainen saattoi myös ajatella, että onnistuminen Suomessa voisi avata ovia vielä houkuttelevampiin valmennustehtäviin.

Molemmat tutkittavat lehdet yhdistivät Palloliiton päätöksen palkata Möller Nielsenin maajoukkueen päävalmentajaksi Suomen Jääkiekkoliiton onnistuneeksi osoittautuneeseen ratkaisuun turvautua pohjoismaiseen päävalmentaja-apuun ruotsalaisen Curt Lindströmin muodossa.⁶⁵ Lindströmistähän oli tullut kansallissankari Suomessa, kun hän vuoden 1995 keväällä johdatti Suomen jääkiekkomaajoukkueen ensimmäiseen maailmanmestaruuteensa.⁶⁶ Suomalainen lehdistö suhtautui aluksi Lindströmin valintaan

⁶³ Airio & Walden 2010, 46–47.

⁶⁴ Miettinen, ”Maajoukkueelle tahdit Tanskasta” (art.). HS 28.10.1995.

⁶⁵ Ks. esim. UL 2.11.1995; Karttunen, ”Richard Möller Nielsenin esikoinen kohtaa ensi töikseen Latvian” (art.). UL 8.8.1996; Saksa, ”Ikäläinen odottaa seuraajaltaan tehopotkua Suomen jalkapalloon” (art.). HS 13.12.1995.

⁶⁶ Virtapohja 1998, 212–214.

Suomen jääkiekkomaajoukkueen päävalmentajaksi varsin vastahankaisesti. Ulkomaiseen valmennusoppiin turvautuminen koettiin epäluottamuslauseena kotimaista valmennusosaamista kohtaan, eikä Lindströmin kansalaisuus varmasti ollut omasta jääkiekko-osaamisesta ylpeille suomalaisille se mieluisin. Ruotsalainen kuitenkin voitti sekä toimittajat että tavallisen kansan puolelleen johdattamalla jääkiekkoilijat mitaleille heti ensimmäisissä hänen alaisuudessaan pelatuissa arvoturnauksissa.⁶⁷

Curt Lindströmin luoma esimerkkitapaus on varmasti osaltaan vähentänyt suomalaisen urheiluyhteisön ja median ennakkoluuloja eri lajiliittojen palkkaamia ulkomaalaisia valmentajia kohtaan. Richard Möller Nielsenin palkkaamista Suomen jalkapallomaajoukkueen päävalmentajaksi ei mediassa kritisoitukaan. Kritiikittömyyteen vaikutti varmasti myös se, että tanskalaisen meriittien tiedostettiin olevan huomattavasti kovemmat kuin hänen suomalaiskollegoillaan. Lisäksi ulkomaalaiseen apuun vetoamiseen ei varmasti ollut jalkapallon kohdalla yhtä korkeaa kynnystä kuin jääkiekossa, jossa kansainvälistä menestystä oli jo kotimaisin opein saavutettu.

Urheilulehdessä toivottiin Möller Nielsenin olevan ”kauan odotettu jalkapallon Curre”, viitaten juuri jääkiekkomaajoukkueen kultavalmentaja Lindströmiin.⁶⁸ Molempien käsiteltävien lehtien odotukset olivat kuitenkin realistisia, eikä Suomen jalkapallomaajoukkueelta maailmanmestaruutta tanskalaisenkään alaisuudessa odotettu. Toiveissa oli, että hänen johdolla Suomi saavuttaisi hartaasti odottamansa arvoturnauspaikan.⁶⁹ Urheilulehteen satunnaisesti kirjoittanut Tapio Furuholm totesi arvoturnausaaveista lehdessä seuraavaa:

*Nyt jos koskaan. Sellainen usko on lujassa. Richard Möller Nielsenin tehtävä on koota Jari Litmasen ympärille sellainen ryhmä, että usko ei romahda kesken projektin. Matkan pitäisi viedä Ranskaan MM-kisoihin vuonna 1998.*⁷⁰

⁶⁷ Virtapohja 1998, 210.

⁶⁸ Karttunen, ”Richard Möller Nielsenin esikoinen kohtaa ensi töikseen Latvian” (art.). UL 8.8.1996.

⁶⁹ Ks. esim. Furuholm, ”Richard Möller Nielsen aloittaa heinäkuussa Suomessa turhien tappioiden torjunnan” (art.). UL 22.2.1996; ”Kymmenen jalkapallokauden avainkysymystä” (lista). UL 17.4.1997; Syvänen, ”Möller Nielsen kutsuttiin poppamieheksi” (kolumni). HS 28.10.1995.

⁷⁰ Furuholm, ”Richard Möller Nielsen aloittaa heinäkuussa Suomessa turhien tappioiden torjunnan” (art.). UL 22.2.1996.

Artikkelissa asetettiin siis maajoukkueen selkeäksi haasteeksi ja tavoitteeksi vuoden 1998 MM-turnaukseen pääsy. Helsingin Sanomat ei uskaltanut yhtä selkeää tavoitetta asettaa, mutta varovaisia odotuksia lehti asetti vuodelle 2000. Juhani Syvänen pohti lehteen kirjoittamassaan kolumnissa, että ”ehkä juuri silloin suomalainen jalkapallo tekee läpimurron”.⁷¹ Möller Nielsen ei itse uskaltanut luvata Suomelle paikkaa arvoturnauksissa.

*Voin vain luvata kovaa työtä. Pääsyä MM- tai EM-kisoihin en voi taata, mutta jokaisen on tehtävä töitä sen eteen. Voimme saavuttaa jotain vain, jos pelaajat, seurat, seuravalmentajat ja koko jalkapalloelämä Suomessa tavoittelevat samoja asioita.*⁷²

Helsingin Sanomien näkemys ulkomaalaiseen valmentajatietoutteen turvautumisesta oli Urheilulehteä myönteisempi. Lehdessä pohdittiin, miksi Palloliitto ei ollut tarttunut ulkomaiseen valmennusapuun jo aiemmin 1970- ja 1980-luvuilla, sillä oltiinhan tuolloin oltu ”monen monta kertaa ulkopuolisen terapeutin tarpeessa”.⁷³ Urheilulehti puolestaan antoi tukensa maajoukkuetta valmentaneelle Jukka Ikäläiselle. Lehdessä julkaistussa mielipidekirjoituksessa pidettiin kotimaista päävalmentajaa tärkeänä jo suomalaisen jalkapalloilun uskottavuuden kannalta. Toisaalta samaisessa kirjoituksessa todettiin ulkomaalaisen päävalmentajan tulevan mahdollisesti kysymykseen sitten, kun Suomi on ensin omin voimin noussut ”pois jalkapallon kääpiövaltioiden joukosta”.⁷⁴ Todennäköisesti Urheilulehdessäkään ei olisi ulkomaalaiseen valmentajaan turvautumista kritisoitu, jos tiedossa olisi ollut mahdollisuus saada Richard Möller Nielsenin tasoinen valmentaja Suomeen.

Urheilulehden kirjoittelussa oli selkeästi havaittavissa menestymättömyydestä kumpuaavaa pessimismia suomalaisen jalkapallon tasonnostoa kohtaan. Suomen mahdollottomimpia valmennusurakoita listatessaan lehti nosti Suomen jalkapallomaajoukkueen arvokisoihin viemisen toiselle sijalle. Ainoastaan suomalaisen valmentaminen miesten 100 metrin juoksun olympiafinaaliin oli lehden mukaan mahdollisempi urakka.⁷⁵ Helsingin Sanomatkin tiedosti Möller Nielsenin edessä olevan tehtävän haastavuuden. Lehden

⁷¹ Syvänen, ”Möller Nielsen kutsuttiin poppamieheksi” (kolumni). HS 28.10.1995.

⁷² Miettinen, ”Maajoukkueelle tahdit Tanskasta” (art.). HS 28.10.1995.

⁷³ Syvänen, ”Möller Nielsen kutsuttiin poppamieheksi” (kolumni). HS 28.10.1995.

⁷⁴ Leppänen, ”Ulkomailtako pelastava valmentaja?” (mielipide). UL 5.1.1995; Karppinen, ”Antaa Ikäläisen jatkaa” (kolumni). UL 14.9.1995.

⁷⁵ ”Kymmenen Suomen mahdollottominta valmennusurakkaa” (lista). UL 10.10.1996.

mukaan tanskalainen pestattiin poppamieheksi, jonka johdolla Suomen maajoukkueen toivottiin yltävän historiansa parhaimpaan menestykseen.⁷⁶ Kaiken kaikkiaan Suomen valmentaminen arvokisoihin nähtiin haastavana tai jopa mahdottomana tehtävänä, jota varten maajoukkueen peräsimeen oli saatava ihmeisiin kykenevä päävalmentaja. Uskoa siihen, että juuri Möller Nielsen voisi johdattaa Suomen miehet arvokisoihin lisäsi varmasti se, että hän oli vastoin ennakko-odotuksia johdattanut Tanskan Euroopan mestariksi vuonna 1992.

Sekä Helsingin Sanomille että Urheilulehdelle Möller Nielsenin palkkaaminen vaikutti olevan ylpeilyn aihe. Molemmissa lehdissä koettiin ylpeyttä siitä, että tanskalainen päätti saapua Suomeen, vaikka hänen palveluksistaan olivat kiinnostuneet useat muutkin maajoukkueet ja eurooppalaiset seurajoukkueet. Myös Tanskan jalkapalloliiton kerrottiin tarjonneen Möller Nielsenille jatkosopimusta.⁷⁷ Usko kiinnostusta ympäri maailmaa herättäneen päävalmentajan kykyihin oli etenkin Urheilulehdessä korkealla tasolla.

*Koko maailma tunnustaa, että joukkueen päävalmentaja on huippuluokan ammattimies. Väheksymättä ketään aikaisempaa, nyt ruorissa on mies, jolla on näyttöjä.*⁷⁸

Helsingin Sanomienkin kirjoittelussa korostui Möller Nielsenin menestyksekkäs valmennushistoria sekä se, että nyt maajoukkueen päävalmentajaksi oli saatu todellinen ammattimies.⁷⁹ Sama huomioitiin myös Urheilulehdessä. Lehteen pääasiassa jalkapalloaiheista kirjoittaneen Anu Karttusen mukaan jalkapallomaajoukkue oli ”hyvissä ja taitavissa käsissä”, sillä olihan Suomella oman MM-karsintalohkonsa menestynein ja nimekkäin valmentaja.⁸⁰ Usko Möller Nielsenin oli siis kova. Samalla lehti kuitenkin tiedosti, että kentällä pelasivat edelleen pitkälti samat pelaajat kuin aiemmin. Suomen kärsittyä tans-

⁷⁶ Syvänen, ”Möller Nielsen kutsuttiin poppamieheksi” (kolumni). HS 28.10.1995.

⁷⁷ Tuominen, ”Möller Nielsen pääsee Suomessa helpommalla” (art.). UL 27.6.1996; Miettinen, ”Maajoukkueelle tahdit Tanskasta” (art.). HS 28.10.1995.

⁷⁸ Furuholm, ”Richard Möller Nielsen aloittaa heinäkuussa Suomessa turhien tappioiden torjunnan” (art.). UL 22.2.1996.

⁷⁹ Ks. esim. Järviö, ”Surkea nurmikko huolena” (art.). HS 1.6.1996; Miettinen, ”Kokeneet ja vanhat saavat tilaisuuden” (art.). HS 6.8.1996”; Miettinen, ”Latvialla tärkeä osa Suomi-ottelussa” (art.). HS 14.8.1996.

⁸⁰ Karttunen, ”Huippuvalmentaja maajoukkueen luotsiksi” (art.). UL 2.11.1995.

kalaisen johdolla MM-karsinta-avauksessaan 1–0 vierastappion⁸¹ Unkaria vastaan syyskuussa 1996 Urheilulehti pohtikin seuraavaa:

*Valmentaja kyllä kestää, mutta, mistä saadaan ne pelaajat, jotka kestävät?*⁸²

Kalle Virtapohjan mukaan Suomen jääkiekkomaajoukkuetta menestyksekkäästi valmentanut Curt Lindström nousi menestyksen myötä koko maajoukkueen symboliksi. Tämä johti siihen, että ruotsalainen saavutti aseman median arvostelun yläpuolella.⁸³ Richard Möller Nielsen sai meriittiensä myötä pestinsä alkuvaiheessa varsin samanlaisen aseman, eikä karsinta-avauksessa tullut tappio vielä aiheuttanut arvostelua päävalmentajaa kohtaan. Tapio Furuholm kirjoitti Urheilulehdessä, että tanskalaisella ei vielä voinutkaan olla riittävästi aikaa maajoukkueen pelin mullistamiseen. Samoilla linjoilla oli myös jalkapallomaajoukkueen edesottamuksista tutkimusajanjaksolla paljon kirjoittanut Helsingin Sanomien urheilutoimittaja Timo Järviö. Hänen mukaansa Unkaritappion myötä Möller Nielsen ”sai havahtua suomalaiseen jalkapalloarkeen”.⁸⁴ Molemmissa lehdissä oltiin siis sitä mieltä, että Suomen tappioiden sävyttämää jalkapallohistoriaa ei hetkessä käännettäisi voitokkaaksi päävalmentajasta riippumatta.

Myös karsintojen toinen ottelu päättyi tappioon, kun Sveitsi haki Helsingin Olympiastadionilta täydet kolme pistettä 2–3 vierasvoitolla.⁸⁵ Iina Airion ja Timo Waldenin mukaan Sveitsi-tappio poiki runsasta kritiikkiä maajoukkuetta ja sen päävalmentajaa kohtaan.⁸⁶ Tutkittavissa lehdissä kritiikki oli kuitenkin edelleen varsin vähäistä. Urheilulehdessä ihmeteltiin, miksi vaihdosta kentälle tullutta ja Suomen toisen maalin tehnyttä Joonas Kolkkaa ”ei laitettu aikaisemmin kentälle hyörimään”.⁸⁷ Helsingin Sanomien pitkäaikainen urheilutoimittaja Heikki Miettinen tyytyi toteamaan vaihtomiehen pelanneen hyvin kentälle päästyään, mistä voi päätellä, että toimittajan mielestä Kolkalle olisi voinut antaa enemmänkin peliaikaa.⁸⁸ Merkittävimmän kritiikin Urheilulehti esitti poh-tiessaan Sveitsi-ottelun jälkeen, olisiko Möller Nielsenin sijaan maajoukkueen pe-

⁸¹ Suomen maaottelut 1996. *Jalkapallokirja 1997*, 62.

⁸² Furuholm, ”Yksi virhe – paljon jäi mietittävää Richard Möller Nielsenille” (art.). UL 5.9.1996.

⁸³ Virtapohja 1998, 214–215.

⁸⁴ Furuholm, ”Möller Nielsen on kiihkoton johtaja” (art.). UL 5.9.1996; Järviö, ”Möller Nielsen putosi tylysti arkeen” (art.). HS 3.9.1996.

⁸⁵ Suomen maaottelut 1996. *Jalkapallokirja 1997*, 63.

⁸⁶ Airio & Walden 2010, 62–63.

⁸⁷ Karttunen, ”Joonas Kolkka tahtoo näyttää osaamisensa” (art.). UL 10.10.1996.

⁸⁸ Miettinen, ”Kolme maalia eteen oli liikaa” (art.). HS 7.10.1996.

räsimeen ollut järkevämpää palkata ”rasitteettomampi ja persoonattomampi välikauden ratkaisu”.⁸⁹ Tällä lehti tarkoitti sitä, että tanskalainen toi tullessaan myös aiempaa kovemmat odotukset maajoukkuetta kohtaan. Joukkueelta, jota johti kansainvälisesti menestynyt ja arvostettu valmentaja uskallettiin odottaa myös tuloksia.

Jarkko Piispan mukaan 1990-luvun valmentajauutisointi ei tyypillisesti ollut kantaaottavaa. Lehdissä ei siis juurikaan esitetty kritiikkiä eri lajien valmentajia kohtaan.⁹⁰ Tämä toteutui pitkälti myös Richard Möller Nielsenä koskevassa kirjoittelussa tarkasteltavien lehtien osalta. Selkeästi Möller Nielsenin valmennusosaamiseen tai hänen henkilöönsä kohdistuvaa kritiikkiä tappiollinen karsintojen alku ei kirjoittanutkaan. Ennen MM-karsintojen kolmatta ottelua Norjaa vastaan Helsingin Sanomissa harmiteltiin, että Möller Nielsenin päävalmentajakauden alkuaikana voitot olivat ”kiusallisesti menneet muille maille”.⁹¹ Urheilulehdessä puolestaan kirjoitettiin tanskalaisen tilanteesta seuraavasti:

*Päävalmentajan taitoja ei ehkä epäillä, mutta voittoja tarvitaan, jotta tavoitteiden uskottavuus voisi säilyä. Mies hankittiin kuitenkin luomaan ja tuomaan menestystä tällä vuosikymmenellä.*⁹²

Seuraavista otteluista saavutetut hyvät tulokset – 1–1 tasapeli MM-karsintalohkon ennakkosuosikkia Norjaa vastaan Oslossa ja 1–2 voitto Azerbaidzhanista niin ikään vieraisissa – paransivat Suomen asemaa karsintalohkossaan huomattavasti.⁹³ Onnistumisten jälkeen Urheilulehti muistutti Möller Nielsenin toimineen tehtävässään ainoastaan vajaan vuoden verran. Lehden mukaan vasta Norja- ja Azerbaidzhan-otteluissa tanskalaisen itseluottamus alkoikin näkyä myös pelaajissa.⁹⁴ Kahden perättäisen onnistumisen tärkeyttä ja maajoukkuevalmentamisen raadollisuutta kuvaa hyvin Urheilulehden näkemys, jonka mukaan tappio Azerbaidzhanissa olisi jopa aloittanut keskustelut Möller Nielsenin erottamisesta.⁹⁵ Kun kahta hyvää tulosta seurasi vielä 3–0 kotivoitto Azerbaidzhanian vastaan, kirjoitti Urheilulehti tanskalaisen pelastaneen alun tappioiden myötä syöksyyn lähteneet karsinnat.⁹⁶ Möller Nielsen nähtiin siis voiton hetkellä aktiivisena

⁸⁹ ”Kymmenen jalkapallokauden suurinta yllätystä” (lista). UL 24.10.1996.

⁹⁰ Piispa 2008, 39.

⁹¹ Miettinen, ”Richard Möller Nielsen toivoo vihdoin voittoa” (art.). HS 25.3.1997.

⁹² ”Kymmenen jalkapallokauden avainkysymystä” (lista). UL 17.4.1997.

⁹³ Suomen maaottelut 1997. *Jalkapallokirja 1998*, 59–60.

⁹⁴ Furuholm, ”Jonatan Johanssonille on paikka” (art.). UL 8.5.1997.

⁹⁵ ”25 syytä muistaa urheiluhuhtikuu” (lista). UL 8.5.1997.

⁹⁶ Suomen maaottelut 1997. *Jalkapallokirja 1998*, 60; ”25 syytä muistaa urheilukesäkuu” (lista). UL 11.7.1997.

toimijana ja Curt Lindströmin tapaan joukkueensa symbolina, joka omalla toiminnallaan käänsi maajoukkueen kurssin.

Kohonneet odotukset romahtivat nopeasti, kun Norja haki Helsingin Olympiastadionilta pisteet puhtaan 0–4 voiton myötä elokuussa 1997.⁹⁷ Tappion seurauksena sekä Helsingin Sanomat että Urheilulehti kritisoiivat Möller Nielsenin laatimaa taktiikkaa. Urheilulehden mukaan jo valittu taktiikka itsessään ”teki voittamisen mahdottomaksi”.⁹⁸ Helsingin Sanomien urheilutoimittaja Juhani Syvänen puolestaan kirjoitti kolumnissaan, että joukkue ei ollut ottelussa tanskalaisen hallinnassa.⁹⁹ Urheilulehteen jokaviikkoista kolumnia kirjoittaneen Kuudes mies nimimerkin mukaan Möller Nielsen oli epäonnistunut taktiikassaan jo voittoisassa Azerbaidzhan pelissä.¹⁰⁰ Päävalmentaja myönsi itsensä tehneensä huonoja taktisia ratkaisuja molemmissa otteluissa, joista häntä kritisoitiin.¹⁰¹ Möller Nielsenä kohtaan esitettiin siis myös kritiikkiä tarkasteltavien lehtien sivuilla, vaikka kriittisyys ei ollutkaan kovin yleistä 1990-luvun urheilujournalismille.

Richard Möller Nielsen jaksoi itse vielä uskoa MM-turnauspaikkaan karvaan Norjattappion jälkeen. Lohkon toiseen sijaan ja sitä kautta jatkokarsintaan pääsyyn olisi Suomelta vaadittu kahdessa jäljellä olleessa ottelussa voittoa niin vieraisissa Sveitsistä kuin kotona Unkarista. Helsingin Sanomien mukaan Möller Nielsen uskoi jatkokarsintapaikkaan lähinnä asemansa vuoksi: maajoukkueen päävalmentajan täytyi uskoa joukkueensa mahdollisuuksiin loppuun saakka. Samalla lehti kuitenkin muistutti, että vierasvoitot olivat yleensä aina olleet Suomelle tiukassa, eikä Sveitsin Lausannessa pelattuun otteluun siis kannattanut lehden mukaan asettaa liikaa odotuksia.¹⁰²

Tutkittavissa lähteissä Richard Möller Nielsenillä nähtiin olevan tärkeä rooli nimenomaan suomalaisten jalkapalloilijoiden ja koko suomalaisen jalkapallon itseluottamuksen kohottamisessa.¹⁰³ Airion ja Waldenin mukaan Möller Nielsenin kauden jälkeen suomalaiset eivät lähteneet enää yhteenkään otteluun valmiiksi hattu kourassa tappiota

⁹⁷ Suomen maaottelut 1997. *Jalkapallokirja 1998*, 60.

⁹⁸ ”25 syytä muistaa urheiluelokuu” (lista). UL 5.9.1997

⁹⁹ Syvänen, ”Norja palautti tylästi arjen neljäksi vuodeksi” (kolumni). HS 21.8.1997.

¹⁰⁰ Kuudes mies, ”Suomalainen jalkapalloilija, luota itseesi!” (kolumni). UL 19.9.1997.

¹⁰¹ HS 9.6.1997; HS 21.8.1997.

¹⁰² HS 29.8.1997.

¹⁰³ Airio & Walden 2010, 49; Furuholm, ”Richard Möller Nielsen aloittaa Suomessa turhien tappioiden torjunnan” (art.). UL 22.2.1996; Järviö, ”Möller Nielsen pysyy Suomessa sopimuskautensa loppuun” (art.). HS 14.11.1997.

odottaen, vaan rohkeasti haastamaan ennakkoon kovempiakin vastustajiaan.¹⁰⁴ Tanskalaisen optimismin innoittamana maajoukkue onnistuikin kaatamaan Sveitsin vieraskentällä luvuin 1–2. Karsinnat päättyivät kuitenkin raskaaseen pettymykseen, kun Suomi joutui tyytymään Unkaria vastaan pelatussa karsintalohkon päätösottelussa 1–1 kotitapeliin.¹⁰⁵ Paikka jatkokarsinnassa jäi täten Antti Eerolan jalkapalloilevan maailman Aku Ankaksi nimeämältä Suomelta haaveeksi.¹⁰⁶ Ottelun jälkeen sekä Helsingin Sanomissa että Urheilulehdessä kirjoitettiin kuitenkin Möller Nielsenin asemasta positiiviseen sävyyn. Lehtien mukaan tanskalaisen johdolla oli hyvä lähteä kohti tulevia EM-karsintoja.¹⁰⁷

Tutkittavien lehtien arvostus Richard Möller Nielsenä kohtaan oli korkealla tasolla karsintojen päätyttyä. Urheilulehden jalkapallotoimittajana kesäkuussa 1996 aloittanut Jussi Leppäsyvä kirjoitti jopa, että Suomella oli Möller Nielsenissä ”kaikkien aikojen valmentaja”¹⁰⁸, jonka ”tasoista valmentajaa maajoukkueella ei ennen ole ollut”¹⁰⁹. Jälkimmäistä väitettä Leppäsyvä perusteli sillä, että tanskalainen oli eurooppalaisten suurseurojenkin haluama valmentaja Suomessa antamiensa näyttöjen myötä. Myös Helsingin Sanomien mielestä kiinnostus Möller Nielsenin palveluksista oli osoitus siitä, että häntä arvostettiin maailmalla laajasti. Lehti näki suurseurojen kiinnostuksen myös merkkinä siitä, että tanskalainen oli itse vielä valmis ja motivoitunut jatkamaan valmentamista korkeasti iästään huolimatta.

*Tanskan maajoukkueen entistä päävalmentajaa Möller Nielsenä pidetään selvästi alansa huippuammattilaisena, jolla on vielä paljon annettavaa jalkapalloilulle. Eikä Nielsen aio näköjään asettua kiikkutuoliin, vaikka ikää onkin jo 60 vuotta.*¹¹⁰

Tutkittavissa lehdissä oli havaittavissa ylpeyttä siitä, että Möller Nielsenin saavutukset Suomessa oli huomioitu ympäri Eurooppaa. Samaan aikaan oltiin kuitenkin pelokkaita sen suhteen, että tanskalainen voisi todella jättää A-maajoukkueen kesken sopimuskau-

¹⁰⁴ Airio & Walden 2010, 123.

¹⁰⁵ Suomen maaottelut 1997. *Jalkapallokirja 1998*, 60–61.

¹⁰⁶ Eerola 2015, 283.

¹⁰⁷ Leppäsyvä, ”Katse eteenpäin” (art.). UL 17.10.1997; Järviö, ”Möller Nielsen pysyy Suomessa sopimuskautensa loppuun” (art.). HS 14.11.1997.

¹⁰⁸ Leppäsyvä, ”Möller Nielsen lupaa parempaa viihdettä” (art.). UL 10.10.1997.

¹⁰⁹ Leppäsyvä, ”Mikä nyt, Rikardo?” (art.). UL 7.11.1997.

¹¹⁰ Miettinen, ”Möller Nielsen lähti Portugaliin sopimusneuvotteluihin” (art.). HS 30.10.1997.

tensa. Pelko osoittautui kuitenkin turhaksi, kun Möller Nielsen ilmoitti jatkavansa Suomessa vielä seuraavien EM-karsintojen ajan.¹¹¹

JOHN E. RICHARDSONIN mukaan lehdessä henkilöistä, asioista tai tapahtumista käytetyillä nimityksillä voi olla suuri merkitys siihen, miten lukija ne kokee. Lehden käyttämä nimitys on toimitukselta aina valinta, joka sijoittaa nimeämisen kohteen tietynlaiseen asemaan.¹¹² Richard Möller Nielsen tuli Suomeen vahvat näytöt antaneena ja tunnustettuna eurooppalaisena menestysvalmentajana. Tämä näkyi myös varsin positiivisina nähtävissä nimityksissä, joita hänelle tutkittavissa lehdissä annettiin. Urheilulehti käytti nimityksissään enemmän variaatiota nimittäessään tanskalaista kirjoituksissaan ”huippuvalmentajaksi”¹¹³, ”huippuluokan ammattimieheksi”¹¹⁴ ja joukkojaan johtavaksi ”kenraaliksi”¹¹⁵. Lehden kirjoittelussa korostui myös tanskalaisen kokemus ja aiempi menestys, joita myös Helsingin Sanomat kirjoituksissaan nosti esille. Helsingin Sanomissa Möller Nielsenistä käytettiin pääasiassa systemaattisesti nimitystä päävalmentaja, mutta muutamissa kirjoituksissa lehti nimitti tanskalaista myös ”ammattimieheksi”¹¹⁶. Huomioitavaa on, että kumpikaan tutkittavista lehdistä ei käyttänyt Möller Nielsenistä häntä kritisoivia tai halventavia nimityksiä.

Airion ja Waldenin mukaan juuri Richard Möller Nielsenin päävalmentajakauden aikana alkoi niin katsojien kuin mediankin mielenkiinto Suomen maajoukkuetta kohtaan kasvaa.

*Nielsen oli saavuttanut sen, että suomalaiset jalkapallokatsojat tulivat katsomaan omia pelaajiaan, eivät vastustajia.*¹¹⁷

Tanskalainen palkattiin maajoukkueen peräsimeen tilanteessa, jossa koko suomalainen maajoukkuejalkapalloilu oli profiilin noston tarpeessa. Mitään suomalaisen jalkapallon pelastajaa ei Möller Nielsenistä odotettu, mutta toisaalta tiedettiin miehen olevan huippuluokan ammattimies, jollaista Suomen arvokisoihin johdattaminen vaati. Vaikka Møl-

¹¹¹ HS 3.11.1997.

¹¹² Richardson 2007, 49.

¹¹³ Karttunen, ”Huippuvalmentaja maajoukkueen luotsiksi” (art.). UL 2.11.1995; Kuudes mies ”Jalkapalloilun näytön paikka” (kolumni). UL 19.9.1996.

¹¹⁴ Furuholm, ”Richard Möller Nielsen aloittaa Suomessa turhien tappioiden torjunnan” (art.). UL 22.2.1996.

¹¹⁵ Furuholm, ”Möller Nielsen on kiihkoton johtaja” (art.). UL 5.9.1996.

¹¹⁶ Miettinen, ”Kokeneet ja vanhat saavat tilaisuuden” (art.). HS 6.8.1996; Miettinen, ”Latvialla tärkeä osa Suomi-ottelussa” (art.). HS 14.8.1996.

¹¹⁷ Airio & Walden 2010, 40.

ler Nielsen sai osakseen suurta arvostetusta tutkittavissa lehdissä, ei hän noussut aivan samalla tavalla maajoukkueen symboliksi kuin Curt Lindström aiemmin jääkiekon puolella.

Richard Möller Nielsen jatkoi Suomessa sopimuksensa mukaisesti vielä maajoukkueen karsiessa vuoden 2000 EM-turnaukseen. Karsintoihin lähdettiin kovin odotuksin, mutta tuloksena oli karvas pettymys, kun lopputurnaus jäi jälleen haaveeksi. Airion ja Waldenin mukaan suomalaiseen tapaan ei kuulunut maajoukkueen päävalmentajan erottaminen, joten tanskalaisen annettiin rauhassa pohtia mahdollista jatkoaan. Lopulta SPL ja Möller Nielsen sopivat yhteisymmärryksessä, että hänen aikansa Suomen maajoukkueen päävalmentajana ei enää jatkuisi.¹¹⁸

Lähdettyään Suomesta Richard Möller Nielsen toimi vielä Israelin maajoukkueen ja tanskalaisen Kolding FC:n päävalmentajana ennen eläköitymistään vuonna 2003. Vetäytyttyään jalkapallon parista hän asettui asumaan synnyinseuduilleen Fynin saarelle Tanskaan, missä hän nautti vapaa-ajastaan lastenlastensa seurassa. Lisäksi Möller Nielsen matkusteli paljon. Usein matkakohteeksi valikoitui Suomi, sillä hänellä ja hänen vaimollaan oli maassa vietettyjen vuosien myötä useita suomalaisia ystäviä.¹¹⁹ Airion ja Waldenin mukaan tanskalainen sanoikin rakastuneensa Suomeen ja suomalaisiin, mistä osoituksena hän kehui Suomessa viettämäänsä ajanjaksoa yhdeksi elämänsä parhaisista.¹²⁰ Möller Nielsenin arvostuksesta Suomessa kertoo se, että vuonna 2012 hänelle myönnettiin Palloliiton ja Veikkausliigan Captain's Ball -erikoispalkinto suomalaisen jalkapallon hyväksi tehdystä työstä.¹²¹

Tanskalaisella todettiin kesällä 2013 parantumaton syöpä, johon hän menehtyi vuoden 2014 helmikuussa.¹²² Helsingin Sanomat kirjoitti Richard Möller Nielsenille osoitetussa muistokirjoituksessa seuraavasti:

Kaikki aikalaiset, niin pelaajat kuin taustahenkilöt, pitävät Möller Nielsenin suurimpana ansiona maajoukkuepelaajien itseluottamuksen pönkittä-

¹¹⁸ Airio & Walden 2010, 117–118.

¹¹⁹ Davidsen & Finderup 2014, 443–449, 462.

¹²⁰ Airio & Walden 2010, 124.

¹²¹ Davidsen & Finderup 2014, 455.

¹²² Davidsen & Finderup 2014, 457.

*mistä. Leppoisalla ja hyvántahtoisella esiintymisellään hän sai pelaajien suosion ja luottamuksen.*¹²³

Tanskalaisen suurimpana antina suomalaiselle jalkapalloilulle nähtiin siis pelaajien henkisen puolen vahvistaminen: nyt Suomikin saattoi voittaa kenet tahansa.

1.2. Ammatillaisuus ihanteena – Onko maajoukkue mitään ilman Littii?

Vuosien 1995 ja 1997 välisenä aikana Suomen maajoukkueen pelaajisto oli vahvassa murrosvaiheessa. Kansainvälisesti menestynyt ja arvostettu tanskalainen Richard Möller Nielsen palkattiin maajoukkueen päävalmentajaksi ja itse joukkue koostui yhä vahvemmin ulkomailla amatikseen pelaavista pelaajista. Helsingin Sanomat kirjoittikin joulukuussa 1995, että jo ”kahdeksantoista maajoukkueetason pelaajaa ansaitsee leipänsä rahakentillä”.¹²⁴ Näistä kahdeksastatoista kaiken kaikkiaan seitsemän ei kuitenkaan pelannut eurooppalaisissa pääsarjoissa. Urheilulehden mukaan tämä olikin ongelma, sillä Keski-Euroopan alasarjat eivät yleensä pitäneet taukoja maaotteluiden aikaan.¹²⁵ Tämä tarkoitti sitä, että kaikki Euroopassa pelanneet eivät aina olleet maajoukkueen käytettävissä. Molemmat tutkittavat lehdet näkivät kuitenkin positiivisena asiana sen, että yhä useampi suomalainen jalkapalloili ammattilaisena kotimaan rajojen ulkopuolella.¹²⁶

Ammattilaisuuteen siirtymisen uutuudesta kertoo hyvin se, että vielä vuonna 1995 Urheilulehti kirjoitti useiden maajoukkueetason pelaajien vasta haaveilevan ammattilaisuudesta.¹²⁷ Esimerkiksi tuolloin vielä nuorten maajoukkuetta edustanut Jussi Jääskeläinen teki vuonna 1997 Vaasan Palloseurassa pelaamisen ohella töitä sähköasentajana. A-maajoukkueeseen nousua tehnyt Antti Niemi puolestaan pohti kaksi vuotta aiemmin, että jalkapalloilemalla ei voisi tienata elantoa loppuelämän ajaksi, vaan pelaamisen ohessa olisi opiskeltava jokin muukin ammatti.¹²⁸ Molemmat tekivät myöhemmin pitkän uran ulkomailla ja toimivat useita vuosia Suomen maajoukkueen ykkösmaalivahteiksi.

¹²³ Järviö, ”Richard Möller Nielsen” (muistokirjoitus). HS 14.2.2014.

¹²⁴ Miettinen, ”Ammattilaisuus alkaa olla arkipäivää” (art.). HS 2.12.1995.

¹²⁵ Peltola, ”Jukka Ikäläinen suree B-liigoihin lähteviä” (art.). UL 18.5.1995.

¹²⁶ Ks. esim. Korva, ”Litti miettii jatkosuunnitelmiaan” (art.). UL 20.6.1996; Jyrkilä, ”MyPa:n nuoret tähdet valmiina ammattilaiskentille” (art.). HS 17.10.1995.

¹²⁷ Karttunen, ”Pitkäjänteisyyttä ja positiivisuutta” (kolumni). UL 24.8.1995.

¹²⁸ Karttunen, ”Antti Niemi on HJK:n tuki ja turva” (art.). UL 10.8.1995; Karttunen, ”Jässin jalat pysyvät maassa ja pallo näpeissä” (art.). UL 6.6.1997.

na. Jääskeläisen ura jatkuu edelleen Englannin Valioliigaa pelaavassa West Ham Unitedissa. Maalivahtikaksikon lisäksi Urheilulehti kirjoitti myös vuoden 1997 toukokuussa pelattuun Norja-otteluun valitun Marko Tuomelan olevan seurajoukkueessaan Pietarsaaren Jarossa pelaamisen ohella kiinni ”arvostetussa siviiliammattissa”. Tällä lehti viittasi siihen, että jalkapallon pelaamisen lisäksi Tuomela opiskeli Tampereen teknillisessä korkeakoulussa.¹²⁹ Ammattilaisuus oli siis vielä 1990-luvun puolivälin jälkeen niin tuore asia suomalaisessa jalkapalloilussa, että ainakaan minkäänlaisena itsestäänselvyytensä sitä ei maajoukkueen pelaajienkaan kohdalla pidetty.

Ammattilaisuus nousi tuoreutensa vuoksi muutenkin esille molempien tutkittavien lehtien kirjoittelussa. Kun Suomi hävisi kesäkuussa 1996 Turkille luvuin 1–2, Helsingin Sanomien Timo Järviö kirjoitti hollantilaista Willem II:ta seuratasolla edustaneen Sami Hyypiän muistuttaneen kaikkea muuta kuin ammattilaista.¹³⁰ Tällä toimittaja viittasi siihen, että Turkki-ottelussa keskikentällä pelannut Hyypiä ei ollut onnistunut parhaalla mahdollisella tavalla. Niin ikään Hollannissa pelanneen Antti Sumialan tehtyä maalin saman vuoden lokakuussa pelatussa MM-karsintaottelussa Sveitsiä vastaan kirjoitti Urheilulehden Anu Karttunen, että Sumiala toimitti pallon maaliin ammattimiehen varmuudella.¹³¹ Kuitenkin pettymykseen päättyneen ottelun jälkeen nähtiin tappion syynä juuri sveitsiläisten ammattilaisuus.

*Sveitsi-ottelussa suomalaiset pelaajat olivat kuin hädissään olevia harrastelevia pikkupoikia isojen poikien ammattijoukkuetta vastaan. Itseluottamuksen puute oli huikaiseva. Yksinkertaisesti ei uskallettu pelata.*¹³²

Ammattilaisuus nähtiin siis asiana, joka teki pelaajista automaattisesti parempia jalkapalloilijoita. Sveitsiä vastaan onnistuneen Antti Sumialan kaltaisia ammattimiehiä kaivattiinkin siis selvästi enemmän suomalaiseen jalkapalloon ja sitä kautta maajoukkueen käyttöön. Muutos aiempaan oli merkittävä, sillä aikaisemmin urheilun uhkana oli pidetty nimenomaan ammattilaisuutta. Urheilutoimittajat olivat myös pitkään sitä mieltä, että ammattilaisuus ei ollut urheilun ihanteiden mukaista.¹³³ Sekä Helsingin Sanomien että

¹²⁹ Furuholm, ”Marko Tuomela oli onneksi tallessa” (art.). UL 8.5.1997.

¹³⁰ Järviö, ”Suomen puolustusvirheet kostautuivat” (art.). HS 3.6.1996; Suomen maaottelut 1996. *Jalkapallokirja 1997*, 62.

¹³¹ Karttunen, ”Joonas Kolkka tahtoo näyttää osaamisensa” (art.). UL 10.10.1996; Suomen maaottelut 1996. *Jalkapallokirja 1997*, 63.

¹³² Kuudes mies, ”Jalkapalloilijoiden itseluottamus kadoksissa” (kolumni). UL 17.10.1996.

¹³³ Pänkäläinen 1998c, 174.

Urheilulehden kirjoitukset kuitenkin osoittivat, että suhtautuminen ammattilaisuuteen oli 1990-luvun loppupuolelle mennessä selkeästi muuttunut.

Vielä varsin alhainen ammattilaispelaajien määrä ja maajoukkueen menestymättömyys näkyi Urheilulehdessä jopa vähättelevänä suhtautumisena suomalaisiin jalkapalloilijoihin. Esimerkiksi suomalaisten urheilusarjojen yleistä kehittymistä kohti urheilijoiden ammattilaisuutta ihmeteltiin nimimerkki Kuudennen miehen kolumnissa. Kuudes mies kyseenalaisti sen, että kotimaisen jalkapallon pääsarjassa Veikkausliigassa pelanneille piti maksaa pelaamisesta palkkaa.

Miten esimerkiksi on syntynyt sellainen saavutettu etu suomalaiselle pääsarjatason jalkapalloilijalle, että hänen tulee saada suorituksestaan palkkiota.— Palkkaetus ei voi syntyä myöskään urheilijan tasosta tai laadusta. Esimerkiksi jalkapalloilijoita, joiden taidot riittävät tällaiseen näyttöön, saavat palkan kehittyneimmissä jalkapallon yleisösuosion maissa. Palkanmaksu ei myöskään perustu urheilijoiden viihteelliseen valovoimaisuuteen kuin korkeintaan jääkiekossa.¹³⁴

Urheilulehden kolumnistin mukaan Suomessa pelanneille pelaajille ei siis ainakaan heidän pelitaitojensa ja -tasonsa vuoksi olisi tarvinnut maksaa, sillä riittävän hyvät pelaajat pääsisivät kyllä ansaitsemaan elantonsa ulkomaille.

Myös Helsingin Sanomien kirjoituksista löytyi vähättelevää suhtautumista suomalaisia jalkapalloilijoita kohtaan. Maalittomaan 0–0 tasapeliin päättyneen Turkki-ottelun jälkeen lokakuussa 1995 Timo Järviö kirjoitti Suomen vähäpätöisestä puolustuksesta, johon kuuluneista pelaajista Aki Hyryläisen tulisi ”kiiruusti opetella syöttämistä omille miehille”.¹³⁵ Urheilulehti toi vähättelevän suhtautumisensa kuitenkin huomattavasti Helsingin Sanomia selkeämmin esille, mikä näkyi esimerkiksi lehden humoristiseksi tarkoitettusta kirjoituksesta sellaisista lajeista, jotka eivät olleet suomalaiselle luonteelle sopivia.

Jalkapallo: Yksi Litmanen ei kesää tee. Hän on poikkeus, joka vahvistaa säännön. Kuka edes uskoisi ulkonäön perusteella Litmasta suomalaiseksi?

¹³⁴ Kuudes mies, ”Urheilumme talous ei kestä nykymenoa” (kolumni). UL 2.1.1997.

¹³⁵ Järviö, ”Hyvä avausjakso, mutta ei maaleja” (art.). HS 5.10.1995; Suomen maaottelut 1995. *Jalkapallokirja 1996*, 52.

*Kauan ja paljon on yritetty, mutta vielä vaan pallo pomppaa suomalaisen jalasta minne sattuu. Sissin luonteelle yli kymmenen miehen yhteispeli ei voi olla kuin tuskaa.*¹³⁶

Molempien tutkittavien lehtien suhtautumisesta suomalaisiin pelaajiin heijastui maan jalkapallon kansainvälinen menestymättömyys. Urheilijoiden kansanvälisestä menestyksestä ylpeilevässä Suomessa jalkapallomaajoukkueen arvokisattomuus nähtiin merkkinä siitä, että kotimaisten jalkapalloilijoiden taso ei ollut kovin korkea.¹³⁷ Tämä oikeutti kirjoittamaan heistä vähättelevään sävyyn.

Sekä Helsingin Sanomien että Urheilulehden kirjoittelun sävy poikkesi yhden pelaajan kohdalla selkeästi yleisestä näkemyksestä suomalaisia jalkapalloilijoita kohtaan. Kyseinen pelaaja oli Jari Litmanen, joka myös nousi molempien lehtien kirjoittelussa selkeästi muita maajoukkueen pelaajia enemmän esille. Urheilulehden mukaan Suomen maajoukkueessa oli yksi maailmantähti, Litmanen, joka olisi ansainnut rinnalleen enemmän kaltaistaan seuraa.¹³⁸ Poikkeuksellisten pelitaitojensa ohella Litmasen rooli joukkueessa nähtiin tärkeänä etenkin henkisellä puolella. Tämä heijastui myös suomalaiskannattajiin, joiden väitettiin olevan sitä mieltä, että ”maajoukkue ei ole mitään ilman Litttiä”.¹³⁹ Urheilulehden mielestä yhden miehen merkityksen liiallinen korostaminen olikin maajoukkueelle ongelma. Anu Karttunen kirjoitti kolumnissaan, että Litmasen poissaolo oli maajoukkueelle pahempi kolaus henkisesti kuin pelillisesti.¹⁴⁰ Kuitenkin lehden mukaan maajoukkueen peli lepäsi usein täysin Litmasen onnistumisten varassa. Jussi Leppäsyryjä kirjoittikin maajoukkueen kapteenin olevan jopa puolikuntoisena yksi maailman parhaista jalkapalloilijoista.¹⁴¹

Puolikuntoisenakin ja vain muutama kunnon harjoitus takanaan Litmanen oli kentän kiistaton kuningas. Litmasen kosketus palloon ja pelaäly eivät loukkaantumisten myötä ole kadonneet mihinkään. Ikävä vain, etteivät

¹³⁶ ”Kymmenen urheilulajia, joihin suomalainen luonne ei kerta kaikkiaan sovi” (lista). UL 11.1.1996.

¹³⁷ Blom, Oinonen & Melin 2005, 17.

¹³⁸ Furuholm, ”Jonatan Johanssonille on paikka” (art.). UL 8.5.1997; Furuholm, ”Yksi virhe – Paljon jäi mietittävää Richard Möller Nielsenille” (art.). UL 5.9.1996.

¹³⁹ Karttunen, ”Pitkäjänteisyyttä ja positiivisuutta” (art.). UL 24.8.1995.

¹⁴⁰ Karttunen, ”Onnea ja autuutta, ja pari kysymystä” (kolumni). UL 12.9.1997.

¹⁴¹ Leppäsyryjä, ”Sveitsi paha kotonaan” (art.). UL 5.9.1997.

*muut suomalaiset vieläkään tahdo oivaltaa Litmasen luomia hienoja tilanteita.*¹⁴²

Helsingin Sanomissa ei kirjoitettu Jari Litmasen merkityksestä yhtä dramaattisesti kuin Urheilulehdessä, vaikka lehdessä pidettiin Litmasta Suomen maajoukkueen selkeänä johtotähtenä. Ennen elokuussa 1997 pelattua Norja-ottelua lehdessä kirjoitettiinkin päävalmentaja Richard Möller Nielsenin tietävän, että Norjan haastaminen ei todennäköisesti onnistuisi ilman viidesti peräkkäin Suomen parhaaksi jalkapalloilijaksi valittua Litmasta.¹⁴³ Helsingin Sanomat korosti myös Litmasen roolia koko suomalaisen jalkapallon keulakuvana. Ennen Norjan kohtaamista lehden etusivulla kirjoitettiin Litmasen houkuttelevan stadionin täyteen, mikä oli lehden mukaan hyvin myös Suomen Palloliiton johdon tiedossa. Lehden mukaan Palloliitto olikin päävalmentaja Möller Nielsenin suulla vakuutellut Litmasen kykenevän pelaamaan ottelussa, vaikka todellisuudessa hän olisi ottelusta loukkaantuneena sivussa.¹⁴⁴ Litmasen merkitystä korosti myös Helsingin Sanomien tiivis seuranta hänen pelikunnostaan etenkin karsintaotteluiden lähestyessä.¹⁴⁵ Muiden pelaajien pelikunnosta ei kumpikaan tutkittavista lehdistä ollut yhtä laajasti huolestunut.

Vaikka Suomea ei pidetäkään varsinaisena jalkapallomaana, ovat Jari Litmanen ja Sami Hyypiä ainoat joukkuelajien urheilijat, jotka ovat ansainneet nimityksen Vuoden urheilijaksi Suomessa. Vuonna 1995 Litmasen valinnan suurimpana uhkana pidettiin maailmanmestaruuden voittanutta miesten jääkiekkomaajoukkuetta. Tutkittavista lehdistä etenkin Urheilulehti otti selkeästi kantaa Litmasen valinnan puolesta. Lehti perusteli kantaansa Litmasen saavutusten kansainvälisellä painoarvolla. Lehden mukaan ”kansainvälisesti ottaen Jari Litmasen asemaa parhaana suomalaisena urheilijana ei voinut uhata kukaan eikä mikään”.¹⁴⁶ Myös Helsingin Sanomien mukaan Litmanen oli oikea valinta Vuoden urheilijaksi, mutta lehti oli myös sitä mieltä, että yksilöitä ja joukkueita

¹⁴² Leppäsyvä, ”12 minuuttia ja... unelma muuttui painajaiseksi” (art.). UL 22.8.1997.

¹⁴³ Lahti, ”Litmanen Norjan kauhuksi” (art.). HS 12.8.1997.

¹⁴⁴ HS 14.8.1997; HS 20.8.1997.

¹⁴⁵ Ks. esim. HS 14.8.1997; Lautsi, ”Litmanen jo ”tunnin” kunnossa” (art.). HS 14.9.1997; Nieminen, ”Litmasen kunto lupaa hyvää” (art.). HS 8.10.1997.

¹⁴⁶ Karppinen, ”Vuoden urheilija valinta sai miehet kiihdyksiin” (kommentti). UL 18.1.1996, Karppinen, ”Joukkue ei voi olla Vuoden urheilija” (kolumni). UL 21.12.1995; Lounasheimo, ”Yksilö ja joukkue” (kolumni). UL 4.1.1996.

ei ollut mielekästä verrata keskenään.¹⁴⁷ Vielä muutamaa vuotta ennen Litmasen valintaa olisi ollut hankala kuvitella, että jalkapalloilija valittaisiin Vuoden urheilijaksi Suomessa.¹⁴⁸ Lehtien myönteinen suhtautuminen Litmasen valintaan kertoo kuitenkin siitä, että hänen suorituksiansa maailman suosituimmassa urheilulajissa osattiin arvostaa.

Vuoden 1997 lopulla Urheilulehden kirjoittelussa Litmasen rinnalle maajoukkueen toiseksi kantavaksi voimaksi nostettiin maalivahti Antti Niemi.¹⁴⁹ Niemen vakuuttavat otteet saivat Anu Karttusen kirjoittamaan lehdessä positiivisen odottavasti suomalaisen jalkapallon tulevaisuudesta.

*Yksi mies ei voi tehdä joukkuetta. Kahden voimalla meno on jo tukevampaa. Mitä tapahtuukaan, kun remmiin hyppää kolmas, ja neljäs, ja viides...? Tai kun koko joukkue on mieleltään, tekniikaltaan ja kunnoltaan pelkkää terästä?*¹⁵⁰

Maajoukkueen ei odotettu siis enää tulevaisuudessa nojaavan yhteen Litmasen kaltaiseen huippupelaajaan, vaan tämän rinnalle odotettiin nousevan nuorista uusia vastuunkantajia. Helsingin Sanomien mukaan maajoukkueessa olikin 1990-luvun puolivälissä meneillään nuorennusleikkaus. Vuoden 1996 aikana joukkueeseen nostettiin muun muassa Sami Hyypiä, Antti Sumiala ja Antti Niemi, joista tuli tärkeitä pelaajia maajoukkueelle vuosikausiksi.¹⁵¹ Urheilulehti näki maajoukkueen ja koko suomalaisen jalkapallon tulevaisuuden lupaavana pitkälti juuri nuorten lupaavien pelaajien ansiosta. Lehdessä nostettiin esille Helsingin Sanomienkin mainitseman kolmikön lisäksi useita muita laadukkaita nuoria pelaajia, joista Suomen maajoukkueen vakiokalustoon tiensä raivasi Joonas Kolkka.¹⁵² Urheilulehti näki maajoukkueen nopeassa nuorentumisessa kuitenkin myös riskinsä. Lehden mukaan jalkapallo oli taktinen taitopeli, jossa etenkin puolustuspuolella pelaajat kehittyivät parhaimmilleen vasta kokeneemmassa iässä.¹⁵³ Toisaalta lehti

¹⁴⁷ Pusa, ”Mahtaa ruotsalaisia tänä vuonna harmittaa” (kolumni). HS 6.12.1995; Pusa, ”Litmanen ykkönen sijoituksissa, Leijonat pisteissä” (art.). HS 9.1.1996; Pusa, ”Jari Litmanen Suomen ykkönen” (art.). HS 10.1.1996.

¹⁴⁸ Arponen 1997, 208.

¹⁴⁹ Ks. esim. Karttunen, ”Onnea ja autuutta, ja pari kysymystä” (kolumni). UL 12.9.1997; Kuudes mies, ”Suomalainen jalkapalloilija, luota itseesi!” (kolumni). UL 19.9.1997; ”25 syytä muistaa urheilusyysskuu” (lista). UL 3.10.1997.

¹⁵⁰ Karttunen, ”Onnea ja autuutta, ja pari kysymystä” (kolumni). UL 12.9.1997.

¹⁵¹ Salonen, ”Jalkapalloilijat leirille Kuwaitiin” (art.). 2.3.1996; Järviö, ”Ikäläinen nuorentaa joukkuetta” (art.). HS 21.5.1996.

¹⁵² Heinonen, ”On hieno olla suomalainen!” (art.). UL 15.6.1995.

¹⁵³ Leppäsyryjä, ”Erkka jaksaa aina vaan” (art.). UL 1.8.1997.

myös kirjoitti, että nuoruus ei saisi missään nimessä estää pelaajan pääsyä maajoukkueeseen, jos tämä oli muilta ominaisuuksiltaan riittävän hyvä.¹⁵⁴ Kaiken kaikkiaan molemmat tutkittavat lehdet näkivät Suomen jalkapallomaajoukkueen tulevaisuuden lupaavana, sillä joukkueeseen oli nousemassa useita lupaavia nuoria pelaajia.

Molemmissa tutkittavissa lehdissä maajoukkueen pelaajien suurimpana haasteena nähtiin henkisen puolen kehittäminen. Juuri tähän ongelmaan myös Richard Möller Nielsen aikoi Suomen päävalmentajana ensimmäisenä puuttua.¹⁵⁵ Airion ja Waldenin mukaan tanskalainen kokeili potentiaalisten maajoukkuepelaajien paineensietokykyä ilmoittamalla etukäteen, mitä pelejä hän olisi tulossa katsomoon tarkkailemaan tulevia maajoukkuevalintoja varten. Tällä tavalla mahdollisesti valituksi tulleiden henkisen puolen kestävyys tuli Möller Nielsenille selkeämmin esille, sillä maajoukkueen päävalmentajan läsnäolo ei voinut olla vaikuttamatta joidenkin pelaajien esityksiin.¹⁵⁶ Pelaajien henkisen puolen riittämättömyys kansainvälisellä tasolla näkyi Helsingin Sanomien mukaan siten, että suomalaispelaajille oli tapana sattua otteluissa aina se yksi ratkaiseva tappioon johtava virhe.¹⁵⁷ Urheilulehdessä nimimerkki Kuudes mies puolestaan kirjoitti kolumnissaan suomalaisten keskittyneen enemmän välttelemään epäonnistumisia kuin himoamaan onnistumisia, mikä näkyi joukkueessa pelaajia kalvanneena häviämisen pelkona.¹⁵⁸ Kuudennen miehen mukaan suomalaisten heikko menestys ei siis johtunutkaan pelaajien heikosta taitotasosta, vaan riittämättömästä henkisestä kantista.

Taitoa meillä alkaa olla jo. Mutta Euroopan huipulle ei yllä jakelemalla keskikentällä yhden kosketuksen syöttöjä lähimmälle omalle miehelle. Joukkueen menestymiseen tarvitaan henkilökohtaista vimmaista ja aggressiivista pyrkimistä kohti rohkeata vastuunottoa, ratkaisuja ja onnistumisia.¹⁵⁹

Jopa Jari Litmasta moitittiin samasta asiasta, vaikka muuten häntä koskenut kirjoittelu oli molemmissa tutkittavissa lehdissä erittäin positiivista. Kuudes mies kirjoitti Urheilulehdessä, että Litmasen olisi poikkeuksellisten taitojensa vuoksi pyrittävä pelissään

¹⁵⁴ Furuholm, ”Jos MM-kisoihin aiotaan, oman pelin on parannuttava” (art.) UL 8.5.1997.

¹⁵⁵ HS 3.7.1996.

¹⁵⁶ Airio & Walden 2010, 49–50.

¹⁵⁷ HS 12.2.1996.

¹⁵⁸ Kuudes mies, ”Jalkapalloilumme uskottavuus” (kolumni). 14.9.1995.

¹⁵⁹ Kuudes mies, ”Jalkapalloilumme uskottavuus” (kolumni). 14.9.1995.

enemmän omiin ratkaisuihin.¹⁶⁰ Sama nimimerkki kirjoitti myös, että mikäli Suomen maajoukkue haaveilee kansainvälisestä menestyksestä, olisi pelaajilla oltava huomattavan paljon enemmän kunnianhimoa ja itsetuntoa.¹⁶¹ Kuudes mies totesikin kolumnissaan seuraavaa:

*Suomelle ei riitä nyt yksi asennepelaaja ja kymmenen seuraajaa. Tarvitsemme 11 roolipelaajaa, joista jokainen ehdottomasti haluaa kantaa henkilökohtaista vastuuta tuloksesta – omasta tuloksestaan ja Suomen jalkapallon tuloksesta. – – Oleellista ei ole miltä taktiikka ja miehet näyttävät paperilla. – – Tärkeintä on, että MM karsintaottelussa pelaa joukkueellinen itseensä röyhkeästi luottavia ja ratkaisuihin rohkenevia pelimiehiä – valmiita tai potentiaalisia kansainvälisiä menestyjiä.*¹⁶²

Myös Richard Möller Nielsen totesi Urheilulehdessä suomalaispelaajien olleen liian tottuneita siihen, että maajoukkue ei ollut koskaan päässyt arvokisoihin. Tämä taas näkyi siinä, että heidän henkinen puolensa ei ollut riittävän vahvalla pohjalla kansainvälistä menestystä varten.¹⁶³ Urheilulehdessä epäiltiin jopa suomalaispelaajien ongelmana olevan heidän liian epäsosiaalinen luonteensa. Lisäksi lehden kirjoituksissa peräänkukutettiin pelaajilta suomalaista sisua, jota heiltä koettiin puuttuvan. Lehden mukaan maajoukkueen kokoamisessa panostettiin liian vähän valittavien pelaajien henkiseen kanttiin ja itseluottamukseen, vaikka Möller Nielsen oli juuri näitä ominaisuuksia pyrkinytkin painottamaan.¹⁶⁴ Kaiken kaikkiaan suomalaispelaajien ongelmien oletettiin olevan pitkälti pelaajien päiden sisällä, eikä niinkään ulkoisissa asioissa kuten pelitaidoissa. Jalkapalloilijoita kohtaan asetettuihin odotuksiin saattoi vaikuttaa myös se, että Suomessa oli totuttu parempaan menestykseen monessa muussa urheilulajissa. Jalkapalloilijoiden menestymättömyys nähtiin siis pitkälti henkisellä puolella olevana lukkona.

Tutkittavista lehdistä etenkin Urheilulehti näki kuitenkin maajoukkueen tulevaisuuden lupaavana. Lehden mukaan Suomeen rakennettiin Richard Möller Nielsenin johdolla

¹⁶⁰ Kuudes mies, ”Mitä tarkoittaa pelaajan itsekkyyys?” (kolumni). UL 7.3.1996.

¹⁶¹ Kuudes mies, ”Jalkapalloilun näytön paikka” (kolumni). UL 19.9.1996; Kuudes mies, ”Jalkapalloilijoiden itseluottamus kadoksissa” (kolumni). UL 17.10.1996.

¹⁶² Kuudes mies, ”Jalkapalloilun näytön paikka” (kolumni). UL 19.9.1996.

¹⁶³ Furuholm, ”Richard Möller Nielsen aloittaa heinäkuussa Suomessa turhien tappioiden torjunnan” (art.). UL 22.2.1996.

¹⁶⁴ Karttunen, ”Sisu ei riittänyt” (kommentti). UL 10.10.1996; ”Kymmenen urheiluvuoden 1996 suurinta pettymystä” (lista). UL 9.1.1997; Rumpunen, ”Mixu viihtyy Boltonissa” (art.). UL 10.4.1997; Furuholm, ”Marko Tuomela oli onneksi tallessa” (art.). UL 8.5.1997.

tulevaisuuden joukkuetta, jolla oli jo valmiiksi kasassa vahva ja kohtalaisen nuori runko, jonka parhaat päivät olivat lehden mukaan vielä edessä.¹⁶⁵ Lisäksi Jussi Leppäsyryjä kirjoitti kolumnissaan, että Suomeen oli kasvamassa jalkapallonäkökulmasta katsottuna poikkeuksellisen lahjakas sukupolvi.

*Kasvamassa on uusi sukupolvi, joka kaikkien faktojen valossa on lahjakaampaa kuin koskaan ennen. – – On tulossa sukupolvi, joka on kasvanut Jari Litmasen hallituskaudenä.*¹⁶⁶

Jari Litmasen esimerkin myötä suomalaisille nuorille jalkapalloilijoille oli siis näytetty, että heilläkin oli mahdollisuus edetä jalkapalloilijoina aivan maailman huipulle.

1.3. Yleisöä ja kansainvälistä menestystä vailla

Suomi on viimeisten vuosikymmenien aikana kytkeytynyt yhä tiiviimmin osaksi kansainvälistä jalkapallokulttuuria. Muualta tutut ilmiöt ovat löytäneet maahan, minkä lisäksi on kehittynyt myös selkeästi suomalaiselle jalkapallokulttuurille ominaisia ilmiöitä. Tutkittavien lehtien kirjoittelusta saa kattavan kuvan siitä, millaiseksi suomalainen jalkapallokulttuuri koettiin tutkittavina ajankohtina. Näin pitkälti siksi, että urheilun voidaan katsoa historiallistuvan juuri urheilujournalismin kautta.¹⁶⁷ Tämä korostaa lehdistöaineiston merkitystä eri urheilulajien ja lajikulttuurien historiaa tutkittaessa.

Molemmissa tutkittavissa lehdissä kirjoitettiin vuosien 1995 ja 1997 välisenä aikana paljon Suomen maajoukkueen otteluiden pienistä yleisömääristä. Lisäksi lehtien kirjoituksissa otettiin kantaa suomalaisten katsomokäyttäytymiseen. Helsingin Sanomien Timo Järviö kirjoitti lokakuussa 1995 pelatun Suomi–Turkki-ottelun yhteydessä vain 3000-päisestä yleisöjoukosta, josta vain turkkilaisosasto jaksoi pitää ääntä.¹⁶⁸ Urheilulehdessä puolestaan kirjoitettiin suomalaisten istuvan jalkapallokatsomossa kiltisti kuin kirkossa. Lehti vertasikin suomalaista katsomotunnelmaa hautajaisiin.¹⁶⁹ Nimimerkki

¹⁶⁵ Leppäsyryjä, ”12 minuuttia ja... unelma muuttui painajaiseksi” (art.). UL 22.8.1997; Leppäsyryjä, ”Sveitsi paha kotonaan” (art.). 5.9.1997; Leppäsyryjä, ”Katse eteenpäin” (art.). UL 17.10.1997.

¹⁶⁶ Leppäsyryjä, ”Jussi Leppäsyryjän kolumni” (kolumni). UL 22.8.1997.

¹⁶⁷ Virtapohja 1998.

¹⁶⁸ Järviö, ”Hyvä avausjakso, mutta ei maaleja” (art.). HS 5.10.1995.

¹⁶⁹ Heinonen, ”Markku Heinosen kommentti” (mielipide). UL 3.8.1995; Tamminen, ”Miksi jalkapallon yleisömäärissä valehdellaan” (art.). UL 9.11.1995.

Kuudes mies oli kolumnissaan kuitenkin sitä mieltä, että maajoukkueella oli potentiaalista yleisöä, jonka pienikin kansainvälinen menestys voisi aktivoida.¹⁷⁰ Tämä toteutuikin jo elokuussa 1997, kun maajoukkueelle tärkeään MM-karsintaotteluun Norjaa vastaan oli Urheilulehden Jussi Leppäsyvän mukaan jo viikkoa ennen ottelupäivää myyty 9000 ennakkolippua.¹⁷¹ Ottelun jälkeen katsojat saivatkin lehdeltä kiitosta.

*Kaikenikäiset jalkapallofanit metelöivät, kannustivat omiaan ja lauloivat juuri niin kuin kehittyneemmissäkin jalkapallomaissa tehdään.*¹⁷²

Enemmän tutkittavista lehdistä löytyi kuitenkin yleisömääriä ja katsomokäyttäytymistä kritisoivia tekstejä. Vähäiset yleisömäärät vaikuttivat varmasti myös osaltaan lehtien kirjoitteluun tai ainakin sen määrään, sillä urheilutapahtuman täytyy olla kiinnostava muutenkin kuin mediavälitteisesti, jotta lehdet antavat sille huomionsa.¹⁷³ Mikäli urheilutapahtuma ei siis herätä maksavan yleisön huomiota, eivät lehdet ja muut medialähteetkään ole tapahtumasta kiinnostuneita.

Sekä Helsingin Sanomien että Urheilulehden kirjoituksissa verrattiin jalkapallon tilannetta kansainvälisen menestyksen myötä nousukiidossa olleeseen jääkiekkoon. Helsingin Sanomissa kirjoitettiin suomalaisen jalkapallon olevan puuhastelua jääkiekkoon verrattuna. Samalla kuitenkin myös muistutettiin, että lajeja on mahdoton verrata toisiinsa.¹⁷⁴ Suomen Palloliiton päätettyä nostaa lippujen hintoja karsintojen kannalta tärkeään Azerbaidzhan-otteluun kesäkuussa 1997 kirjoitti Helsingin Sanomien Timo Järviö päätöstä kritisoineessa kolumnissaan seuraavasti:

*Jostain syystä Palloliiton johtomiesten kaaliin ei mene se tosiasia, että Suomessa on vain yksi urheilulaji, jota voi myydä ties millaisin ehdoin. Se on jääkiekko.*¹⁷⁵

Molemmat lehdet kuitenkin myös tiedostivat jalkapallossa vallitsevan kovemman kansainvälisen kilpailutilanteen. Urheilulehti jopa kirjoitti jalkapallomaajoukkueen mahdollisen selviytymisen vuoden 1996 EM-lopputurnauksen olevan globaalissa mittakaavassa

¹⁷⁰ Kuudes mies, ”Jalkapalloilijoiden itseluottamus kadoksissa” (kolumni). UL 17.10.1996.

¹⁷¹ Leppäsyvä, ”Yllätyksen paikka – pieni toivo elää yhä” (art.). UL 15.8.1997.

¹⁷² ”Yläpeukku” (mielipide). UL 22.8.1997.

¹⁷³ Itkonen, Ilmanen, Matilainen & Jaskari 2008, 10–11.

¹⁷⁴ Färdig, ”Ikäläinen unelmoi tasokkaasta liigasta” (art.). HS 3.10.1995.

¹⁷⁵ Järviö, ”Palloliitto vain rahastaa” (kolumni). HS 20.6.1997.

merkittävämpi saavutus kuin jääkiekkomaajoukkueen toukokuussa 1995 voittama maailmanmestaruus.¹⁷⁶ Helsingin Sanomien Juhani Syvänen puolestaan vertasi kolumnissaan arvokisapaikkaa maltillisemmin jääkiekkoilijoiden MM-mitaliin.¹⁷⁷ Kansainvälisen menestyksen puuttuessa tutkittavat lehdet kokivat tarpeelliseksi asettaa jalkapallolle jonkinlaisen vertailukohdan jääkiekosta, jossa menestystä oli jo tullut.

Seppo Pänkäläisen mukaan suomalaisessa urheilujournalismissa oli 1990-luvulle saakka ollut vallalla eräänlainen ”älyllisen laiskuuden periaate”, jolla hän viittasi toimittajien analyyttisen pohdinnan rajallisuuteen ja akateemiseen oppimattomuuteen.¹⁷⁸ Tämä näkyi sekä Helsingin Sanomien että Urheilulehden kirjoituksissa raportoivana sävynä Suomen jalkapallomaajoukkueen peliesityksiä käsitelleissä kirjoituksissa. Etenkin Helsingin Sanomien kirjoituksissa keskityttiin otteluista raportoitaessa pääasiassa yksinkertaiseen tapahtumien kertaamiseen.¹⁷⁹ Urheilulehdessä taktiseen analyysiin pyrittiin aika ajoin, mutta todellisuudessa lehden analyysit eivät olleet kovin syvällisiä ja pelin sisään meneviä. Esimerkiksi Suomen saavuttamaa 0–1 vierasvoittoa Sveitsistä nimimerkki Kuudes mies kuvaili seuraavasti:

Hivenenkin analyyttinen tarkastelu osoittaa, että Suomi oli ottelun alussa täydellisessä paniikissa. Sveitsin usean maalin johtoa ei ensimmäisen puolituntisen aikana estänyt rationaalinen, oikein taktisesti asemoitu puolustuspeli, vaan Sveitsin käsittämättömällä tavalla epäonnistuneet laukaukset täysin vapaista tilanteista.¹⁸⁰

Analyyttistä tarkastelua siis lehden mukaan tehtiin, mutta todellisuudessa se jäi varsin pintapuoleiseksi. Lehtien toimitusta koskeneen ”älyllisen laiskuuden periaatteen” lisäksi analyyttisen pohdinnan vähäisyys johtui jalkapallon kohdalla varmasti myös siitä, että suomalaisen urheilujournalismin ei ollut ehtinyt 1990-luvun loppupuolelle mennessä kehittyä joukkuelajien pelillisten asioiden analyysin perinnettä. Etenkään jalkapalloa käsitteleviä kattavia pelitapakeskusteluja ei kenties vielä osattu käydä. Urheilulehden kirjoituksessa kritisoitiin Yleisradion televisiolähetysten studiota analyysin puutteesta

¹⁷⁶ Heinonen, ”On hienoa olla suomalainen!” (art.). UL 15.6.1995.

¹⁷⁷ Syvänen, ”Möller Nielsen kutsuttiin poppamieheksi” (kolumni). HS 28.10.1995.

¹⁷⁸ Pänkäläinen 1998a, 34.

¹⁷⁹ Ks. esim. Järviö, ”Hyvä avausjakso, mutta ei maaleja” (art.). HS 5.10.1995; Miettinen, ”Kolme maalia eteen oli liikaa” (art.). HS 7.10.1996.

¹⁸⁰ Kuudes mies, ”Suomalainen jalkapalloilija, luota itseesi!” (kolumni). UL 19.9.1997.

jalkapallon EM-turnauksen aikana vuonna 1996.¹⁸¹ Samasta aiheesta voisi kuitenkin kritisoida myös molempia tarkasteltavia lehtiä.

Urheilutoimittajien ei tarvitse erikseen perustella urheilun merkittävyyttä lukijoille, sillä sekä urheilua kirjoittavat journalistit että heidän yleisönsä ajattelevat urheilusta samalla tavalla. Molempien osapuolien maailmankuvassa korostuu urheiluun lähtökohtaisesti yhdistettävien merkittävyyden ja tärkeyden lisäksi myös menestysarvo. Menestyviä urheilijoita pidetään siis arvossa ja heistä kirjoitetaan pääosin positiiviseen sävyyn.¹⁸² Tämä näkyi tutkittavien lehtien kirjoituksissa vähättelevänä suhtautumisena vailla kansainvälistä menestystä oleviin suomalaisiin jalkapalloilijoihin. Selkeämmin tätä vähätelystä ilmeni Urheilulehdessä. Esimerkiksi nimimerkki Kuudes mies kirjoitti kansainvälisen menestyksen merkityksestä kolumnissaan ”Jalkapallon uskottavuus” seuraavasti:

*Suomessa menestystarina, niin urheilussa kuin kulttuurissakin, on todistettava kansainvälisillä kentillä. Vaikka jalkapallo kotimaassa on kehittynyt merkittävästi, se uskotaan vasta, kun kaivattu kansainvälinen joukkuemenestys realisoituu.*¹⁸³

Jalkapallon koettiin siis lajina menneen eteenpäin, mutta ennen kansainvälistä menestystä se ei lehden mukaan tulisi nousemaan valtalajiksi Suomessa. Jalkapallossa kansainvälinen taso on niin laaja ja korkea, että lajin asemaa huomattavasti kehittäväksi menestykseksi saattaisi MATTI VILGRENIN mukaan riittää miesten A-maajoukkueen selviäminen arvokisojen lopputurnaukseen.¹⁸⁴ Itse MM- tai EM-turnauksessa menestymistä ei siis välttämättä edes vaadittaisi.

Lehtien urheilutoimitukset ovat olleet Suomessa yleensä valkoisten miesten hallitsemaa aluetta.¹⁸⁵ Tämä piti pitkälti paikkaansa myös tutkittavien lehtien kohdalla. Helsingin Sanomissa jokainen jalkapallosta kirjoittanut toimittaja edusti kyseistä ihmisryhmää ja Urheilulehden toimituksessa tilanne oli yhtä poikkeusta lukuun ottamatta sama. Urheilulehteen jalkapallosta kirjoitti miestoimittajien lisäksi myös Anu Karttunen. Hänen

¹⁸¹ ”Kymmenen parasta syytä Ylen EM-jalkapallostudion epäonnistumiseen” (lista) HS 4.7.1996.

¹⁸² Itkonen et al. 2008, 29–30.

¹⁸³ Kuudes mies, ”Jalkapalloilumme uskottavuus” (kolumni). UL 14.9.1995.

¹⁸⁴ Villgren 2007, 163.

¹⁸⁵ Salomaa, ”Selostuskoppi on miesten huone” (art.). *Journalisti* 2/2015.

kirjoituksensa eivät kuitenkaan eronneet sävyltään merkittävästi lehden muiden toimittajien kirjoituksista.

Jalkapallon asema lehtien kirjoituksissa vuosina 1995–1997 kuvastaa hyvin lajin asemaa koko suomalaisessa yhteiskunnassa tuolloin. Helsingin Sanomissa lajia käsitelleet kirjoitukset painottuivat lehden urheiluosioon, jossa jalkapalloaiheisia kirjoituksia julkaistiin melko tasaisesti. Maajoukkuetta käsitellyt kirjoittelu luonnollisesti lisääntyi lehdessä joukkueen pelaamien otteluiden aikaan. Helsingin Sanomien pääkirjoituksissa jalkapalloaihetta käsiteltiin kolme kertaa. Näiden kirjoitusten aiheet olivat kuitenkin vahvasti sidoksissa merkittäviin yhteiskunnallisiin asioihin. Vuoden 1996 helmikuussa julkaistu pääkirjoitus käsitteli pelaajasiirtoja mullistaneen Bosman-päätöksen vaikutusta Euroopan urheilurakenteisiin. Saman vuoden kesäkuussa pääkirjoituksen aiheena oli puolestaan Helsingin Olympiastadionin nurmen kunto. Vuoden 1997 helmikuussa lehti otti pääkirjoituksellaan kantaa Suomen Palloliiton päätökseen myydä miesten A-maajoukkueen otteluiden tv-oikeudet saksalaiselle ISPR-yhtiölle.¹⁸⁶ Pelillisten tai valmentajakysymyksiin liittyvien asioiden osalta jalkapallo ei noussut Helsingin Sanomien pääkirjoitustasolle vuosien 1995 ja 1997 välisenä aikana kertaakaan.

Urheilulehti poikkesi merkittävästi Helsingin Sanomista siten, että se ilmestyi vain kerran viikossa. Ilmestymispäivä oli vuoteen 1997 saakka torstai, mutta kyseisen vuoden toukokuussa päiväksi muutettiin perjantai. Lehden päätoimittaja Lauri Karppinen ilmoitti syyksi muutokselle pyrkimyksen panostaa jatkossa aiempaa vahvemmin nimenomaan tulevien urheilutapahtumien ennakointiin perinteisen tulosten kertaamisen sijaan.¹⁸⁷ Uusi linja näkyi lehden toiminnassa välittömästi, eikä esimerkiksi saman vuoden kesäkuun alkupuolella pelatusta Suomi–Azerbaidzhan-karsintaottelusta kirjoitettu lehdessä jälkikäteen minkäänlaista analyysiä. Suomi voitti kyseisen ottelun Helsingin olympiastadionilla luvuin 3–0.¹⁸⁸

Urheilulehdessä ei vuosina 1995–1997 varsinaisesti ollut pääkirjoituksen nimellä julkaistua tekstiä. Sellaiseksi voidaan kuitenkin katsoa säännöllisesti lehden neljänneltä sivulta löytynyt kolumni, joka sijaitsi perinteisellä pääkirjoituksen paikalla. Kolumnin kirjoittaja vaihteli viikoittain, eikä kukaan toimittaja kirjoittanut sitä selkeästi muita

¹⁸⁶ ”Ahneus pilasi stadionin nurmen” (pk.). HS 13.6.1996; ”Tapaus Bosman uudistaa urheilurakenteita” (pk.). HS 19.2.1996; ”Urheilun tv-oikeuksien rahastus sietämätöntä” (pk.). HS 7.2.1997.

¹⁸⁷ Karppinen, ”Suomen Urheilulehti uudistuu” (kolumni). 30.5.1997.

¹⁸⁸ Suomen maaottelut 1997. *Jalkapallokirja 1998*, 60.

useammin. Tutkittavien vuosien välisenä aikana maajoukkuetta käsitteleviä pääkirjoitukseksi laskettavia kolumneja oli lehdessä muutamia. Lisäksi lehden loppupäästä oli jalkapallolle varattu joka viikko oma aukeamansa. Maajoukkuetta käsittelevät kirjoitukset painottuivat samalla tavalla kuin Helsingin Sanomissa ottelupäiviin ja niiden läheisyyteen.

Urheilulehden päätoimittaja Lauri Karppinen oli itse intohimoinen jalkapallon seuraaja ja lontoolaisseura Fulham FC:n kannattaja. Tämä ei kuitenkaan näkynyt lehden yleisessä toimituksellisessa linjassa tai päätoimittajan omissa kirjoituksissa jalkapalloa suosivana linjana.¹⁸⁹ Jalkapalloaiheista kirjoittaneiden toimittajien kirjoituksista asenteellisuutta oli selkeimmin havaittavissa pesäpallon ja jääkiekon suosikkilajeikseen nimenneen Pasi Peltolan ja itseään futishulluksi tituleeranneen Jussi Leppäsyvän kirjoituksista.¹⁹⁰ Peltolan vähättelevä suhtautuminen jalkapallomaajoukkuetta kohtaan kävi ilmi esimerkiksi kolumnista, jossa hän kommentoi Suomen Palloliiton päätöstä myydä Suomessa pelattavien jalkapallo-otteluiden tv-oikeudet ulkomaille. Hänen mukaansa maajoukkueen otteluiden televisioimiselle ”ei niin väliksi olisikaan”.¹⁹¹ Leppäsyvän futishulluus puolestaan ilmeni esimerkiksi hänen kolumnistaan karvaan Unkari-tasapelin jälkeen lokakuussa 1997.

*Keskellä syvintä tuskaa ystäväni totesi: ”Kunpa olisikin kysymys vaikka jääkiekosta! Voisi ajatella, että peliähän se vain on.” Ja niissä sanoissa tiivistyi itse asiassa koko tuskainen totuus. Eihän jalkapallossa meille kyse ole pelistä. Kyse on jostain paljon suuremmasta, kyse on elämästä ja kuolemasta, oikeasta ja väärästä, totuudesta ja valheesta, mustasta ja valkoisesta, uskonnosta, intohimosta, rakkaudesta... Kunpa voisikin puhua vain pelistä. Se helpottaisi oloa niin paljon.*¹⁹²

Kyseessä oli nimenomaan toimittajan oma näkemys, jonka ei voi katsoa koskeneen koko Urheilulehteä vuosina 1995–1997. Esimerkiksi Pasi Peltolalta ei samanlaista kirjoitusta olisi voinutkaan odottaa. Helsingin Sanomien toimittajien kirjoituksissa ei yhtä selkeää asenteellisuutta ollut havaittavissa. Tämä johtui osaltaan myös lehden erilaisesta

¹⁸⁹ Karppinen, ”Suurseurat ulos Valioliigasta!” (kolumni). UL 10.11.2006.

¹⁹⁰ Peltola, ”Mitä meillä oli silloin kun ei ollut jääkiekkoa” (kolumni). UL 7.9.1995; Leppäsyvä, ”Ihmettelen edelleen” (kolumni). UL 19.9.1997.

¹⁹¹ Peltola, ”Hyvää bisnestä ja vähän huonompaa” (kolumni). UL 13.2.1997.

¹⁹² Leppäsyvä, ”Kun jumalatkin meidät hylkäsivät” (kolumni). UL 17.10.1997.

luonteesta Urheilulehteen verrattaessa. Helsingin Sanomissa jalkapallomaajoukkueesta määrällisesti eniten kirjoittivat Timo Järviö ja Heikki Miettinen.

2. VERKKAREISTA LIITURAITAPUKUUN – ROY HODGSONIN AIKA

2000-luvun alkuvuosina suomalainen jalkapallo oli vahvassa nosteessa. Antti Muurisen valmentama miesten maajoukkue haastoi vahvasti Saksan ja Englannin kaltaisia jalkapallon suurmaita. Lisäksi useat suomalaiset pelaajat pelasivat suurissa rooleissa seura-joukkueissaan ympäri Eurooppaa. Yksi heistä oli englantilaista Liverpoolia edustanut Sami Hyypiä, josta tuli vuonna 2005 Jari Litmasen jälkeen toinen suomalainen Mestarien Liigan voittanut pelaaja. Uuden vuosituhatosen ensimmäisellä vuosikymmenellä naisten ja alle 21-vuotiaiden miesten maajoukkueet pääsivät myös edustamaan Suomea EM-lopputurnauksissa. Jalkapallojournalismin puolella etenkin Urheilulehti otti vahvasti kantaa maajoukkueeseen sekä sen valmentajiin ja pelaajiin. Vahva noste ei kuitenkaan auttanut, kun miesten maajoukkueen peli alkoi pitkään päävalmentajana toimineen Muurisen alaisuudessa ontua. Suomen Palloliitto päättikin erottaa Muurisen tehtävästään kesällä 2005. Seuraavan vuoden tammikuussa maajoukkueen otti komentoonsa englantilainen Roy Hodgson.¹⁹³

2.1. Sir Roy – Brittiläinen realisti

Richard Möller Nielsenin jälkeen Suomen A-maajoukkueen päävalmentajaksi nimettiin vuoden 1999 syksyllä Antti Muurinen, joka sai tehdä työtään varsin kritiikittömissä olosuhteissa pestinsä alkuvuosina. Tähän vaikutti osaltaan se, että 2000-luvun alun valmentajauutisointi oli edelleen varsin kritiikitöntä. Jarkko Piispan mukaan kirjoittelussa tapahtui kuitenkin muutos Muurisen päävalmentajakauden aikana.¹⁹⁴ Positiivisen alun jälkeen Muurinen alkoikin saada osakseen myös kritiikkiä. Tutkittavista lehdistä huomattavasti näkyvämmin kritiikkinsä toi julki Urheilulehti. Lehden päätoimittajana vuonna 2001 aloittanut Jukka Rönkä oli tietoisesti alkanut kehittää Urheilulehdestä aiempaa kriittisempään ja jopa provosoivampaan urheilujournalismiin pyrkivää lehteä.¹⁹⁵ Tämä uusi linjanveto näkyi myöhemmin selkeästi niin Antti Muurista kuin Roy Hodgsoniakin koskeneessa kirjoittelussa.

¹⁹³ Eerola 2015, 298–303, 316–318; Heinonen 2003, 363–365.

¹⁹⁴ Piispa 2011, 39–40.

¹⁹⁵ Pohjola, ”Taistelu urheiluhulluista” (art.). *Journalisti* 2/2015.

Urheilulehden osoittama kritiikki päävalmentaja Muurista kohtaan oli niin systemaattista ja henkilöön menevää, että hän itse koki jopa joutuneensa ajojahdin uhriksi.¹⁹⁶ Täysin vailla perusteita ei päävalmentajan väittämä ollut, sillä Urheilulehden jalkapallotoimituksen vastaava toimittaja Antti J. Peltonen kirjoitti kolumnissaan median ”Muurisodasta” ja ”ajojahtikampanjasta”, jotka olivat vaikuttamassa päävalmentajan erottamiseen.¹⁹⁷ Urheilulehden ajojahtiin kuuluivat lehdessä Muurisesta käytetyt negatiiviset nimitykset, joita olivat muun muassa ”Jummijammi”¹⁹⁸ ja ”viiksekäs mies”¹⁹⁹. Viiksien lisäksi lehti nosti nimityksissään esille Muurisen tavan seurata maajoukkueen pelejä kentän laidalla verryttelyasussa. Lehti kirjoitti päävalmentajan olevan ”viiksiensä ja verkkareidensa vanki”²⁰⁰. Käyttämällä tällaisia negatiivisiksi koettavia nimityksiä tiedotusväline voi tuoda julki oman kantansa henkilöä tai toimijaa kohtaan. Täten nimeämien palvelee kirjoittajan psykologia, sosiaalisia tai poliittisia tarkoituksia.²⁰¹

Urheilulehden kanta oli siis selkeästi Muurisen erottamisen kannalla, eikä jonkinasteisesta ajojahdista puhuminen ole todellakaan perusteetonta, kun lehti itsekin sen myönsi. RISTO UIMONEN mukaan medialla ja jopa yksittäisillä toimittajilla on 2000-luvun Suomessa merkittävä valta-asema. Julkisuuden valokeilan korvennuksessa on moni merkittävään asemaan päässyt joutunut luopumaan tehtävistään.²⁰² Karulla tavalla median vallan sai kokea myös Antti Muurinen, vaikka todennäköisesti hän ei olisi muutenkaan jatkanut maajoukkueen päävalmentajana meneillään olleiden karsintojen jälkeen. Mediapaineen myötä Muurisen erottamisprosessi kuitenkin nopeutui, kun Suomen Palloliitto ilmoitti kesäkuussa 2005 päävalmentajan pestin päättymisestä. Urheilulehdellä voidaan katsoa olleen tässä prosessissa merkittävä rooli. Päätoimittaja Jukka Rönkä kirjoittikin, että häntä oli kädestä pitäen onniteltu siitä, että Muurinen oli viimein saatu sivuun maajoukkueen peräsimestä. Rönkä ei halunnut kuitenkaan ottaa onnittelevia vastaan, sillä hän koki vain tehneensä työnsä urheilujournalistina kertoessaan selkeästi mielipiteensä Antti Muurisen asemasta. Päätoimittaja myös kritisoi Suomen Palloliiton joh-

¹⁹⁶ Peltonen, ”Kehittäjä vai kehityksen estäjä” (art.). UL 3.6.2005.

¹⁹⁷ Peltonen, ”MM-Media-Makedoni” (kolumni). UL 5.8.2005.

¹⁹⁸ ”Näkemiin vuonna 2005” (lista). UL 7.1.2005; ”Hilkulla” (lista). UL 1.4.2005.

¹⁹⁹ Peltonen, ”Kehittäjä vai kehityksen estäjä” (art.). UL 3.6.2005.

²⁰⁰ Peltonen, ”MM-Media-Makedonia” (kolumni). UL 5.8.2005; ”Royt” (lista). 19.8.2005.

²⁰¹ Richardson 2007, 49.

²⁰² Uimonen 2009, 15–20.

tohenkilöitä siitä, että he antoivat median vaikuttaa niinkin vakavaan asiaan kuin maajoukkueen päävalmentajakysymykseen.²⁰³

Jo hyvissä ajoin ennen Antti Muurisen erottamista alkoi pohdinta siitä, kenen johdolla A-maajoukkue lähtisi tavoittelemaan paikkaa vuoden 2008 Itävallan ja Sveitsin EM-lopputurnaukseen. Urheilulehti spekuloi seuraajaehdokkaiden nimillä jo kuukausia ennen Palloliiton lopullista päätöstä vapauttaa Muurinen tehtävästään. Lehti uskoi Palloliiton päätyvän pitkälti taloudellisista syistä kotimaiseen päävalmentajaan. Ulkomaisten huippuvalmentajien katsottiin olevan liiton palkanmaksukyvyyn ulottumattomissa.²⁰⁴ Helsingin Sanomissa SPL:n puheenjohtaja Pekka Hämäläinen sanoikin kotimaisten valmentajien olevan etulyöntiasemassa valintaprosessissa, koska Hämäläisen mukaan he tunsivat suomalaiset olosuhteet ja pelaajat ulkomaisia vaihtoehtoja paremmin.²⁰⁵ Todellisuudessa puheenjohtajakin varmasti mietti myös taloudellisia realiteetteja lausuntoa antaessaan. Lisäksi ulkomaalaisten valmentajakandidaattien kartoittaminen oli varmasti vaikeampaa kuin kotimaisten, jotka Palloliitossa olivat varmasti olleet jo pitkään tiedossa.

Urheilulehti uskoi vankimmin entisen maajoukkuekapteenin ja tuolloin Tampere Unitedia menestyksekkäästi luotsanneen Ari Hjelmin valintaan Suomen seuraavaksi päävalmentajaksi. Lehden voisi väittää käyneen jopa jonkinlaista kampanjaa Hjelmin puolesta, sillä sen verran usein lehti nosti tamperelaisen kirjoittelussaan esille.²⁰⁶ Selkeimmin asian otti ajaakseen jalkapallotoimituksesta vastannut Antti J. Peltonen, joka kirjoitti todennäköisenä pitämänsä Hjelmin valinnan olevan toteutuessaan Palloliitolta onnistunut ratkaisu.²⁰⁷ Peltonen mukaan etenkin hyökkäyspelin osalta Hjelmin jalkapalloosaaminen oli suomalaisittain niin poikkeuksellisella tasolla, että tamperelaisen olisi pitänyt olla osa maajoukkueen valmennusryhmää.²⁰⁸ Tampereella opiskellut ja Aamulehden toimituksessa ennen Urheilulehteä työskennellyt Peltonen oli todennäköisesti ollut niin ikään Tampereella valmentaneen Hjelmin kanssa paljon tekemisissä jo aiem-

²⁰³ Rönkä, ”Jääskeläinen vai Tuomala?” (pk.). UL 8.7.2005.

²⁰⁴ Ks. esim. Rönkä, ”Kohtaaminen Teplicessä” (art.). UL 24.3.2005; Rönkä, ”Muuriselle seuraaja kotimaasta” (art.). UL 15.4.2005.

²⁰⁵ Lahti, ”Palloliitolta Muuriselle lähtöpassit” (art.). HS 22.6.2005.

²⁰⁶ Ks. esim. Rönkä, ”Muuriselle seuraaja kotimaasta” (art.). UL 15.4.2005; Matihalti & Rönkä, ”Zico valmis astumaan Muurisen saappaisiin” (art.). UL 29.4.2005; ”Kuka heistä?” (lista). UL 29.4.2005; Peltonen, ”Hämäläisen lista” (kolumni). UL 3.6.2005.

²⁰⁷ Peltonen, ”Valtapeli toi uuden päävalmentajan” (kolumni). UL 15.7.2005.

²⁰⁸ Peltonen, ”Valitsemisen sietämätön vaikeus” (art.). UL 5.8.2005.

min. Tämä saattoi vaikuttaa Peltosen näkemykseen Hjelmistä potentiaalisena Suomen maajoukkueen seuraavana päävalmentajana.

Suomen Lentopalloliitto palkkasi samoihin aikoihin lentopallomaajoukkueen päävalmentajaksi italialaisen Mauro Berruton, minkä jälkeen Urheilulehti alkoi pohtia ulkomaalaisen päävalmentajan mahdollisuutta myös jalkapallomaajoukkueessa. Lehti kirjoittikin Palloliiton harkitsevan sittenkin ulkomaalaista päävalmentajaa aiemmista suunnitelmista huolimatta.²⁰⁹ Helsingin Sanomien mukaan ulkomaalaisten hakijoiden suuri kiinnostus Suomen maajoukkueen päävalmentajan pestiä kohtaan tuli liitolle yllätyksenä. Lehden mukaan tehtävään oli kaiken kaikkiaan 60–70 hakijaa, joista valtaosa oli ulkomaalaisia.²¹⁰ Tilanne kääntyiikin pääläelleen, kun Urheilulehden Antti J. Peltosen mukaan Palloliitto haki uuden linjanvetonsa mukaan uutta päävalmentajaa ensisijaisesti ulkomailta.²¹¹ Ulkomaalaisista ehdokkaista Urheilulehdessä nimettiin mahdollisena uutena päävalmentajana ruotsalaisen Bo Johansson. Helsingin Sanomissa listaan lisättiin italialainen Marco Tardelli ja hollantilainen Arie Haan.²¹²

Suomen Palloliitto nimesi lopulta Antti Muurisen seuraajaksi liiton pitkäaikaisen valmennuspäällikön Jyrki Heliskosken, jonka kanssa tehtiin sopimus kesken jääneiden karsintojen loppuajaksi. Urheilulehti piti valintaa onnistuneena, sillä lehden mukaan uudelta päävalmentajalta löytyi juuri niitä ominaisuuksia, joita hänen edeltäjällään ei ollut. Samalla lehti kuitenkin kirjoitti kyseessä olevan Palloliitolta vain väliaikainen ratkaisu, jolla ostettiin lisää aikaa ulkomaalaisten ehdokkaiden kartoittamista varten.²¹³ Helsingin Sanomissa Heliskoski totesi itsekkin pitävänsä päävalmentajan pestiä siirtymäkauden projektina. Lehdessä muistutettiin Heliskosken olevan SPL:lle helppo ja taloudellisesti kestävä ratkaisu, koska hän työskenteli jo valmiiksi liiton palveluksessa.²¹⁴

Maajoukkueen valmentajatilanteen puiminen ei siis loppunut Jyrki Heliskosken valintaan, vaan spekulointi pidempiaikaisesta päävalmentajasta jatkui saman tien. Elokuussa 2005 Urheilulehden kannessa kerrottiin englantilaisen Roy Hodgsonin olevan todennä-

²⁰⁹ Kupila, ”Vuoden valinta” (pk.). 3.6.2005; UL 10.6.2005.

²¹⁰ Järviö, ”Maajoukkueelle ehkä tilapäinen valmentaja loppukaudeksi” (art.). HS 20.7.2005; Lahti, ”Isoa vonkalletta kannattaa pyytää” (art.). HS 20.8.2005.

²¹¹ Peltonen, ”Muurisen seuraajaa etsitään ulkomailta” (art.). UL 22.7.2005.

²¹² UL 10.6.2005; Järviö, ”Maajoukkueelle ehkä tilapäinen valmentaja loppukaudeksi” (art.). HS 20.7.2005.

²¹³ Peltonen, ”Apu löytyi läheltä” (art.). UL 29.7.2005; Peltonen, ”Valitsemisen sietämätön vaikeus” (art.). UL 5.8.2005.

²¹⁴ Miettinen, ”Heliskoski hakee muutosta maajoukkueeseen” (art.). HS 26.7.2005.

köinen uusi päävalmentaja. Päätoimittaja Jukka Röngän mukaan britti oli salainen ehdokas, jonka kanssa SPL oli käynyt kulissien takaisia neuvotteluja, joissa oli päästy tärkeimpien kysymysten osalta yhteisymmärrykseen. Palloliiton kerrottiin pyrkivän pitämään Hodgsonin nimen salassa mahdollisimman pitkään, sillä liiton johdon väitettiin pelkäävän asian vuotamisen julkiseksi sekoittavan pitkälle edenneet suunnitelmat.²¹⁵ Neljä päivää myöhemmin myös Helsingin Sanomien Heikki Miettinen kirjoitti Hodgsonin olevan vahvin ehdokas maajoukkueen päävalmentajaksi. Palloliiton puheenjohtaja Pekka Hämäläinen myönsikin lehdessä, että englantilaisen kanssa neuvoteltiin. Hämäläinen vertasi Hodgsonin tavoittelemista kalastamiseen toteamalla, että britin kaltaista ”isoa vonkaletta kannattaa pyytää”.²¹⁶

Sekä Urheilulehden että Helsingin Sanomien kirjoittelussa nostettiin esille se, että Hodgsonia oli aiemmin pohdittu Englannin maajoukkueen päävalmentajaksi Kevin Keeganin erottua tehtävästä syksyllä 2002.²¹⁷ Urheilulehden Topias Kauhalan mukaan Palloliitossa olikin vedetty saman tien henkselit muiden hakijanimien ylle, kun mahdollisuus englantilaisen palkkaamiseen ilmeni.²¹⁸ Suomalaisilla on aina ollut erityinen suhde nimenomaan brittijalkapalloon. Lehdet kokivatkin sen, että Hodgsonia oli pidetty riittävän pätevänä jopa Englannin maajoukkueen päävalmentajaksi jonkinlaisena vakuutena tämän kyvyistä ja osaamisesta. Kun Hodgsonin tulo Suomeen lopulta varmistui, Urheilulehden Rönkä kirjoittikin pääkirjoituksessaan Palloliiton tehneen kovan luokan kaappauksen.²¹⁹

Molemmat tutkittavat lehdet olivat Hodgsonin saapumisen varmistuttua sitä mieltä, että hän toisi mukanaan maajoukkueen kaipaamaa johtajuutta ja auktoriteettia. Helsingin Sanomat haastatteli englantilaisen alaisuudessa norjalaisessa Viking Stavangerissa pelannutta Peter Kopteffia, koska hänellä oli henkilökohtaista kokemusta Hodgsonista valmentajana. Myös Kopteff korosti britin vahvaa johtajuutta ja auktoriteettia.²²⁰ Haastatteleamalla pelaajaa, jolla oli omakohtaista kokemusta Hodgsonista persoonana ja val-

²¹⁵ UL 12.8.2005; Rönkä, ”Roy Hodgsonista tulossa Suomen uusi päävalmentaja” (art.). UL 12.8.2005.

²¹⁶ Miettinen, ”Hodgon ottamassa vastuun maajoukkueesta” (art.). HS 16.8.2005; Lahti, ”Isoa vonkaletta kannattaa pyytää” (art.). HS 20.8.2005.

²¹⁷ Rönkä, ”Roy Hodgsonista tulossa Suomen uusi päävalmentaja” (art.). UL 12.8.2005; Miettinen, ”Hodgon ottamassa vastuun maajoukkueesta” (art.). HS 16.8.2005.

²¹⁸ Kauhala, ”Sir Roy” (art.). UL 22.12.2006.

²¹⁹ Rönkä, ”Onnittelut” (pk.). UL 19.8.2005.

²²⁰ Miettinen, ”Kopteff arvostaa Hodgsonin auktoriteettia” (art.). HS 17.8.2005; Rönkä, ”Onnittelut” (pk.). UL 19.8.2005.

mentajana Helsingin Sanomat sai väitteelleen britin vahvasta auktoriteetista ja johtajuudesta lisää vakuuttavuutta.

Roy Hodgsonia pidettiin tutkittavissa lehdissä rautaisena ammattilaisena, joka oli tulossa tekemään tosissaan töitä Suomen arvokisapaikan eteen. Tästä osoituksena molemmissa lehdissä kirjoitettiin britin muuttavan työtä varten vaimonsa kanssa Suomeen.²²¹ Helsingin Sanomien Heikki Miettinen kirjoitti asiasta seuraavalla tavalla:

*Hodgsonista ei tule lentokonevalmentajaa, joka kokoaa joukkueen kentälle, tervehtii pelaajat ja aloittaa maaotteluvalmistelut. Hodgsonin on tarkoitus asua Suur-Helsingin alueella ja siten paneutua suomalaiseen jalkapalloiluun.*²²²

Myös Hodgsonin omat lausunnot kertoivat miehen tulevan Suomeen menestymään. Helsingin Sanomien haastattelussa hän sanoikin uskovansa Suomen pääsevän jalkapallon arvoturnaukseen lähivuosina.²²³ Tämän kaltaiset lausunnot ja englantilaisen menestyksenkäs tausta olivat omiaan lisäämään odotuksia miestä kohtaan. Helsingin Sanomissa kirjoitettiin Suomesta toistaiseksi ainoaan euroviisuvoittajaan viitaten, että ”ehkä Hodgson on sellainen Lordi, joka vie Suomen EM-kisoihin”.²²⁴ Tutkittavien lehtien mukaan maajoukkueelle saatiin siis englantilaisesta uskottava päävalmentaja, jonka johdolla arvokisapaikka saattaisi viimein toteutua. Tällä tavalla reaktioissa Hodgsonin palkkaamiseen oli nähtävissä paljon samaa kuin Richard Möller Nielsenin värväämiseen kohdistuneissa odotuksissa noin kymmenen vuotta aiemmin.

Alkuperäisen tarkoituksen mukaan Hodgsonin oli tarkoitus aloittaa tehtävässään maajoukkueen päävalmentajana vuoden 2006 elokuussa. Valmistautumisaika syyskuussa alkaviin EM-karsintoihin olisi kuitenkin jäänyt niin lyhyeksi, että aloitus päätettiin siirtää jo kyseisen vuoden tammikuulle. Helsingin Sanomien Markku Lahden mukaan SPL oli alun alkaenkin halunnut britin aloittavan työssään jo vuoden alusta.²²⁵ Aloitusajan kohdan aikaistuminen tarkoitti Palloliitolle lisäkustannuksia, sillä se joutui maksamaan Hodgsonin entiselle seuralle Viking Stavangerille korvausta sopimuksen purkamisesta

²²¹ Lahti, ”Hodgson kallis hankinta Palloliitolle” (art.). HS 19.8.2005; Rönkä, ”Englantilainen sotilas” (art.). UL 19.8.2005.

²²² Miettinen, ”Hodgson muuttaa Suomeen asumaan” (art.). HS 18.8.2005.

²²³ ”Hodgson hakee hattutempua” (art.). HS 20.8.2005.

²²⁴ Miettinen, ”Toppari Tihinen odottaa uutta työpaikkaa” (art.). HS 25.5.2006.

²²⁵ Lahti, ”Hodgson kallis hankinta Palloliitolle” (art.). HS 19.8.2005.

britin kanssa. Toisaalta Hodgsonin tasoisen valmentajan värväämisen tiedettiin olevan Palloliitolta joka tapauksessa kovan luokan taloudellinen satsaus.²²⁶ Kumpikaan tutkitavista lehdistä ei kuitenkaan uskonut Hodgsonin tulevan Suomeen rahan vuoksi. Urheilulehden mukaan SPL:n britille maksama korvaus olikin suurin piirtein samaa luokkaa kuin mitä hän sai aiemmalta työnantajaltaan Vikingiltä.²²⁷

Mitä syitä lähteenä käytettävissä lehdissä sitten esitettiin Roy Hodgsonin päätökselle tulla Suomeen? Britti kertoi itse päätökselleen Urheilulehden haastattelussa neljä syytä: Suomi maana ja Suomen mahdollistama elämänlaatu, halu palata kansainvälisen jalkapallon pariin, mahdollisuus työskennellä laadukkaiden pelaajien kanssa sekä haaste siitä, että Suomi ei ollut vielä koskaan onnistunut pääsemään arvokisojen lopputurnaukseen.²²⁸ Hodgsonin luettelemat syyt olivat siis pitkälti samoja kuin edellisellä vuosikymmenellä Suomeen saapuneella Richard Möller Nielsenillä. Urheilulehden Antti J. Peltonen pohti myös samalla tavalla kuin Helsingin Sanomissa oli tehty tanskalaisen kohdalla, että Hodgson saattoi nähdä Suomen maajoukkueen valmentamisen pitkän uran päättävänä eläkevirkana ja viimeisenä mahdollisuutena nähdä maailmaa.²²⁹

Edellä mainittujen syiden lisäksi Urheilulehdessä nostettiin esille mahdollisena syynä Hodgsonin halu edetä urallaan vielä kerran jalkapalloilevan maailman kirkkaimpiin parrasvaloihin. Italialaisen suurseuran Inter Milanin päävalmentajana toiminut britti oli kahden Norjassa vietetyn vuoden myötä jäänyt pitkälti kansainvälisen huomion ulkopuolelle. Urheilulehdessä pohdittiinkin jo elokuussa 2006 ennen EM-karsintarupeaman alkua, että Hodgson saattoi jopa ensisijaisesti olla Suomessa antamassa työnäytettä kansainvälisesti merkittävämpiin valmentajanvirkeihin.

Mitä A-maajoukkueen johtaminen lopulta merkitsee Helsinkiin muuttaneelle kiistatta erinomaiselle jalkapallovalmentajalle? Onko se Hodgsonille kokonaisvaltainen prosessi, jonka aikana hän pyrkii vaikuttamaan suomalaisen jalkapalloilun kehittämiseen eri tasoilla ja eri toimijoiden kanssa niin kuin hän teki valmentaessaan Sveitsiä 90-luvulla? Vai onko hän täällä ensisijaisesti hakemassa itselleen työnäytettä jonnekin Suomea

²²⁶ Lahti, ”Isoa vonkaletta kannattaa pyytää” (art.). HS 20.8.2005; HS 17.1.2006.

²²⁷ Rönkä, ”Onnittelut” (pk.). UL 19.8.2005; Rönkä, ”Englantilainen sotilas” (art.). UL 19.8.2005; Lahti, ”Isoa vonkaletta kannattaa pyytää” (art.). HS 20.8.2005.

²²⁸ Peltonen, ”Totuuden hetki” (art.). UL 1.9.2006.

²²⁹ Peltonen, ”Yhden illuusion loppu” (art.). UL 11.8.2006.

*paljon parempaan paikkaan, jossa hänelle pystyttäisiin tarjoamaan joko taloudellisesti tai urheilullisesti nykyistä kiinnostavampaa toimenkuvaa?*²³⁰

Urheilulehden pohdinnoille lisäpontta antoi vain yksien karsintojen ajaksi sopimuksen tehneen Hodgsonin haluttomuus sitoutua pitempiaikaiseen pestiin.²³¹ Lehden voidaan katsoa olleen oikeilla jäljillä pohdinnassaan, sillä Roy Hodgson valmensi Suomea vain yksien karsintojen ajan ennen siirtymistään kansainvälisesti seuratumpiin ja rahakkaampiin valmennustehtäviin. Suomesta lähdettyään hän on toiminut esimerkiksi Englannin Valioliigan suurseuroihin lukeutuvan Liverpoolin managerina ja vuodesta 2012 lähtien Hodgson on johtanut Englannin maajoukkueen peliä.²³² Ilman onnistuneeksi osoittautunutta rupeamaa Suomessa eivät kyseiset pestit olisi olleet britille välttämättä enää mahdollisia.

Hodgson otettiin tutkittavissa lehdissä tyytyväisinä vastaan maajoukkueen päävalmentajaksi. Helsingin Sanomissa kirjoitettiin britin tuovan maajoukkueelle merkittävästi uskottavuutta ja lehden mukaan hän vaikuttikin erinomaiselta valinnalta päävalmentajan tehtävään. Hodgsonin uskottavuutta lehden silmissä lisäsi se, että hän oli aiemmin johdattanut Sveitsin A-maajoukkueen arvoturnaukseen kahteen otteeseen 1990-luvun puolivälissä. Englantilaisen kirjoitettiin murtaneen Sveitsissä maan jalkapalloon syvälle juurtuneen tappioasenteen. Nyt toivottiin miehen kykenevän samaan Suomessa.²³³ Itse valintamenettelystä Helsingin Sanomien Heikki Miettinen antoi poikkeuksellisen kovaa kritiikkiä Suomen Palloliittoa kohtaan. Hän nimitti mielipidekirjoituksessaan prosessia päävalmentajakaruselliksi, jota erilaiset huhumyllyt ja spekulatiot olivat pyörittäneet. Lehdessä kirjoitettiin Jyrki Heliskosken väliaikaiskauden viimeisen ottelun jälkeen, että Antti Muurisen erottaminen oli ollut SPL:lta virhe, koska sen myötä päävalmentajakysymys ja maajoukkueen tilanne yleisemmällä tasolla olivat menneet sekaisin.²³⁴ Muurisen erottamista ei kritisoitu lehdessä muuten kuin erottamisesta aiheutuneen sekavan tilanteen osalta.

²³⁰ Peltonen, ”Yhden illuusion loppu” (art.). UL 11.8.2006.

²³¹ Ks. esim. Kauhala, ”Sir Roy” (art.). UL 22.12.2006; Rönkä, ”Mitä seuraavaksi, Mr Hodgson?” (pk.). UL 23.11.2007.

²³² A Profile of Roy Hodgson, England Manager, The FA, elektr. dokumentti.

²³³ Lahti, ”Hodgson ei höpötä” (art.). HS 6.9.2006; Miettinen, ”Maajoukkueen tuleva päävalmentaja Hodgson vaatii innostunutta ilmapiiriä” (art.). HS 13.10.2005.

²³⁴ Miettinen, ”Hodgson hyppää karusellin kyytiin” (mielipide). HS 16.8.2005; Pusa, ”Muurisen potkut oli virhe” (kolumni). HS 14.10.2005.

Myös Urheilulehdessä korostettiin Hodgsonin auktoriteetin ja karisman mukana tullutta uskottavuutta ja johtajuutta. Lehden mukaan englantilainen oli valmentaja, jota pelaajien oli helppo arvostaa ja uskoa, mutta joka toisaalta herätti pelaajissa myös sopivissa määrin pelkoa.²³⁵ Airion ja Waldenin mukaan maajoukkueen pelaajat ja taustahenkilöt puhuttelivatkin Hodgsonia brittiläiseen tapaan nimellä *Boss*.²³⁶ Oiva osoitus britin tuomasta uskottavuudesta oli myös se, että Sami Hyypiä kertoi sekä Helsingin Sanomien että Urheilulehden haastattelussa jatkaneensa maajoukkueuraansa osittain siksi, että päävalmentajaksi oli valikoitunut juuri Hodgson.²³⁷ Pitkäaikaisen luottotopparin lausunnoista voi päätellä, että Urheilulehdessä esitetyissä epäilyissä Antti Muurisen ja maajoukkueen pelaajien välisestä luottamuspulasta oli totuuspohjaa. Airion ja Waldenin mukaan maajoukkueessa pelättiin yleisemminkin jonkinlaista kokeneiden pelaajien lopettamisaltoa Muurisen kauden lopulla. Hodgsonin tultua ruoriin ei yksikään pelaaja kuitenkaan lopettanut.²³⁸

Urheilulehden suhtautumisessa Hodgsonin saapumiseen oli nähtävissä turhautumista auktoriteettinsa menettäneeksi katsottuun Antti Muuriseen. Kuin kontrastina ”verkka-reidensa ja viiksiensä vangiksi”²³⁹ jääneelle Muuriselle, maajoukkueen peräsimeen oli nyt saatu mies, jonka:

– – *olemus on rauhallinen. Hänen ulkoasunsa tukee vaikutelmaa ihmisestä, joka on elämänsä aikana ollut muutamassa tiedotustilanteessa ennen tätäkin. Tummat kengät, tumma valkoliituroitainen puku, vaaleansininen kauluspaita, keltamustanoloinen kravatti, huoliteltu kampaus ja imago-pinssi vasemmassa rintamuksessa. – – Hodgson vaikuttaa innostuneelta, asiantuntevalta, rehelliseltä, itsevarmalta, autoritääriseltä, ja suoralta. Sellaiselta jalkapallovalmentajalta, joka tietää olevansa niin hyvä jalkapallovalmentaja, ettei hänen tarvitse korostaa sitä omalla käytöksellään.*²⁴⁰

²³⁵ Rönkä, ”Englantilainen sotilas” (art.). UL 19.8.2005; Rönkä, ”Where are you, Roy?” (kolumni). UL 23.3.2007.

²³⁶ Airio & Walden 2010, 297.

²³⁷ Kauhala, ”Ohi puolimatkan krouvista” (art.). UL 26.1.2007; Miettinen, ”Pitkät peliurat loppusuoralla” (art.). HS 21.11.2007.

²³⁸ Airio & Walden 2010, 300.

²³⁹ Peltonen, ”MM-Media-Makedonia” (kolumni). UL 5.8.2005.

²⁴⁰ Peltonen, ”Roy of Finland ja kolme iloista rosvoa” (kolumni). UL 26.8.2005.

Lehden suhtautumisessa Hodgsoniin oli havaittavissa jopa jonkinasteista palvontaa jo ennen kuin hän oli ehtinyt toimia maajoukkueen valmentajana otteluakaan. Lehdessä kirjoitettiin täydellisen oxfordilaisesti englantia lausuvasta britistä, jolla oli johtajuutta, karismaa, kielitaitoa, ihmistuntemusta, itsevarmuutta, uskottavuutta, avoimuutta, kriisinsietokykyä, taktista osaamista, voittamisen tietotaitoa, kansainvälistä menestystä ja henkilökohtaista arvokisakokemusta. Hodgsonin palkkaaminen olikin Urheilulehden mukaan parasta, mitä suomalaisessa jalkapalloilussa oli pitkään aikaan tapahtunut.²⁴¹ Negatiivisia adjektiiveja brittiä käsitelleistä kirjoituksista ei päävalmentajapestin alkuaikana löytynytäkään.

Urheilulehdessä korostettiin Suomen A-maajoukkueen saavan Roy Hodgsonista valmentajan, jolle tulokset olivat kaiken tekemisen keskiössä.²⁴² Myös tältä osin englantilainen nähtiin täydellisenä ääripäänä näyttävään pelityyliin pyrkimisestä syytettyyn Muuriseen verrattuna. Lehden päätoimittaja Jukka Rönkä kirjoittikin heti Hodgsonin tulon varmistuttua seuraavaa:

*Suomi saa Hodgsonista päävalmentajan, jonka jalkapalloilullinen filosofia on pohjimmiltaan yksiulotteinen: tärkeintä ei ole se, miten jalkapalloa pelataan, vaan se miten siinä menestytään. Kun Antti Muurisen aikakaudella menestystä mitattiin erilaisilla graafisilla käyrillä ja sillä, oliko pallo ollut Suomen hallussa enemmän vai vähemmän kuin viisi vuotta aiemmin, Hodgsonin aikakaudella menestyksen mittariksi kelpaavat vain tulokset – se, pääseekö Suomi hänen johdollaan arvokisojen lopputurnaukseen vai ei? – jos Suomi selviytyy vuoden 2008 EM-lopputurnaukseen, kukaan ei tule kysymään Hodgsonilta jälkikäteen sitä, miten sinne mentiin: pelaamalla omaa peliä vai potkimalla kaikkea, mikä kentällä liikkui?*²⁴³

Urheilulehti antoi siis hyväksyntänsä britin ajattelutavalle, jossa lopputuloksen nähtiin ajavan kaiken muun edelle. Tämä oli lehdeltä odotettavaa, sillä niin voimakkaasti se oli kritisoinut Antti Muurista nimenomaan liiallisesta pelin näyttävyyden tavoittelusta tulosten kustannuksella.

²⁴¹ Rönkä, ”Englantilainen sotilas” (art.). UL 19.8.2005; Peltonen, ”Kaikki munat väärässä korissa” (art.). UL 27.1.2006.

²⁴² Ks. esim. Rönkä, ”Onnittelut” (pk.). UL 19.8.2005”; Rönkä, ”Englantilainen sotilas” (art.). UL 19.8.2005; Peltonen, ”Yhden illuusion loppu” (art.). UL 11.8.2008; Rönkä, ”0–2” (pk.). UL 1.9.2006.

²⁴³ Rönkä, ”Englantilainen sotilas” (art.). UL 19.8.2005.

Roy Hodgson pyrki tekemään Suomen maajoukkueen peräsimmä tuloksia nimenomaan luottamalla vahvaan puolustuspeliin. Urheilulehdessä tämä osattiin ennakoida, sillä lehdessä kirjoitettiin jo britin sopimuksen julkaisun aikoihin, että hänen valmentamillaan joukkueilla oli puolustusvoittoista jalkapalloa pelaavien joukkueiden maine.²⁴⁴ Kun EM-karsinnat lopulta alkoivat syyskuussa 2006 hienolla 1–3 vierasvoitolla Puolasta ja 1–1 tasapelillä Helsingin Olympiastadionilla Portugalia vastaan, Antti J. Peltonen kirjoitti Hodgsonin saaneen lyhyessä ajassa aikaan paljon.²⁴⁵ Puolustava pelityyli hyväksyttiin, koska sen avulla oli saavutettu positiiviset tulokset avausotteluista. Urheilulehdessä kirjoitettiin Suomen pelaavan englantilaisen alaisuudessa realistista jalkapalloa, joka nähtiin jälleen kerran vastakohtana Antti Muurisen idealistisen hyökkääväksi koetulle pelitavalle.²⁴⁶ Helsingin Sanomien haastattelussa myös britti itse korosti realistisia lähtökohtiaan muistuttamalla, että hän oli tullut valmentamaan Suomen maajoukkuetta, ei Brasiliia.²⁴⁷ Lausunto oli hyvä esimerkki Hodgsonin suorapuheisesta tavasta käsitellä mediaa.

Urheilulehti vakuuttui Suomen uudesta puolustuksen kautta lähtevästä pelisysteemistä, jolla saavutettiin myös tuloksia. Topias Kauhala ja Antti J. Peltonen jopa kirjoittivat maajoukkueen käyttämästä ”hodgsonilaisesta lähestymistavasta”, jonka toimittajat uskoivat jääväan pysyvämminkin osaksi Suomen maajoukkueen identiteettiä.²⁴⁸ Oman lähestymistavan lisäksi Urheilulehdessä puhuttiin ”hodgsonilaisesta filosofiasta”, jonka katsottiin koostuvan ”hodgsonilaisista peruspalkeista”.²⁴⁹ Britin pelitavan pohjalta kehitetyt termit korostivat entisestään Urheilulehden arvostavaa suhtautumista maajoukkueen päävalmentajaa kohtaan. Lehden parhaamalle Muuriselle ei vastaavalla tavalla omia pelifilosofioita nimetty.

Helsingin Sanomat piti puolustavasta ja realistisesta pelitavasta tunnetuksi tullutta Hodgsonia riskejä kaihtavana taktikkona. Yhtenä osoituksena riskittömyydestä pidettiin englantilaisen vankkaa uskoa kokemukseen pelaajavalinnoissaan. Lisäksi Hodgson ei tehnyt koko karsintojen aikana juurikaan muutoksia valitsemaansa joukkueeseen. Antti

²⁴⁴ Rönkä, ”Onnittelut” (pk.). UL 19.8.2005

²⁴⁵ Peltonen, ”Voitoilla eletään” (art.). UL 6.10.2006; Suomen maaottelut 2006. *Jalkapallokirja 2007*, 46–47.

²⁴⁶ Kauhala, ”Tie Bydgoszcin kautta Alpeille” (kolumni). UL 15.9.2006; Peltonen, ”Voitoilla eletään” (art.). UL 6.10.2006; Kauhala & Peltonen, ”Tuleeko auringon laskettua pimeys vai uusi valo?” (art.). UL 13.10.2006.

²⁴⁷ HS 25.8.2006.

²⁴⁸ Kauhala & Peltonen, ”Tuleeko auringon laskettua pimeys vai uusi valo?” (art.). UL 13.10.2006.

²⁴⁹ Kauhala, ”Sir Roy” (art.). UL 22.12.2006.

Muurinen oli toiminut pitkälti samalla tavalla kokeneisiin pelaajiin luottaen, mutta hänen kohdallaan valittu linja kirvoitti tutkittavilta lehdistä kritiikkiä.²⁵⁰ Hodgsonin kohdalla molemmat lehdet kuitenkin pääosin hyväksyivät britin valitseman linjan. Urheilulehdessä tosin kritisoitiin brittiä siitä, että hän ei ottanut esimerkiksi lupaavia Roman Eremenkoa tai Perparim Hetemaj'ta vahvemmin osaksi maajoukkuerinkiä.²⁵¹ Toisaalta kokemukseen luottaminen nähtiin osoituksena Hodgsonin tuloskeskeisestä ajattelutavasta. Britin ei odotettukaan tulevan Suomeen kehittämään lupaavista pelaajista maajoukkueen jalkapalloilijoita, vaan hänen ainoana tehtävänä nähtiin Suomen vieminen arvokisoihin.²⁵²

Jalkapallojournalismia kirjoitetaan nykyään niin paljon ja monenlaisiin julkaisuihin, että alalle voidaan katsoa kehittyneen useita erilaisia kirjoittamisen tyylejä. Yleistä jalkapalloaiheiselle kirjoittelulle, kuten urheiluaiheille yleensäkin, on erilaisten metaforien käyttö.²⁵³ Jarkko Palomäen mukaan uskonnosta kumpuavia metaforia ei suomalaisessa jalkapallokirjoittelussa 2000-luvun alkuun mennessä juurikaan näkynyt.²⁵⁴ Roy Hodgsonia koskevassa kirjoittelussa vuosina 2005–2007 esiintyi kuitenkin runsaasti uskonnollisia metaforia niin Helsingin Sanomissa kuin Urheilulehdessäkin. Urheilulehdessä esimerkiksi kirjoitettiin britin olevan ”pelastava enkeli”²⁵⁵, joka saapui Suomeen ”suurelle ristiretkelle”²⁵⁶ johdattamaan arvokisoja vaille jääneen kansan kohti ikuista tavoitettaan. Hodgson nähtiin siis eräänlaisena jalkapallon synnyinmaasta Englannista saapuvana jalkapallon uskonpuhdistajana, joka lopulta voisi johtaa Suomen jalkapallon arvoturnaukseen. Lisäksi Urheilulehdessä esimerkiksi toivottiin, että ”jalkapallojumalat”²⁵⁷ olisivat karsintalohkojen arvunnoissa Suomen maajoukkueelle suosiollisia ja Roy Hodgsonin ”sinivalkoiset lähetysaarnajat”²⁵⁸ saavuttaisivat otteluissaan mahdollisimman hyviä tuloksia.

²⁵⁰ Ks. esim. HS 25.8.2006; Miettinen, ”Nurmela viiden päävalmentajan pelaaja” (art.). HS 3.9.2006; Lehtola, ”Ruma vai viihdyttävä 0–0” (kolumni). HS 14.9.2007.

²⁵¹ Ks. esim. Lahti, ”Tuoretta verta maajoukkueeseen” (kolumni). UL 17.11.2006; Kauhala, ”Vauhdilla eteenpäin” (art.). UL 8.12.2006.

²⁵² Kauhala, ”Sir Roy” (art.). UL 22.12.2006.

²⁵³ Crolley & Hand 2002, 5–6.

²⁵⁴ Palomäki 2001, 75.

²⁵⁵ Peltonen, ”Ei vain Andorran ja Makedonian tähden” (art.). UL 2.9.2005.

²⁵⁶ Rönkä, ”Englantilainen sotilas” (art.). UL 19.8.2005; Rönkä, ”Vaun illan tullen katoaa ja tummuu aina pois” (art.). UL 8.6.2007.

²⁵⁷ Peltonen, ”Kaikki munat väärässä korissa” (art.). UL 27.1.2006.

²⁵⁸ Peltonen, ”Voitoilla eletään” (art.). UL 6.10.2006.

Myös Helsingin Sanomat käytti Hodgsonin päävalmentajakaudella kirjoittelussaan uskonnollisia metaforia. Kun A-maajoukkue aloitti heikosti menneistä harjoitusotteluista huolimatta EM-karsintarupeamansa voitokkaasti, lehti kirjoitti ”taivaan auenneen juuri oikeaan aikaan”²⁵⁹. Kun neljä päivää myöhemmin Suomi vielä pelasi kotonaan tasan karsintalohkon ennakkosuosikki Portugalia vastaan, kirjoitti Helsingin Sanomat karsintojen avausotteluista saavutettujen neljän pisteen vastaavan maajoukkueelle ”Pietarin kalansaalista”²⁶⁰. Näin siitä syystä, että maajoukkueen avausvastustajien oletettiin olevan Serbian ja Belgian ohella Suomen kovimpia haastajia taistelussa EM-turnauspaikasta.²⁶¹

Samaan tapaan kuin Richard Möller Nielsen 1990-luvulla tuli Roy Hodgson Suomeen taustallaan vahvat näytöt ja pitkä sekä menestyksenkäs ura eurooppalaisessa jalkapallossa. Tämä näkyi myös nimityksissä, joita tutkittavat lehdet käyttivät englantilaisesta. Etenkin Urheilulehti oli kehittämässään nimityksissä uudella vuosituhanella huomattavasti monipuolisempi ja aktiivisempi kuin 1990-luvulla. Yhteistä britistä käytetyille nimityksille oli kuitenkin niiden positiivinen sävy. Urheilulehden Hodgsonista käyttämiä nimityksiä olivat muun muassa tämän kokemusta ja taktista osaamista korostaneet ”kokenut huippuvalmentaja”²⁶², ”armoitettu ammattilainen”²⁶³, ”jalkapallotietäjä”²⁶⁴ ja ”kokenut kehäkettu”²⁶⁵. Omaperäisempiä nimityksiä britille olivat sairaana olevaa maajoukkuetta parantamaan tullee katsottu ”tohtori Hodgson”²⁶⁶ tai tämän kansalaisuuteen ja persoonaan viitanneet ”englantilainen herrasmies”²⁶⁷ ja ”Sir Roy”²⁶⁸. Helsingin Sanomat oli jälleen nimityksissään konservatiivisempi ja niukempi. Lehden kirjoituksissa maajoukkueen keulakuvaa kutsuttiinkin pääasiassa yksinkertaisesti päävalmentajaksi. Kerran lehti käytti englantilaisesta nimitystä ”seikkalija”²⁶⁹ ja kertaalleen häntä nimitettiin ”peluriksi”²⁷⁰, jolla viitattiin britin vahvana pidettyyn taktiseen osaamiseen. Negatiivisia tai halventaviksi katsottavia nimityksiä ei tutkittavissa lehdissä Hodgsonista käytetty.

²⁵⁹ Miettinen, ”Lentävä lähtö EM-karsintaan” (kommentti). HS 4.9.2006.

²⁶⁰ Lehtola, ”Pistevoitto” (kommentti). HS 8.9.2006.

²⁶¹ Miettinen, ”Hodgson näkee valoa Suomen lohossa” (art.). HS 28.1.2006.

²⁶² Rönkä, ”Roy Hodgsonista tulossa Suomen uusi päävalmentaja” (art.). UL 12.8.2005.

²⁶³ Kauhala, ”Niin lähellä, mutta niin kaukana” (art.). UL 23.11.2007.

²⁶⁴ Kauhala, ”Sir Roy” (art.). UL 22.12.2006.

²⁶⁵ Rönkä, ”Vaan illan tullen katoaa ja tummuu aina pois” (art.). UL 8.6.2007.

²⁶⁶ Peltonen, ”Kaikki munat väärässä korissa” (art.). UL 27.1.2006.

²⁶⁷ Kauhala, ”Vauhdilla eteenpäin” (art.). UL 8.12.2006.

²⁶⁸ Kauhala, ”Sir Roy” (art.). UL 22.12.2006.

²⁶⁹ ”Hodgson hakee hattutempua” (art.). HS 20.8.2005.

²⁷⁰ Lahti, ”Hodgson ei höpötä” (art.). HS 6.9.2006.

Vaikka suhtautuminen Roy Hodgsonia kohtaan oli tutkittavissa lehdissä suurimmilta osin positiivista, löytyi molemmista myös kritiikkiä häntä kohtaan. Helsingin Sanomissa kritisoitiin brittiä heikosti sujuneiden harjoitusmaaotteluiden vuoksi.²⁷¹ Urheilulehdessä sen sijaan osattiin ennen voittoa Puola-ottelua ennustaa, että Hodgsonin maajoukkue ei ollut valmistavalla jaksolla näyttänyt vielä todellisia kasvojaan. Lehden päätoimittaja Jukka Rönkä jopa ennakoi pääkirjoituksessaan rohkeasti Suomen hakevan Puolasta voiton.²⁷² Britin päätös luottaa valinnoissaan pieneen ja kokeneeseen pelaajarinkiin hyväksyttiin pitkälti positiivisten tulosten myötä, mutta Urheilulehdessä muistutettiin silti, että maajoukkueen päävalmentajana Hodgsonilla oli myös vastuu nuorten pelaajien sisäänajamisesta joukkueeseen.²⁷³ Nuorien pelaajien vähäinen määrä oli myös yksi syy, jonka vuoksi Urheilulehdessä epäiltiin Hodgsonin olevan Suomessa antamassa työnäytettä rahakkaampiin ympyröihin. Antti J. Peltonen epäili kolumnissaan britin kokemukseen panostamisen olevan merkki siitä, että hän ei ollut kiinnostunut suomalaisen jalkapallon kokonaisvaltaisesta kehittämisestä. Sen sijaan englantilaiselle nähtiin tärkeämpänä maajoukkueen lähitulevaisuuden menestys.²⁷⁴

Menestystä Hodgson pyrki siis tavoittelemaan ennen kaikkea vahvalla puolustuspelillä, johon yhdistyi mahdollisimman paljon riskejä välttävä pelaaminen. Suurimmilta osin puolustukseen panostaminen hyväksyttiin tutkittavissa lehdissä, mutta brittiä myös kritisoitiin liiallisesta varovaisuudesta taktiikoissaan. Tällaista ylivarovaisuudesta kritisoimista aiheuttivat 1–1 kotitasapeli vajaalla pitkään pelannutta Portugalia vastaan, 0–0 tasapeli vieraisissa Armeniassa ja useissa kirjoituksissa karsintojen ratkaisuna pidetty 1–0 tappio vierasottelussa Azerbaidzhanissa.²⁷⁵ Armenialle ja Azerbaidzhanille menetetyt pisteet koettiin erityisen suurina pettymyksinä, sillä Helsingin Sanomissa muistutettiin, että Antti Muurisen aikakaudella Suomi ei menettänyt pisteitä etukäteen selvästi heikommiksi katsotuille maille.²⁷⁶ Urheilulehdessä kritisoitiin Hodgsonia myös maajouk-

²⁷¹ Miettinen, ”Voittoja, Hodgson, voittoja” (kolumni). HS 2.9.2006.

²⁷² Rönkä, ”0–2” (pk.). UL 1.9.2006.

²⁷³ Rönkä, ”Vaun illan tullen katoaa ja tummuu aina pois” (art.). UL 8.6.2007.

²⁷⁴ Peltonen, ”Itseään toistava kolumni” (kolumni). UL 24.11.2006.

²⁷⁵ Ks. esim. Pusa, ”Hävettävä esitys” (kommentti). HS 30.3.2007; Järviö, ”Romahtanut pilvilinna” (kolumni). HS 4.6.2007; Rönkä, ”Hänen majesteettinsa palveluksessa” (pk.). 5.4.2007; ”Ottelu ottelulta” (art.). UL 23.11.2007; Suomen maaottelut 2006. *Jalkapallokirja 2007*, 47; Suomen maaottelut 2007. *Jalkapallokirja 2008*, 52.

²⁷⁶ Järviö, ”Hodgsonin pakkovoitto” (kommentti). HS 15.11.2006; Miettinen, ”Unkari-pelin sateesta Portugalin ratkaisuiltaan” (art.). HS 19.11.2007.

kueen vaisusta peli-ilmeestä joissain karsintaotteluissa.²⁷⁷ Päätoimittaja Jukka Rönkä kirjoittikin Azerbaidzhan tappion jälkeen seuraavaa:

*Bakun katastrofissa ei ollut oleellista se, että Suomi hävisi ottelun, vaan se, että Suomi ei voittanut sitä – ja että Hodgson ei tehnyt ottelun aikana mitään herättääkseen Suomen taistelemaan voitosta. Toinen suuri Hodgsoniin kohdistuva kysymysmerkki liittyy joukkueen yleiseen ilmeeseen ja asenteeseen. Kuinka on mahdollista, että joukkue, joka on johtanut koko talven EM-karsintalohkoaan ja jolla on ainutlaatuinen tilaisuus kirjoittaa suomalaista jalkapallohistoriaa, on kentällä niin hengetön ja vaisu mitä Suomi oli Bakussa?*²⁷⁸

Samassa pääkirjoituksessa Rönkä antoi myös Urheilulehdelle harvinaisesti kehuja Antti Muuriselle. Päätoimittajan mukaan Muurinen oli ollut nimenomaan taitava virittämään maajoukkueen pelaajat henkisesti otteluihin.²⁷⁹

Jälkikäteen voisi pohtia, että varovaisella ja riskejä kaihtavalla taktiikalla Hodgson ajatteli myös omaa tulevaisuuttaan. Esimerkiksi karsinnat päättäneessä vierasottelussa Portugalissa Suomi olisi voitolla lunastanut paikan vuoden 2008 EM-lopputurnaukseen, mutta britti lähti silti otteluun totutun puolustusvoittoisella taktiikalla. Ottelu päättyikin maalittomaan 0–0 tasatulokseen, mikä tarkoitti Suomen jäävän jälleen kerran arvokisojen ulkopuolelle.²⁸⁰ Hodgsonin oman ansioluettelon kannalta vierastasapeli huippumaana pidettyä Portugalia vastaan ei kuitenkaan näyttänyt lainkaan pahalta. Urheilulehdessä pohdittiinkin, oliko riskitön linja britin mielestä Suomen maajoukkueelle paras tapa tavoitella EM-kisapaikkaa, vai ajatteliko hän myös omaa tulevaisuuttaan. Päätoimittaja Rönkä kirjoittikin karsintojen päätyttyä pettymykseen, että ”vaikka Suomi ei päässytkään jatkoon, Hodgson pääsi”.²⁸¹

Roy Hodgsoniin suhtauduttiin tutkittavissa lehdissä pääosin kunnioittavasti ja hänestä kirjoitettiin positiiviseen sävyyn. Helsingin Sanomissa kirjoitettiin Suomen miesten päässeen englantilaisen johdolla lähemmäksi arvokisoja kuin koskaan aiemmin, mistä

²⁷⁷ Rönkä, ”Vaani illan tullen katoaa ja tummuu aina pois” (art.). UL 8.6.2007.

²⁷⁸ Rönkä, ”Hänen majesteettinsa palveluksessa” (pk.). UL 5.4.2007.

²⁷⁹ Rönkä, ”Hänen majesteettinsa palveluksessa” (pk.). UL 5.4.2007.

²⁸⁰ Suomen maaottelut 2007; *Jalkapallokirja 2008*, 56.

²⁸¹ Rönkä, ”Urheilun vuosi 2007: maaliskuu – Joku meni jatkoon” (artikkeli). UL 21.12.2007.

suuri kiitos kuului lehden mukaan päävalmentajalle.²⁸² Urheilulehdessä puolestaan kirjoitettiin Hodgsonin osoittaneen, mikä merkitys päävalmentajalla oli maajoukkueen menestyksen kannalta. Päätoimittaja Rönkän mukaan britin merkittävimpiä saavutuksia oli se, että hän teki Suomesta äärimmäisen vaikeasti voitettavan joukkueen mille tahansa vastustajalle.²⁸³ Rönkä kirjoittikin englantilaisesta seuraavalla tavalla:

Hodgson toi pukuhuoneeseen auktoriteettia ja johtajuutta, mikä lisäksi hänellä oli kykyä keskittyä oleelliseen. Jalkapalloromantikot voivat toki puhua Suomen A-maajoukkueesta ja kauniista pelistä samassa lauseessa, mutta Hodgson ymmärsi, että Suomen on pakko pelata vahvuuksillaan – puolustuksen kautta.²⁸⁴

Molemmat tutkittavat lehdet olisivat mielellään nähneet Roy Hodgsonin jatkavan Suomen A-maajoukkueen päävalmentajana vielä karsittaessa vuoden 2010 MM-lopputurnaukseen Etelä-Afrikkaan. Hyvät tulokset Suomen peräsimmästä oli kuitenkin huomattu myös muualla Euroopassa. Todennäköisenä pidettiin, että britti ei Suomeen enää jäisi.²⁸⁵ Helsingin Sanomissa kirjoitettiinkin 1. joulukuuta 2007 englantilaisen jättävän jäähyväiset Suomelle.²⁸⁶ Hodgsonin oli tarkoitus jatkaa uraansa jo aiemmin valmentamansa Inter Milanin palveluksessa Italiassa, mutta hänen seuraavaksi kohteekseen muuttuikin lopulta Englannin Valioliigassa pelannut Fulham FC.²⁸⁷

2.2. Ikääntyvä monarkki ja menetetty tulevaisuus

Helsingin Sanomien Heikki Miettinen kirjoitti vuonna 1995 ammattilaisuuden olevan suomalaisille jalkapalloilijoille jo arkipäivää. Tuolloin yhteensä 18 suomalaista jalkapalloilijaa tienasi elantonsa jalkapalloilemalla ulkomailla.²⁸⁸ Vuoteen 2006 mennessä ulkomailla pelaavien ammattilaisten määrä oli nelinkertaistunut, kun ulkomaisissa jalkapallosarjoissa tilipussiaan kartuttavia suomalaispelaajia oli jo seitsemisenkymmen-

²⁸² HS 23.11.2007.

²⁸³ Rönkä, ”Mitä seuraavaksi, Mr Hodgson?” (pk.). UL 23.11.2007.

²⁸⁴ Rönkä, ”Mitä seuraavaksi, Mr Hodgson?” (pk.). UL 23.11.2007.

²⁸⁵ Ks. esim. Miettinen, ”Palloliittoa odottaa iso haaste” (kommentti). HS 23.11.2007; Lehtola, ”Epäonni tänään voi ratkaista päävalmentajan jatkon” (kolumni). HS 25.11.2007; Rönkä, ”Mitä seuraavaksi, Mr Hodgson?” (pk.). UL 23.11.2007; Kauhala, ”Kohtalon hetki” (art.). UL 30.11.2007.

²⁸⁶ Färdig, ”Roy Hodgson jätti jäähyväiset Jari Litmaselle ja Palloliitolle” (art.). HS 1.12.2007.

²⁸⁷ HS 29.12.2007.

²⁸⁸ Miettinen, ”Ammattilaisuus alkaa olla arkipäivää” (art.). HS 2.12.1995.

tä.²⁸⁹ Ammattilaisuudesta olikin tullut jo itsestäänselvyys, eikä sitä nostettu tutkittavien lehtien kirjoituksissa erikseen esille samalla tavalla kuin kymmenen vuotta aiemmin. Myös Suomen miesten A-maajoukkue koostui jo lähes täysin ulkomailta pelaavista pelaajista. Helsingin Sanomissa kirjoitettiin toukokuussa 2005 Tampere Unitedia edustaneen maalivahti Mikko Kavénin olleen ainoa kotimaan sarjassa pelannut, jonka päävalmentajana vielä toiminut Antti Muurinen oli valinnut maaotteluihin Tanskaa ja Hollantia vastaan.²⁹⁰

Itkosen ja Nevalan mukaan jalkapallon globalisoituminen kiihtyi selkeästi 1990-luvun puoliväliin tultaessa. Tuolloin alkoi myös kiihtyvä suomalaispelaajien virta ulkomaisiin ammattilaisjärjestöihin, joka sai entistä enemmän vauhtia siirtokäytäntöjä mullistaneen Bosman-tapauksen myötä.²⁹¹ Vuosiin 2005–2007 mennessä jalkapallon globalisoituminen oli ehtinyt olla täydessä vauhdissa jo noin 20 vuotta. Tämä näkyikin Urheilulehden kirjoittelussa siten, että lehdessä alettiin odottaa jo ensimmäisiä ulkomaille ammattilaisiksi lähteneitä takaisin Suomeen.²⁹² Ulkomailta uraa luoneiden ja jalkapallomaailman pyörteissä rutinoituneiden ammattilaisten odotettiin siis tuovan omalla kokemuksellaan nostetta suomalaiseen jalkapalloon. Vielä 1990-luvulla ammattilaisuus oli niin tuore asia, että paluumuuttajia ei Suomeen osattu odottaa.

Ammattilaisten määrän moninkertaistuttua suomalainen jalkapallo oli saanut Jari Litmasen rinnalle tukun muitakin laatupelaajia. Tämä näkyi myös sekä Helsingin Sanomien että Urheilulehden kirjoittelussa. Molemmat lehdet kirjoittivat suomalaisista maailmanluokan pelaajista, joihin laskettiin kuuluvan ainakin englantilaisseura Liverpoolissa menestyksekkäästi pelannut ja kapteenin nauhaakin kantanut Sami Hyypiä sekä niin ikään uraa pitkälti Englannin sarjoissa luoneet Antti Niemi, Mikael Forssell ja Teemu Tainio.²⁹³ Urheilulehdessä kirjoitettiin Mestarien Liigan vuonna 2005 voittaneen Sami Hyypiän jopa ottaneen askeleita kohti Jari Litmasen asemaa Suomen kaikkien aikojen parhaana jalkapalloilijana.²⁹⁴ Myös Teemu Tainion uraa kohtaan Urheilulehdellä oli poikkeuksellisen kovia odotuksia. Lehdessä esimerkiksi kirjoitettiin tammikuussa 2005

²⁸⁹ Itkonen & Nevala 2007, 19–20.

²⁹⁰ Malinen, ”Kakkosmaalivahti Kaven kelpasi ainoana kotimaan liigapelaajista” (art.). HS 22.5.2005.

²⁹¹ Itkonen & Nevala 2006, 74.

²⁹² Kauhala, ”Kuolkoon se pienen pieni ero” (art.). UL 9.6.2006.

²⁹³ Ks. esim. ”Suomalaispelaajien arvot” (lista). UL 7.1.1995; Miettinen, ”Mikael Forssell on valmis vaihtamaan Valioliigaseuraa” (art.). HS 1.6.2005; Rönkä, ”Vetoamus Antti Niemelle” (pk.). UL 10.2.2006; Lahti, ”Hodgson ei höpötä” (art.). HS 6.9.2006.

²⁹⁴ Gard, ”Jättiläisen tähtihetki” (art.). UL 20.5.2005.

ranskalaisessa Auxerressa pelanneen Tainion olevan suomalaisen jalkapallon seuraava maailmanluokan tähti.²⁹⁵

Uusista suomalaisista menestyspelaajista huolimatta Jari Litmanen oli edelleen erityisessä asemassa molempien tutkittavien lehtien kirjoittelussa. Urheilulehden Antti J. Peltonen jopa kysyi vuoden 2005 kesäkuussa kirjoittamassaan artikkelissa dramaattisesti, että olisiko suomalaisessa jalkapallossa lainkaan elämää Litmasen uran päättymisen jälkeen.²⁹⁶ Samalla dramaattisuudella aiheesta kirjoitti lehteen myös Topias Kauhala, jonka mukaan kukaan ei voisi milloinkaan ottaa Litmasen paikkaa Suomen maajoukkueessa. Kauhala vertasi tilannetta Brasilian ja Argentiinan maajoukkueisiin. Brasiliassa kukaan ei Kauhalan mukaan tulisi milloinkaan korvaamaan Peleä, eikä Argentiinassa Maradonaa.²⁹⁷ Kalle Virtapohjan mukaan urheilujournalismin kieli on usein dramatisoivasti liioittelevaa ja erittäin tunnepitoista. Tämä näkyi myös Urheilulehden Jari Litmasta koskeneessa kirjoittelussa.²⁹⁸

Litmasen erityinen asema näkyi myös hänestä käytetyissä nimityksissä tai pikemminkin nimityksessä, jolla korostettiin hänen merkittävyyttä ja ainutlaatuista asemaa suomalaisessa jalkapallossa. Urheilulehden kirjoituksissa Litmasesta käytettiin vuosina 2005–2007 useaan otteeseen nimitystä ”kuningas”²⁹⁹. Kaiken kaikkiaan nimitys esiintyi lehden kirjoituksissa jälkimmäisten tarkasteluvuosien aikana kymmenen kertaa. Myös kirjoitustyyliltään konservatiivisempi Helsingin Sanomat käytti kirjoituksissaan Litmasesta samaa nimitystä kertaalleen.³⁰⁰ Nykyään tuo kuningas nimitys on varsin yleisessä käytössä Litmasesta puhuttaessa, mihin esimerkiksi tutkittavien lehtien kirjoittelulla on varmasti ollut osansa.

Edellä mainitun nimityksen lisäksi Litmasesta kirjoitettiin muutenkin jopa palvovaan sävyyn etenkin Urheilulehdessä. Esimerkiksi Topias Kauhala kirjoitti Litmasen olevan ”sinivalkoisen jalkapallohistorian suurin legenda”.³⁰¹ Samaan tapaan kuin Roy Hodgsonin kohdalla käytettiin myös Litmasta käsitelleessä kirjoittelussa uskonnollisia metaforia, mikä kertoo Urheilulehden hänelle antamasta erityisestä arvostuksesta ja asemasta.

²⁹⁵ ”Suomalaispelaajien arvot” (lista). UL 7.1.2005.

²⁹⁶ Peltonen, ”Siinäkö se sitten oli?” (art.). UL 10.6.2005.

²⁹⁷ Kauhala, ”Moskovan valot” (art.). UL 6.10.2006.

²⁹⁸ Virtapohja 1998, 65.

²⁹⁹ Ks. esim. Kauhala, ”Moskovan valot” (art.). UL 6.10.2006; ”20 Pohjoismaiden parasta jalkapalloilijaa” (lista). UL 19.1.2007; Kauhala, ”Niin lähellä, mutta niin kaukana” (art.). UL 23.11.2007.

³⁰⁰ Lehtola, ”Maajoukkueelle uusi päävalmentaja. Heti!” (kolumni). HS 11.6.2005.

³⁰¹ Kauhala, ”Anyway, anyhow, anywhere?” (art.). UL 7.9.2007.

Lehden päätoimittaja Jukka Rönkä kirjoitti, että Litmasen oltua loukkaantuneena sivussa kahdesta karsintaottelusta maajoukkueelta oli puuttunut se ”ihme, joka olisi muuttanut veden viiniksi”.³⁰² Litmasen liiankin tärkeänä nähty pelillinen merkitys oli kuitenkin Urheilulehden mukaan myös ongelma. Lehdessä kirjoitettiin, että 35-vuotias ja puolirampa maajoukkueen kapteeni ei voisi kannatella Suomen maajoukkuetta enää kovin pitkään.³⁰³ Kuitenkin päätoimittaja Rönkän mukaan Litmanen oli edelleen ainutlaatuisen tärkeä pelaaja maajoukkueelle.

*Vaikka Teemu Tainio, Mika Väyrynen, Alexei Eremenko ja Roman Eremenko ovat kaikki suomalaisen mittapuun mukaan huipputaitavia ja teknisiä pelaajia, heitä ei voi edes verrata jalkapalloilijoina Litmaseen. – – Litmasen arvo maajoukkueelle ei ole mitattavissa vain Litmasen itsensä kautta. Hän on tehnyt – ja tekee edelleenkin – loistavan pelinlukutaitonsa ja loistavan syöttötekniikkansa ansiosta myös muista pelaajista parempia jalkapalloilijoita.*³⁰⁴

Rönkän mukaan ongelma ei siis ollut siinä, että Litmanen oli yli 30-vuotiaana edelleen maajoukkueen tärkein yksittäinen pelaaja, vaan siinä, että hänen rinnalleen ei ollut noussut vastaavan tason vastuunkantajia.

1990-luvun puolivälissä maajoukkueen tilanne ja tulevaisuus nähtiin sekä Helsingin Sanomissa että Urheilulehdessä pelaajamateriaalin osalta positiivisena. Kymmenen vuotta myöhemmin etenkin Urheilulehti ei ollut yhtä positiivinen arvioissaan suomalaisen pelaajatuotannon laadusta. Lehden näkemyksen mukaan Suomella oli korkeintaan 15–18 kansainvälisen tason pelaajaa, mikä ei ollut riittävän suuri määrä säännöllisesti arvoturnauksiin haluavalle maajoukkueelle. Lisäksi suomalaispelaajien lahjakkuus jakautui lehden mukaan siten epätasaisesti, että maajoukkueella oli esimerkiksi kaksi maailmanluokan maalivahtia, mutta joillakin muilla pelipaikoilla oli hankaluuksia löytää edes yhtä maajoukkueetason pelaajaa. Etenkin laitapuolustajien ja maalintekoon kykenevien hyökkääjien osalta Suomen materiaalin nähtiin olevan auttamattoman kapea. Urheilulehdessä katsottiin myös maajoukkueen tulevaisuuteen varsin pessimistisinä.

³⁰² Rönkä, ”Viimeinen syöttö” (art.). UL 16.11.2007.

³⁰³ Rönkä, ”Hänen majesteettinsa palveluksessa” (pk.). UL 5.4.2007; Rönkä, ”Viimeinen syöttö” (art.). UL 16.11.2007.

³⁰⁴ Rönkä, ”Viimeinen syöttö” (art.). UL 16.11.2007.

Lehden mukaan suuri osa kansainvälisen tason pelaajiksi katsotuista oli jo uransa ehto-
toopuolella, eikä nuorista ollut nousemassa vastaavan tason korvaajia.³⁰⁵

Helsingin Sanomat yhtyi Urheilulehden näkemykseen suomalaisen pelaajatuotannon
ongelmista. Lehteen kolumnia kirjoittanut Erkki V. Lehtola kirjoitti A-maajoukkueen
ikääntyvistä runkopelaajista ja vaisulta näyttäneestä nuorten pelaajien esiinmarssista
seuraavasti:

*Vielä vuosituhannen alussa Suomen maajoukkueen tulevaisuus vaikutti va-
loisalta. Ryhmään nousi nuoria lahjakkuuksia, kokenut kaarti pysyi ehjä-
nä, ja peli sekä tulokset paranivat. Spekulointi lopputurnaustaikasta oli
perusteltua. Ei enää. Vanhat valttimme Jari Litmanen ja Antti Niemi lois-
tavat poissaolollaan, iso osa avainpelaajista ikääntyy, eikä surkeasti pär-
jänneessä 21-vuotiaiden maajoukkueessa jalostu timantteja.*³⁰⁶

Molempien tutkittavien lehtien näkemys siis oli, että Suomen miesten A-maajoukkueen
tulevaisuuden näkymät eivät olleet kovin valoisat. Urheilulehdessä kirjoitettiin lisäksi,
että suomalaisessa jalkapallossa hukattiin nekin harvat lahjakkuudet, joita maan juniori-
tuotanto kykeni kasvattamaan. Lehden mukaan uusia Jari Litmasia tai Mikael Forssel-
leita ei alati kasvaneista harrastajamääristä huolimatta ollutkaan näköpiirissä.³⁰⁷ Topias
Kauhala pohtikin kirjoituksessaan, että olisiko arvokisapaikasta haaveileminen lähivuo-
sina enää edes realistista, sillä maajoukkue oli hänen mukaansa heikentynyt yksilötasol-
la niin nopeassa tahdissa.³⁰⁸ Joka tapauksessa Suomen maajoukkueen oli Kauhalan mu-
kaan perustettava pelinsä jatkossa entistä enemmän tiiviiseen joukkuepelaamiseen, sillä
uuden sukupolven parhaidenkaan yksilöiden ratkaisuvoiman ei katsottu olevan esimer-
kiksi juuri Litmasen tai Forssellin asettamalla tasolla.³⁰⁹

2000-luvun puolivälissä alkoi uutena ilmiönä näkyä maahanmuuttajataustaisten pelaa-
jien aiempaa suurempi määrä Suomen A-maajoukkueessa.³¹⁰ Sekä Helsingin Sanomien
että Urheilulehden kirjoituksissa myös maajoukkueen suurimpina tulevaisuuden lupauk-
sina pidetyt Roman Eremenko ja Perparim Hetemaj olivat maahanmuuttajataustaisia.

³⁰⁵ Rönkä, ”Kohtaaminen Teplicessä” (art.). UL 24.3.2005.

³⁰⁶ Lehtola, ”Maajoukkueen peli tuusan nuuskana” (kolumni). HS 14.10.1995.

³⁰⁷ Rönkä, ”Hukattu suuruus” (pk.). UL 17.11.2006; Kupila, ”Tuskaa ja parkua” (pk.). UL 6.7.2007.

³⁰⁸ Kauhala, ”Niin lähellä, mutta niin kaukana” (art.). UL 23.11.2007.

³⁰⁹ Kauhala, ”Kai ehjin siivin, me vielä joskus liidetään” (art.). UL 12.10.2007.

³¹⁰ Ngyuen, ”Ulkomaalaisyntyisiä jalkapalloilijoita yhä enemmän maajoukkueessa” (art.). HS 24.5.2007.

Lisäksi maajoukkueessa tärkeässä roolissa pelasivat jo Romanin isovelji Alexei Eremenko junior sekä Kosovosta Suomeen 1990-luvun alussa muuttanut Shefki Kuqi. Erkka V. Lehtola kirjoittikin Helsingin Sanomien kolumnissaan, että suomalaisen jalkapallon kannalta olisi parasta, että Suomeen otettaisiin jatkossa aiempaa enemmän maahanmuuttajia.

Suomen väestö ikääntyy. Matti Vanhasen hallitus varautuu uhkaavaan työvoimapulaan aktiivisella maahanmuuttopolitiikalla. Sen edistäminen on suomalaisen jalkapallonkin etu. Maajoukkue kaipaa eläköityvien litmasten ja hyypiöiden korvaajiksi pelaajia, jotka ovat syntymästään saakka imeet ja hengittäneet korkeaa jalkapallokulttuuria. Heitä, jolle jalkapallo on suuria tunteita, palavaa halua kehittyä ja kiihkeää voitontavoittelua. Siis eremenkoja.³¹¹

Suomen miesten A-maajoukkueen pelaajamateriaalin laatu oli etenkin Urheilulehden mukaan menossa heikompaan suuntaan 2000-luvun puolivälissä. Maan pelaajamyly ei jauhanut uusia huippulupauksia, minkä lisäksi aikaisempi poikkeuksellisen lahjakas sukupolvi oli vähitellen vetäytymässä pelikentiltä. Arvokisapaikan tavoittelun kannalta kehitys ei lehden mukaan ollut siis menossa toivottavaan suuntaan.

2.3. Moukkamaisella lajikulttuurilla opittavaa länsinaapurista

Jalkapallokulttuurin osalta tutkittavissa lehdissä nousi 2000-luvun tarkasteluvuosina esille osittain samoja teemoja kuin 1990-luvulla. Yksi näistä asioista oli maajoukkueen otteluiden yleisömääriin kohdistunut kritiikki, jota löytyi sekä Helsingin Sanomien että Urheilulehden kirjoituksista.³¹² Helsingin Sanomien Timo Järviö kirjoittikin kolumnissaan, että Suomen maajoukkueen ottelut täyttivät vielä vuonna 2007 Olympiastadionin pääasiassa vain silloin, kun ottelun toisena osapuolena oli riittävän nimekäs vastustaja.³¹³ Suomalaisen jalkapallon ei siis edelleenkään nähty olevan kansan syviin riveihin vetoavaa, mikä johtui edelleen pitkälti samasta syystä kuin aiemminkin: miesten maajoukkueen kansainvälisestä menestymättömyydestä.

³¹¹ Lehtola, ”Maahanmuuttajat maajoukkueen avuksi” (kolumni). HS 8.6.2007.

³¹² Järviö, ”Työnteko kannattaa” (kolumni). HS 8.9.2005; Peltonen, ”Kolarieffortti” (kolumni). UL 14.10.2005.

³¹³ Järviö, ”Sadon vuoden sykkeettömyys” (kolumni). HS 19.5.2007.

Urheilulehden kirjoituksissa suomalaisen jalkapallokulttuurin tilannetta verrattiin länsinaapuri Ruotsiin, jossa lehden mukaan oltiin lajituntemuksessa ja -kulttuurissa selkeästi Suomea edellä. Topias Kauhala kirjoitti kolumnissaan esimerkiksi Ruotsin pääsarjan ja miesten maajoukkueen otteluiden yleisömääristä kadehtivaan sävyyn.³¹⁴ Urheilulehden mukaan suomalainen jalkapallokulttuuri oli sukupolvia jäljessä arvokisojen vakiokalustoon kuuluneen naapurinsa kulttuuria. Topias Kauhalan mukaan jalkapallo ei saanut Suomessa riittävää huomiota ja panostusta osakseen, kun taas länsinaapurin tilanteesta hän kirjoitti seuraavasti:

Jalkapallo on Ruotsissa kaunein ja suurin laji. Se on kansakunnan silmäterä, jota hoivataan ja vaalitaan. Ruotsin jalkapalloa ei ole ikinä jätetty omille jaloille seisomaan, eikä koko urheilua ylipäättänsä.³¹⁵

Suomi puolestaan oli Urheilulehden kirjoitusten mukaan käytännössä ainoa maa Euroopassa, jossa jalkapallo ei ollut suurin urheilulaji. Tämä näkyi lehden mukaan myös maan jalkapallokulttuurin ohuutena. Urheilulehdessä jopa kirjoitettiin suomalaisen jalkapallokulttuurin moukkamaisuudesta, joka näkyi lehden mukaan esimerkiksi siinä, miten osa suomalaista mediaa kohteli Jari Litmasta.³¹⁶ Tutkittavia lehtiä tämä ei ainaakaan koskenut, sillä sekä Helsingin Sanomat että Urheilulehti kirjoittivat Litmasesta erittäin kunnioittavaan ja jopa palvovaan sävyyn.

Vuosina 2005 ja 2007 tarkasteltavien lehtien kirjoituksiin uutena ilmiönä ilmestyivät taloudesta tutut ilmaukset jalkapalloa käsitelleissä teksteissä. Seppo Pänkäläisen mukaan urheilujournalismi kytkeytyykin tänä päivänä yhä kiinteämmin talouteen ja viihdeteollisuuteen.³¹⁷ Urheilulehdessä kirjoitettiin esimerkiksi maajoukkueen päävalmentajan Antti Muurisen ”tulostavuuksista asemasta”³¹⁸ ja ”seuraajapörssistä”³¹⁹, johon listattiin mahdollisia Muurisen korvaajia. Roy Hodgsonin kohdalla lehti puolestaan kirjoitti, että sen kirjoitusten tarkoituksena ei ollut englantilaisen johdolla saavutetun ”menestyksen devalvoiminen”³²⁰, vaikka lehdessä esitettiin myös kritiikkiä britin johtamaa maajoukkuetta kohtaan. Helsingin Sanomissa taloudesta tuttua termistöä käytti kolum-

³¹⁴ Kauhala, ”Suomalaisesta kannattajakulttuurista” (kolumni). 2.6.2006.

³¹⁵ Kauhala, ”Kuolkoon se pienen pieni ero” (art.). UL 9.6.2006.

³¹⁶ ”Viikon comeback” (kommentti). UL 11.2.2005; Kauhala, ”Rule Britannia?” (kolumni). UL 30.6.2006.

³¹⁷ Pänkäläinen 1998, 5–6.

³¹⁸ Eronen, ”Suomalaisen huippujalkapallon puolesta” (mielipide). UL 13.5.2005.

³¹⁹ Rönkä, ”Muuriselle seuraaja kotimaasta” (art.). 15.4.2005.

³²⁰ Peltonen, ”Itseään toistava kolumni” (kolumni). UL 24.11.2006.

nissaan Erkkä V. Lehtola, jonka mukaan A-maajoukkueelle voitiin antaa ”positiivinen osavuosikatsaus”³²¹ tuloksellisesti hyvin alkaneiden EM-karsintojen alkupuoliskon jälkeen.

Matti Villgrenin mukaan suomalainen jalkapallo ja lajin ympärille kehittynyt kulttuuri kärsivät edelleen eräänlaisesta kansainvälisestä menestymättömyydestä johtuvasta periferiatraumasta³²². Tämä vaikuttaa Villgrenin mukaan myös suomalaiseen jalkapallojournalismiin. Tätä periferiatraumaa voisi helpottaa maan jalkapallon keulakuvan, miesten A-maajoukkueen yksikin merkittävä kansainvälinen onnistuminen. Periferiatraumasta ylipääsemisen kannalta riittävä onnistuminen voisi olla maajoukkueen selviytyminen kansainvälisiin arvoturnauksiin, sillä suomalaisten urheilijoiden menestys kansainvälisillä kentillä on perinteisesti ollut merkittävä kansallisylypeyden aihe.³²³ Suomen miesten jalkapallomaajoukkue ei ole toistaiseksi saavuttanut merkittävää kansainvälistä menestystä, mikä onkin varmasti vaikuttanut tutkittavien lehtien joukkuetta koskeneeseen kirjoitteluun.

Urheilulehden toimituksellisen linjan voidaan katsoa olleen selkeästi enemmän jalkapallon painoarvoa korostava 2000-luvun tarkasteluvuosina kuin kymmenen vuotta aiemmin. Lehdessä tapahtuneesta muutoksesta kertoo esimerkiksi se, että kun vuonna 1996 lehden päätoimittaja Lauri Karppinen kirjoitti tulevan vuoden suomalaisittain mielenkiintoisimmista urheilutapahtumista, ei jalkapallomaajoukkuetta mainittu sanallakaan. Vuoden 2005 viimeisessä lehdessä päätoimittaja Jukka Rönkä puolestaan kirjoitti tulevasta urheiluvuodesta seuraavalla tavalla:

*Jos nyt, viikko ennen vuoden vaihtumista, pitäisi nimetä ensi vuoden tärkein suomalainen urheiluhaaste, katseet kohdistuisivat yhteen joukkueeseen ja yhteen mieheen – Suomen jalkapallon A-maajoukkueeseen ja sen uuteen päävalmentajaan Roy Hodgsoniin.*³²⁴

Päätoimittaja Rönkä olikin itse kova jalkapallon ystävä ja hän käyttikin kirjoituksissaan lajista aika ajoin nimitystä pelien kuningas. Samaa nimitystä käytti myös Urheilulehden jalkapallotoimituksesta vastannut Antti J. Peltonen, joka omasi lisäksi myös vahvan

³²¹ Lehtola, ”Maajoukkueelle positiivinen osavuosikatsaus” (kolumni). HS 17.11.2006.

³²² Suomalaiset kokevat Suomen olevan syrjäisen sijaintinsa vuoksi sivussa Euroopan ja maailman tapahtumien keskipisteestä. Villgren 2007, 163.

³²³ Blom, Oinonen & Melin 2005, 17; Villgren 2007, 163.

³²⁴ Rönkä, ”Vuoden haaste” (pk.). UL 23.12.2005.

lajitaustan. Tämä näkyi varmasti Suomea nuorisomaajoukkueetasolla edustaneen Peltosen positiivisena suhtautumisena lajia kohtaan. Röngän ja Peltosen lisäksi Urheilulehdessä jalkapalloaiheista kirjoitti vuosina 2005–2007 Topias Kauhala. Myös hänen kirjoitustensa sävy oli selkeästi jalkapallomyönteinen. Lajin korostuneelle asemalle Urheilulehdessä ei varmasti ollut haittaa myöskään siitä, että lehteä kustantavan A-lehdet Oy:n hallituksen puheenjohtajana toimi jalkapalloseura HJK:n puheenjohtaja Olli-Pekka Lyytikäinen.³²⁵

Aiempaa merkittävämpi jalkapalloon panostaminen näkyi Urheilulehden kirjoituksissa myös taktisten analyysien selkeänä kehittymisenä 1990-luvun tarkasteluvuosien tasosta. Esimerkiksi kesäkuussa 2007 pelatun Serbia-ottelun jälkeen päätoimittaja Rönkä kirjoitti seuraavalla tavalla:

Hodgson laati Suomelle taktiikan, jonka seurauksena Serbiällä oli keskikentällä koko ajan yhden miehen ylivoima. Ja juuri tähän koko Serbia-ottelu ratkesi: Serbia sai tukittua miesylivoimansa turvin Suomelta keskikanavan käytön, ja kun Suomella ei alun perin ollut lainkaan laitahyökkääjiä ja sitä kautta riittävää leveyttä, pattitilanne oli väistämätön – jopa senkin jälkeen, kun Joonas Kolkka tuli vasemmalle laidalle.³²⁶

Enää suomalaisetkaan eivät siis lehden mukaan vain potkineet palloa päämäärättömästi, vaan nyt nähtiin myös syvemmälle peliin.

Urheilulehdessä oli myös määrällisesti huomattavasti enemmän jalkapalloaiheista kirjoittelua vuosina 2005–2007 kuin kymmenen vuotta aiemmin. Tätä selittää osaltaan lehden toimituksessa tapahtuneet muutokset esimerkiksi uuden päätoimittajan myötä. Lisäksi jalkapallon yleinen suosio ja kiinnostavuus lajina olivat Suomessa korkeammalla tasolla kuin 1990-luvulla. Vuonna 2013 jalkapallo nousi jopa ensimmäistä kertaa Suomen suosituimmaksi urheilulajiksi Taloustutkimuksen Sponsorointi & urheilun arvomaailma -tutkimuksessa.³²⁷ Lisäksi Urheilulehti uudistui 2000-luvun alussa merkittävästi siirryttyään kaupallisen toimijan, A-lehtien, julkaisemaksi. Samalla lehden sivujen määrä kasvoi merkittävästi, joten jalkapallojutuille oli myös yksinkertaisesti enemmän tilaa. Urheilulehden jalkapalloaiheisen kirjoittelun määrällisestä lisääntymisestä kertoo

³²⁵ Hallitus, A-lehdet, elektr. dokumentti.

³²⁶ Rönkä, ”Vaun illan tullen katoaa ja tummuu aina pois” (art.). UL 8.6.2007.

³²⁷ Jalkapallo noussut arvostetuimmaksi urheilulajiksi, Taloustutkimus Oy, elektr. dokumentti.

se, että nimimerkki Jo riitti jopa kritisoi mielipidekirjoituksessaan Urheilulehteä liiallisesta jalkapallon painottamisesta.³²⁸ Kritiikille oli myös perusteita, sillä niin selkeästi lehti oli lisännyt jalkapallon painoarvoa kirjoituksissaan.

Helsingin Sanomissa jalkapalloa käsitellyt kirjoittelu painottui myös vuosina 2005–2007 lehden urheiluosioon. Maajoukkuetta käsitellyt kirjoittelu lisääntyi 1990-luvun tapaan joukkueen pelaamien otteluiden aikaan. Yksittäisistä toimittajista määrällisesti eniten kirjoittivat 1990-luvun tarkasteluvuosien tapaan Heikki Miettinen ja Timo Järviö. Uutena ja selkeästi kantaottavimpana kirjoittajana erottui lehteen vapaana toimittajana kirjoittanut Erkka V. Lehtola. Helsingin Sanomien pääkirjoituksissa jalkapalloaihetta käsiteltiin 2000-luvun tarkastelujaksona kahdesti. Näiden kirjoitusten aiheet olivat jälleen vahvasti sidoksissa merkittäviin yhteiskunnallisiin asioihin. Vuoden 2005 helmikuussa julkaistu pääkirjoitus käsitteli A-maajoukkueen otteluiden ja muun urheilun siirtymistä maksullisille tv-kanaville. Vuoden 2006 syyskuussa pääkirjoituksen aiheena oli puolestaan maahanmuuttajataustaisten pelaajien kasvanut määrä maajoukkueessa.³²⁹

Merkittävänä uutena asiana vuosien 2005 ja 2007 välisenä aikana esiin nousi sekä Helsingin Sanomissa että Urheilulehdessä naisten maajoukkue, joka pelasi vuoden 2005 kesällä EM-lopputurnauksessa Englannissa. Joukkue menestyi turnauksessa varsin hyvin, sillä se eteni aina välieriin asti. Urheilulehdessä kirjoitettiin jo ennen turnausta, että naisten maajoukkue oli jopa vähitellen syrjäyttämässä miesten A-maajoukkueen suomalaisen jalkapallon lippulaivana.³³⁰ Helsingin Sanomissa puolestaan muistutettiin miesten vain uneksivan arvokisoista, kun naiset olivat sinne jo selvinneet.³³¹ Erkka V. Lehtola kirjoittikin kolumnissaan naisten hyvin menneen EM-turnauksen jälkeen, että nyt olisi myös miesten aika edetä arvokisoihin.

*Seuraavaksi tekoja kaivataan suomalaismiehiltä. He kun suuressa herrasmiesmäisyydessään odottivat vuosikausia ja antoivat naisten edetä ensin arvokisoihin.*³³²

³²⁸ Jo riitti, ”Jalkapallon ylivaltaa” (mielipide). UL 5.1.2006.

³²⁹ ”Urheilu tarvitsee suurta yleisöä” (pk.). HS 11.2.2005; ”Eläköön erilaisuus” (pk.). HS 7.9.2006.

³³⁰ UL 18.3.2005.

³³¹ Miettinen, ”Naiset toteuttivat unelmansa” (kolumni). HS 5.6.2005.

³³² Lehtola, ”Suomen naispelaajien pää ei pehmentynyt” (kolumni). HS 14.6.2005.

LOPPULAUSE

Suomalaisen jalkapallon potema periferiatrauma on vaikuttanut lajin ympärille kehittyneeseen kulttuuriin merkittävästi. Arvokisapaikkaa on uskallettu toivoa ja odottaa miesten maajoukkueelta vuosikausia, mutta edelleen se on järjestelmällisesti karttanut sinivalikoista maajoukkuettamme. Tällainen kaavamainen pettymykseen päättyvä onnistumisen odottaminen ei voi olla näkymättä myöskään jalkapallojournalismissa.

Arvokisapaikkaa on viime vuosikymmenien aikana yritetty saavuttaa myös ulkomaa-
laisten päävalmentajien johdolla. 1990-luvun puolivälissä maajoukkueen peräsimeen palkattiin tanskalainen Richard Möller Nielsen, joka oli aiemmin valmentanut kotimaansa Euroopan mestariksi vuonna 1992. Sekä Helsingin Sanomat että Urheilulehti näkivät syynä Möller Nielsenin palkkaamiseen tämän lajiosaamisen ohella Suomen Palloliiton pyrkimyksen nostattaa koko suomalaisen jalkapallon imagoa. Näin siksi, että kyseessä oli lehtien mukaan yksi maailman ehdottomista huippuvalmentajista.

Richard Möller Nielsenin palkkaaminen Suomen maajoukkueeseen herätti maailmalla huomiota, mistä johtuen hänen Suomeen tulonsa koettiin molemmissa tutkittavissa lehdissä ylpeyden aiheena. Molemmat lehdet vertasivat tanskalaista Suomen jääkiekkomaajoukkueetta menestyksekkäästi valmentaneeseen Curt Lindströmiin. Möller Nielsenin johdolla Suomen jalkapalloilijoiltakin uskallettiin odottaa kauan odotetun arvokisahaaveen toteutumista. Sekä Helsingin Sanomien että Urheilulehden mukaan Möller Nielsenin tärkein anti suomalaiselle jalkapallolle näkyi pelaajien kohonneena itseluottamuksena. Enää maajoukkue ei lähtenyt otteluihin hattu kourassa valmiiksi hävinneenä.

Samalla tapaa asetettiin odotuksia myös vuosikymmentä myöhemmin maajoukkueen valmentajaksi palkattuun englantilaiseen Roy Hodgsoniin. Tutkittavat lehdet pitivät molempien kohdalla syinä Suomeen tuloon pitkälti samoja asioita: aiempiin Suomen maajoukkueisiin suhteutettuna verrattain laadukas pelaajamateriaali, maa itse ja sen tarjoama elämänlaatu sekä haaste olla ensimmäinen valmentaja, joka vie Suomen miesten maajoukkueen arvokisoihin. Urheilulehden kirjoituksissa syynä Hodgsonin Suomeen päätymiselle pidettiin myös hänen haluaan päästä onnistuneen maajoukkuepestin kautta merkittävämpiin valmennustehtäviin.

Kumpaakin ulkomaalaista valmentajaa arvostettiin tutkittavissa lehdissä paljon, mikä heijastui heistä käytettyinä positiivisina nimityksinä. Monipuolisemmin ja ahkerammin erilaisia nimityksiä käytti Urheilulehti, mikä korostui etenkin 2000-luvulla Hodgsonin kohdalla. Lehden suhtautuminen englantilaiseen etenkin hänen valmentajakautensa alkuaikana olikin jopa palvova, mikä näkyi positiivisten nimitysten lisäksi brittiin yhdistettyinä uskonnollisina metaforina. Lisäksi lehdessä kirjoitettiin A-maajoukkueen omaksumasta hodgsonilaisesta lähestymistavasta, jonka epäiltiin jäävän pitemmäksikin ajaksi osaksi maajoukkueen identiteettiä. Urheilulehden muuttuminen kaupalliseksi julkaisuksi 2000-luvun alussa vaikutti lehden kirjoitustyyliin, joka oli tutkimuksen jälkimmäisenä tarkasteluajanjaksona muuttunut monipuolisempaan ja räväkämpään suuntaan.

Sekä Helsingin Sanomat että Urheilulehti korostivat Roy Hodgsonin tuomaa johtajuutta ja vahvaa auktoriteettia. Positiivisten kirjoitusten lisäksi brittiä kuitenkin myös kritisoitiin etenkin Urheilulehdessä. Tämä johtui juuri lehden muuttuneesta luonteesta ja yleisestä urheilujournalismin kehittymisestä analyttisempään ja kriittisempään suuntaan. Hodgsonia kritisoitiin esimerkiksi liian varovaisesta ja puolustusvoittoisesta pelityylistä sekä vähäisestä kiinnostuksesta suomalaisen jalkapallon kehittämiseen pidemmällä tähtäimellä.

Pelaajien kohdalla vielä 1990-luvun puolivälissä uutena asiana esiin nousi pelaajien ammattilaistuminen, joka nähtiin molemmissa lehdissä automaattisesti merkinä pelaajan laadusta. Molemmissa tutkittavissa lehdissä suhtauduttiin maajoukkueen kansainvälisen menestymättömyyden vuoksi suomalaisiin pelaajiin tuolloin jopa vähättelevästi. Selkeämmin tämä näkyi jälleen Urheilulehdessä. Tulevaisuuden näkymät olivat kuitenkin lehtien mukaan valoisat. Suomalaispelaajien suurimmat haasteet nähtiin molemmissa lehdissä henkisellä puolella. Urheilulehti epäili jopa, että suomalaispelaajat olivat liian epäsosiaalisia menestyäkseen jalkapallossa.

Etenkin vuosina 1995–1997, mutta myös kymmenen vuotta myöhemmin näkivät tutkitavat lehdet Jari Litmasen erityisessä asemassa muihin pelaajiin nähden. Vuosina 2005–2007 tämä näkyi esimerkiksi etenkin Urheilulehden säännöllisesti hänestä käyttämänä nimityksenä ”kuningas”. Lehdessä käytettiin lisäksi Litmasen yhteydessä uskonnollisia metaforia, mikä korostaa lehden hänelle antamaa erityistä asemaa suomalaisessa jalkapallossa. 2000-luvun puolivälissä Litmasen rinnalle oli lehtien mukaan noussut muita-

kin suomalaisia maailmanluokan pelaajia. Tulevaisuus näytti kuitenkin maajoukkueen ikääntyvän rungon vuoksi heikolta. Urheilulehti kyseenalaisti jopa arvokisapaikkaan uskomisen realistisuuden lähitulevaisuudessa.

Jalkapallokulttuurin osalta molempina tarkasteluajanjaksoina lehdissä esiin nousivat vähäiset yleisömäärät. Vuosina 1995–1997 lajille haettiin sekä Helsingin Sanomissa että Urheilulehdessä vertailukohtaa jääkiekosta. Kymmenen vuotta myöhemmin vertailukohtana pidettiin puolestaan länsinaapuri Ruotsin jalkapallokulttuuria. Miesten menestymättömyyttä nousi 2000-luvulla paikkaamaan naisten maajoukkue, mikä näkyi myös tutkittavien lehtien kirjoituksissa. Kirjoitustyyleiltään lehdet muuttuivat 2000-luvulla analyttisempään suuntaan, mikä näkyi etenkin Urheilulehdessä, joka kirjoitti jalkapallosta myös määrällisesti huomattavasti enemmän jälkimmäisellä tarkastelujaksolla. 2000-luvulla uutena ilmiönä esiin nousivat myös lehtien jalkapallokirjoituksissa käytämät taloudesta tutut ilmaukset.

Sekä Helsingin Sanomien että Urheilulehden jalkapallosta kirjoittaneet toimittajat olivat kumpanakin tarkasteluajanjaksona lähinnä miehiä. Ainoan poikkeuksen muodosti Urheilulehden vuosina 1995–1997 kirjoittanut Anu Karttunen. Hänen lisäksi lehteen jalkapallosta kirjoittivat lajiin selkeästi myönteisesti suhtautunut Jussi Leppäsyvä, enemmän muita lajeja arvostanut Pasi Peltola sekä lehden päätoimittaja Lauri Karppinen. Helsingin Sanomien jalkapalloaiheisesta kirjoittelusta 1990-luvun tarkasteluvuosi-
na vastasivat pitkälti Timo Järviö ja Heikki Miettinen.

Vuosina 2005–2007 Helsingin Sanomiin kirjoitti Järviön ja Miettisen lisäksi vapaana toimittajana Erkki V. Lehtola, jonka kolumnit erosivat muiden jalkapallosta kirjoittaneiden kirjoituksista kantaottavuudellaan. Urheilulehdessä koko toimituksellinen linja oli muuttunut huomattavasti kantaottavammaksi. Tämä näkyi jokaisen jalkapallosta kirjoittaneen toimittajan kirjoituksissa. Päätoimittaja Jukka Rönkä lisäksi lajista lehteen kirjoittivat lähinnä Antti J. Peltonen ja Topias Kauhala.

Suomalainen jalkapallo kärsii edelleen jonkinlaisesta menestymättömyydestä johtuvasta alemmuudentunteesta. Tästä ja muista kansallisista erityispiirteistä johtuen maahan on kuitenkin kehittynyt aivan omanlaisensa jalkapallokulttuuri, joka tarjoaa tutkittavaa monesta näkökulmasta. Vaikka menestystä ei ole tullut voisi lajikulttuurin väittää voimistuneen, mikä näkyy esimerkiksi maajoukkueen kannattajaryhmän toiminnan kehit-

tymisessä. Oman merkittävän lisänsä tuovat myös FutisForum2:n kaltaiset keskusteluareenat, joissa kotimaista jalkapallokulttuuria ruoditaan – ja samalla muokataan – päivittäin. Enää ”jalkapallojournalismi” ei siis olekaan vain virallisten julkaisujen yksinoikeus.

Jatkotutkimuksen kannalta tällaiset kulttuurin syventymiset ovat hedelmällisiä. Esimerkiksi valmentajiin kohdistettu kritiikki ilmenee nykyään vähintään yhtä voimakkaasti juuri vaikkapa FutisForum2:n keskusteluissa kuin virallisissa jalkapallojournalistissa tuotteissa. Tämä on havaittavissa tänäkin päivänä maajoukkueen valmentajana toimivaan Mixu Paatelaiseen kohdistuvassa kritiikissä, jossa on havaittavissa myös paljon yhtymäkohtia Antti Muurisen tilanteeseen kymmenen vuotta aiemmin.

LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS

I Painetut lähteet

1. Lähdekirjallisuus

Airio, Iina & Walden, Timo 2010: *Huuhkajat – Suomi-futiksen sankariaika*. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.

2. Sanoma- ja aikakauslehdistö

Helsingin Sanomat 1995–1997, 2005–2007, 14.2.2014

Urheilulehti 1995–1997, 2005–2007

II Hakuteokset

Jalkapallokirja: Suomen Palloliiton julkaisu. 1996–1997: Toimittanut Esko S. Lahtinen. A-lehdet Oy, Helsinki.

Jalkapallokirja: Suomen Palloliiton julkaisu. 1998, 2007–2008: Toimittanut Heidi Soininen. Suomen Palloliitto, Helsinki.

Suomen sanomalehdistön historia 5 1988. *Aamulehti–Kotka Nyheter*. Päätoimittaja Päiviö Tommila. Kustannuskiila, Kuopio.

III Tutkimuskirjallisuus

Arponen, Antti O. 1991: *Amatööreistä ammattilaisiksi – Urheilutoimittajain Liitto 1931–1991*. Etelä-Saimaan kustannus Oy, Lappeenranta.

Arponen, Antti O. 1997: ”Satavuotias Suomen Urheilulehti”. *Se toinen Paavo Nurmi – ja varjoon jääneet. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1997*, s. 171–181. Atena kustannus Oy, Jyväskylä.

Arponen, Antti O. 2003a: ”Suomen jalkapallon vaiheita”. *Jalkapallon pikkujättiläinen*, s. 254–265. Toimittanut Juha Kanerva. WSOY, Helsinki.

- Arponen, Antti O. 2003b: ”Suomen A-maajoukkueen hyvät ja huonot päivät”. *Jalkapallon pikkujättiläinen*, s. 266–309. Toimittanut Juha Kanerva. WSOY, Helsinki.
- Blom, Raimo & Melin, Harri & Oinonen, Eriikka 2005: *Onni on olla suomalainen?: Kansallinen identiteetti ja kansalaisuus: raportti ISSP 2003 ja 2004 Suomen aineistoista*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, Tampere.
- Crolley, Liz & Hand, David 2002: *Football, Europe And the Press*. Frank Cass Publishers, Lontoo.
- Daidsen, Martin & Finderup, Nils 2014: *Mirakelmageren – Richard Möller Nielsen*. TURBINE, Aarhus.
- Eerola, Antti 2015: *Punapaidoista huuhtajiksi – Suomen jalkapallomaajoukkueen historia*. Kustannusosakeyhtiö Siltala, Helsinki.
- Eisenberg, Christiane 2006: ”International bibliography of football history”. *Historical Social Research*, s. 170–208. Gesis, Leipzig.
- Fairclough, Norman 1997: *Miten media puhuu*. Vastapaino, Tampere.
- Heinonen, Markku 2003: ”Tähdet, tähdet – kuusitoista suomalaista huippupelaajaa: Sami Hyypiä”. *Jalkapallon pikkujättiläinen*, s. 361–389. Toimittanut Juha Kanerva. WSOY, Helsinki.
- Helland, Knut 2004: *Sport som attraksjon: Symbiosen mellom fotball og medier*. Idrottsvetenskap, Malmö Högskola. <http://www.idrottsforum.org/articles/helland/helland.html> (luettu 14.5.2015).
- Itkonen, Hannu & Nevala, Arto 2006: ”Suomalaisen jalkapalloilun kaudet ja urheilukulttuurin muutos”. *Liikunta & Tiede 6/2006*, s. 69–75. Toimittaneet Katriina Kukkonen-Harjula & Kari L. Keskinen. Liikuntatieteellinen seura, Helsinki.
- Itkonen, Hannu & Nevala, Arto 2007: ”Jalkapallo, maailma ja Suomi”. *Kuningaspelin kentät – jalkapalloilu paikallisena ja globaalina ilmiönä*, s. 11–20. Toimittaneet Hannu Itkonen ja Arto Nevala. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Itkonen, Hannu & Ilmanen, Kalervo & Matilainen, Pertti & Jaskari, Liina 2008: *Media urheilun tulkkina ja tekijänä*. Kopijyvä Oy, Jyväskylä.

”Journalistin ohjeet” 1997. *Journalistin ohjeet ja Julkisen sanan neuvosto*, s. 3–7. Julkisen sanan neuvosto, Helsinki.

Kanerva, Juha 2003: ”Maajoukkueen päävalmentajat”. *Jalkapallon pikkujättiläinen*, s. 310–315. Toimittanut Juha Kanerva. WSOY, Helsinki.

Klemola, Pertti 1981: *Helsingin Sanomat – sananvapauden monopoli*. Kustannusosakeyhtiö Otava, Keuruu.

Koljonen, Kari 2000: *Asiamiesten selostuksista ammattilaisten analyysiin – Helsingin Sanomien urheilujournalismi vuosina 1973–1998*. Tampereen yliopistopaino Oy, Tampere.

Laine, Antti 2011: *Urheilujournalismin Suomi–Ruotsi-maaottelu – Vertaileva tutkimus suomalaisten ja ruotsalaisten iltapäivälehtien Ateenan 2004 ja Torinon 2006 olympia-uutisoinnista*. Edita Publishing Oy, Helsinki.

Nieminen, Hannu & Pantti, Mervi 2009: *Media markkinoilla. Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. Gummerus Kirjapaino Oy, Helsinki.

Palomäki, Janne 2001: *Vihreän veran verilöyly – Jalkapallon metaforat Suomessa, Ruotsissa, Englannissa ja Espanjassa*. Journalistiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Piispa, Jarkko 2008: *Kritiikittömästä kerronnasta ”fiaskoksi” nimittelyyn*. Historian pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopisto. http://epublications.uef.fi/pub/URN_NBN_fi_joy-20090007/URN_NBN_fi_joy-20090007.pdf (luettu 14.5.2015).

Piispa, Mikko 2013: ”Uusi Suomi ja urheilukulttuurin muutos”. *Liikunta ja Tiede 1/2013*, s. 4–9. Toimittaneet Pasi Koski & Kari L. Keskinen. Liikuntatieteellinen seura, Helsinki.

Pohjola, Johanna 2015: ”Taistelu urheiluhulluista”. *Journalisti* 2/2015. Toimittanut Markku Lappalainen. <http://www.journalisti.fi/artikkelit/2015/2/taistelu-urheiluhulluista/> (luettu 14.5.2015).

Pänkäläinen, Seppo 1998a: *Suomalainen urheilujournalismi*. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Pänkäläinen, Seppo 1998b: ”Lyhyt johdatus suomalaiseen urheilujournalismiin ja sen tutkimuksen historiaan”. *Urheilu, historia ja julkisuus. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1998*, s. 45–54. Toimittaneet Anssi Halmesvirta & Heikki Roiko-Jokela. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Pänkäläinen, Seppo 1998c. ”Urheilujournalismiko kritiikitöntä?”. *Kymmenen kysymystä journalismista*, s. 161–182. Toimittaneet Touko Perko & Raimo Salokangas. Kopijyvä Oy, Jyväskylä.

Richardson, John E. 2007: *Analysing Newspapers. An Approach From Critical Discourse Analysis*. Palgrave MacMillan, New York.

Salomaa, Janne 2015: ”Selostuskoppi on miesten huone”. *Journalisti* 2/2015. Toimittanut Markku Lappalainen. <http://www.journalisti.fi/artikkelit/2015/2/miesten-laji/> (luettu 18.5.2015).

Sarajärvi, Anneli & Tuomi, Jouni 2002: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Helsinki.

Teräväinen, Erkki 2008: ”Huomioita lehdistöstä historiantutkimuksen kohteena”. *Artikkeleja historiasta ja lehdistöstä 1*. <http://www.ango.fi/userData/ango/dokumentit/lehdisto1pdf.pdf> (luettu 14.5.2015).

Uimonen, Risto 2009: *Median mahti: kuinka journalistit käyttävät valtaa ja pakottavat maan mahtavia eroamaan*. WSOY, Helsinki.

Valtonen, Sanna 1999: ”Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä”. *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*, s. 93–121. Toimittaneet Anu Kantola, Inka Moring & Esa Väliaverronen. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Vasara, Erkki 1992: ”Sinisen verryttelypuvun voittokulku”. *Suomi uskoi urheiluun – Suomen urheilun ja liikunnan historia*, s. 329–350. Toimittanut Teijo Pyykönen. Valtion painatuskeskus, Helsinki.

Villgren, Matti 2007: ”Maajoukkueen kannattajat identiteettinsä rakentajina”. *Kuningaspelin kentät – jalkapalloilu paikallisena ja globaalina ilmiönä*, s. 155–165. Toimittaneet Hannu Itkonen ja Arto Nevala. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Virtapohja, Kalle 1998: *Sankareiden salaisuudet – Journalistinen draama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä*. Atena, Jyväskylä.

Wiio, Osmo A. 1984: *Viestinnän perusteet*. Weilin+Göös, Espoo.

IV Elektroniset lähteet

A-lehdet. Hallitus. <http://www.a-lehdet.fi/yritys/yhtion-rakenne-ja-vastuuhenkilot/hallitus> (luettu 14.5.2015).

FA, The. A Profile of Roy Hodgson, England Manager. <http://www.thefa.com/england/all-teams/staff/roy-hodgson> (luettu 14.5.2015).

FIFA, The/Coca-Cola World Ranking. Ranking Table. <http://www.fifa.com/fifa-world-ranking/ranking-table/men/> (luettu 14.5.2015).

Huippu-urheilun faktapankki. Lajien harrastaja- ja lisenssimäärät. <http://www.kihu.fi/faktapankki/lisenssit/> (luettu 14.5.2015).

Levikintarkistus Oy. LT-Levikkitilasto 2013. <http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2014/06/Levikkitilasto2013.pdf> (luettu 14.5.2015).

”Päivälehdien ja Helsingin Sanomien vastaavat päätoimittajat 1889–2013”. 27.5.2013. Helsingin Sanomat. <http://www.hs.fi/talous/a1369619199998> (luettu 14.5.2015).

Suomen Palloliitto. Hallinto. <http://www.palloliitto.fi/palloliitto/yhteystiedot/palloliiton-toimisto/hallinto> (luettu 14.5.2015).

Suomen Palloliitto. SMJK. <http://www.palloliitto.fi/maajoukkueet/smjk/smjk> (luettu 14.5.2015).

Taloustutkimus Oy. Jalkapallo nousut arvostetuimmaksi urheilulajiksi. <http://www.taloustutkimus.fi/?x1538426=3266606> (luettu 18.5.2015).

Tieteen termipankki. Kirjallisuudentutkimus: kulttuuri. <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:kulttuuri> (luettu 14.5.2015).

”Yli sadan vuoden historia”. 10.1.2005. Urheilulehti. <http://www.urheilulehti.fi/lisajajaja/ yli-sadan-vuoden-historia> (luettu 14.5.2015).